

Верховний
Суд

ОГЛЯД практики Суду справедливості Європейського Союзу

Рішення за січень 2024 року

Зміст

I. Основоположні права: принцип ne bis in idem	5
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 25 січня 2024 року, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova and Others, C-58/22	5
II. Інституційні положення: позадоговірна відповідальність Європейського Союзу	8
Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 11 січня 2024 року, Planistat Europe and Charlot v Commission, C-363/22 P	8
III. Провадження у справах Європейського Союзу: звернення за попереднім рішенням	13
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 9 січня 2024 року, G. and Others (Призначення суддів судів загальної юрисдикції в Польщі), C-181/21 та C-269/21	13
IV. Захист персональних даних	16
Рішення Суду справедливості ЄС (Третя Палата) від 11 січня 2024 року, État belge (Дані, оброблені офіційним журналом), C-231/22	16
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 16 січня 2024 року, Österreichische Datenschutzbehörde, C-33/22	18
V. Прикордонний контроль, притулок та імміграція: політика надання притулку	22
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 16 січня 2024 року, Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Жінки, які постраждали від домашнього насильства), C-621/21	22
VI. Конкуренція: домовленості, рішення та узгоджені дії (стаття 101 ДФЄС)	27
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 18 січня 2024 року, Lietuvos notarų rūmai and Others, C-128/21	27
VII. Фіскальні положення: відмова від права на відшкодування ПДВ	32
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 11 січня 2024 року, Global Ink Trade, C-537/22	32
VIII. Зближення законодавства: державні закупівлі	36
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 18 січня 2024 року, CROSS Zlín, C-303/22	36

IX. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм вирішення проблем	40
Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 24 січня 2024 року, Hypo Vorarlberg Bank v SRB, T-347/21	40
X. Раніше ухвалені судові рішення	43
1. Провадження Європейського Союзу: позов про встановлення позадоговірної відповідальності Європейського Союзу	43
Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, Banca Popolare di Bari v Commission, T-415/21	43
2. Свобода пересування: вільне пересування працівників	46
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, Chief Appeals Officer and Others, C-488/21	46
3. Судове співробітництво у кримінальних справах: Прокуратура Європейського Союзу	50
Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, G. K. and Others (Прокуратура Європейського Союзу), C-281/22	50
Ухвала Загального Суду (Десята Палата) від 15 грудня 2023 року, Stan v European Public Prosecutor's Office, T-103/23	52
4. Транспорт	55
4.1. Міжнародні автомобільні перевезення	55
Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 21 грудня 2023 року, Commission v Denmark (Максимальний час стоянки), C-167/22	55
4.2. Послуги громадського пасажирського транспорту	58
Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 21 грудня 2023 року, DOBELES AUTOBUSU PARKS and Others, C-421/22	58
5. Конкуренція	61
5.1. Угоди, рішення та узгоджені дії (стаття 101 ДФЄС)	61
Рішення Загального Суду (Десята Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, JPMorgan Chase and Others v Commission, T-106/17	61
Рішення Загального Суду (Десята Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, Crédit agricole et Crédit agricole Corporate and Investment Bank v Commission, T-113/17	65
5.2. Концентрації	69
Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, EVH v Commission, T-53/21	70
6. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм вирішення	74
Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, Banque postale v SRB, T-383/21	74

Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, Landesbank Baden-Württemberg v SRB, T-389/21	77
7. Захист прав споживачів: споживчі кредитні договори	
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, BMW Bank, C-38/21, C-47/21 та C-232/21	84
8. Спільна зовнішня та політика безпеки: обмежувальні заходи	90
Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, Isentyeva v Council, T-233/22	90
Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, Abramovich v Council, T-313/22	93

I. Основоположні права: принцип ne bis in idem

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 25 січня 2024 року, *Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova and Others*, C-58/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Хартія Європейського Союзу про основні права – Стаття 50 – Принцип ne bis in idem – Кримінальне провадження, порушене in rem – Постанова прокурора про невжиття подальших заходів – Допустимість подальшого кримінального провадження, порушеного in personam за тими самими фактами – Умови, які повинні бути виконані для того, щоб особа вважалася остаточно виправданою або засудженою – Вимога проведення ретельного розслідування – Відсутність допиту можливого свідка – Відсутність допиту причетної особи у якості «підозрюваного»

На підставі запиту від Curtea de Apel Craiova (Апеляційний суд м. Крайова, Румунія) про винесення попереднього рішення, Суд справедливості ЄС надає роз'яснення щодо двох складових «bis» та «idem» принципу ne bis in idem, закріпленого у статті 50 Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»),¹ в контексті справи, у якій кримінальне провадження, розпочате щодо особи, в рамках другого провадження було закрито у зв'язку з постановою прокурора про невжиття подальших заходів, прийнятою в рамках першого провадження, з якої не слідує на підставі доказів, що правове становище цієї особи як особи, яка несе кримінальну відповідальність за дії, що становлять правопорушення, було розглянуто.

30 квітня 2015 року на зборах кооперативу «БХ» президент компанії, NR, вимагала у деяких співробітників виплатити суму грошей, яку вона повинна була заплатити, під загрозою розірвання з ними трудових контрактів. Оскільки її вимогу не було виконано, вона видала і підписала наказ про розірвання цих контрактів.

Працівники, яких це стосувалося, подали дві кримінальні скарги щодо NR, які були зареєстровані, відповідно, в Parchet de pe lângă Judecătoria Slatina (Прокуратура при суді першої інстанції, м. Слатіна, Румунія) під номером 673/P/2016 та в Parchet de pe lângă Tribunalul Olt (Прокуратура при Регіональному суді в повіті Олт, Румунія) під номером 47/P/2016.

У справі № 673/P/2016, порушивши кримінальне провадження in rem за фактом вимагання, прокурор, який вів цю справу, прийняв на підставі звіту поліції, відповідальної за розслідування, постанову про припинення подальших дій («постанова про припинення подальших дій у справі»). Ця постанова не була оскаржена заявниками у встановлені строки.

¹ Згідно з цим положенням, «ніхто не може бути повторно засуджений або покараний у кримінальному провадженні за правопорушення, за яке він або вона вже остаточно було виправдано або засуджено в межах Союзу відповідно до закону».

Крім того, клопотання про відновлення провадження, подане Старшим прокурором, не було підтримано палатою досудового слідства суду, що має відповідну юрисдикцію.

У справі 47/P/2016 було порушено кримінальне провадження *in personam* щодо NR за вчинення злочину пасивної корупції, в результаті якого Tribunalul Olt (Регіональний суд повіту Олт) виніс вирок, яким засудив NR до умовного терміну ув'язнення.

За результатами розгляду апеляції NR, це рішення було скасовано рішенням Апеляційного суду м. Крайова у кримінальній справі № 1202/2020 у зв'язку з порушенням принципу *ne bis in idem*, закріпленого у статті 50 Хартії.

Розглядаючи апеляцію з питань права, подану Parchet de pe lângă Curtea de Apel Craiova (державна прокуратура Апеляційного суду, Крайова, Румунія) на це останнє рішення, Înalta Curte de Casație și Justiție (Високий суд касації та правосуддя, Румунія) вважав, по суті, що суд помилився, дійшовши висновку про застосовність принципу *ne bis in idem* у цій справі, оскільки постанові про припинення подальших дій у справі не передувало жодне вирішення питання по суті справи 673/P/2016 і воно не було належним чином обґрунтоване, в результаті чого його не можна вважати таким, що унеможливорює будь-яке подальше кримінальне переслідування. Тому суд скасував рішення у справі № 1207/2020 і направив справу на повторний розгляд.

У контексті перегляду справи суд, якому було повернуто справу на повторний розгляд, звернувся до Суду для вирішення питання щодо застосовності принципу *ne bis in idem*, закріпленого у статті 50 Хартії, за обставин справи в рамках основного провадження.

Висновки Суду

Суд нагадує, що застосування принципу *ne bis in idem* має дві умови, а саме: по-перше, має бути попереднє остаточне рішення (умова «bis») і, по-друге, попереднє рішення і наступне провадження або рішення повинні стосуватися тих самих фактів (умова «idem»).

Що стосується умови «bis», то для того, щоб особа вважалася такою, що є «остаточно виправданою або засудженою» у зв'язку з діями, у вчиненні яких вона обвинувачувалася, у розумінні статті 50 Хартії необхідно, в першу чергу, щоб подальше переслідування було остаточно заборонено відповідно до національного законодавства. У цій справі, оскільки, по-перше, постанова про невжиття подальших заходів у справі не була оскаржена заявниками в рамках основного провадження у встановлені строки і, по-друге, запит на поновлення кримінального провадження, внесений Старшим прокурором суду першої інстанції м. Слатіна, був відхилений, видається, що у справі 673/P/2016 подальше державне обвинувачення було остаточно заборонене, і що постанова про невжиття подальших заходів у справі стала остаточною до її перевірки судом.

По-друге, для того, щоб можна було вважати особу «остаточно виправданою або засудженою» у зв'язку з діяннями, в яких вона обвинувачується, у розумінні статті 50 Хартії, необхідно, щоб постанова, яка забороняє подальше державне обвинувачення, була прийнята за результатами розгляду справи по суті, а не на підставі суто процесуальних підстав. У даному випадку умова щодо вирішення справи 673/ P /2016 по суті може вважатися дотриманою лише, якщо постанова про невжиття подальших заходів у справі містить дослідження суттєвих елементів інкримінованого правопорушення, зокрема, аналіз кримінальної відповідальності NR як ймовірного виконавця цього злочину. Непроведення допиту свідків, присутніх на зборах кооперативу «ВХ» 30 квітня 2015 року, може свідчити про відсутність такого дослідження, перевірку якого мав здійснити відповідний суд.

Що стосується умови «idem», то з самого формулювання статті 50 Хартії випливає, що це положення забороняє одну й ту саму особу судити або карати в кримінальному порядку більше одного разу за одне й те саме правопорушення. У зв'язку з цим Суд зазначає, що для того, щоб визначити, чи була особа «остаточно виправдана або засуджена» у значенні статті 50, з ухваленого рішення має бути зрозуміло, що під час розслідування, яке передувало цьому рішенню, незалежно від того, чи проводилося воно *in rem* або *in personam*, її правове становище як особи, яка несе кримінальну відповідальність за діяння, що становить правопорушення, було розглянуто і, у разі ухвалення рішення про невжиття жодних подальших заходів, - відкинуто. Якщо це не так, а саме це має встановити суд, принцип *ne bis in idem* не застосовується і, отже, ця особа не може вважатися остаточно виправданою у розумінні статті 50 Хартії.

II. Інституційні положення: позадоговірна відповідальність Європейського Союзу

Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 11 січня 2024 року, *Planistat Europe and Charlot v Commission*, C-363/22 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Оскарження – Другий абзац статті 340 ДФЄС – Позадоговірна відповідальність Європейського Союзу – Регламент (ЄС) № 1073/1999 – Розслідування, проведені Європейським бюро по боротьбі з шахрайством (OLAF) – Зовнішнє розслідування OLAF – Справа «Eurostat» – Передача OLAF інформації щодо питань, які можуть призвести до кримінального переслідування, національним судовим органам до завершення розслідування – Подання скарги Європейською Комісією до завершення розслідування OLAF – Національне кримінальне провадження – Ухвала про відсутність необхідності винесення судового рішення, яка набрала законної сили – Поняття «достатньо серйозного порушення» норми права ЄС, що надає права особам – Матеріальні та нематеріальні збитки, яких нібито зазнали заявники – Позови про відшкодування збитків

Задовольняючи частково апеляцію, подану *Planistat Europe SARL* та паном *Charlot* (далі - апелянти) на рішення Загального Суду у справі *Planistat Europe та Charlot проти Комісії*² (далі - рішення, що оскаржується), Суд ЄС постановляє, серед іншого, щодо обсягу судового перегляду, який має здійснюватися Загальним Судом у контексті позову про встановлення позадоговірної відповідальності на підставі другого абзацу статті 340 Договору про заснування Європейського Союзу, у випадку, по-перше, коли Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством (OLAF) направило інформацію до національних судових органів відповідно до Регламенту № 1073/1999³ і нібито висунуло неправдиві звинувачення, тоді як національні суди згодом закрили провадження щодо відповідних осіб, і, по-друге, коли Європейська комісія подала скаргу із наміром вступити у справу як цивільна сторона.

У 1996 році Статистичний Офіс Європейського Співтовариства (Євростат) створив мережу пунктів продажу статистичної інформації (*datashops*). У державах-членах ЄС ці *datashops*, які не мають статусу юридичної особи, були в принципі інтегровані в національні статистичні інститути, за винятком Бельгії, Іспанії та Люксембургу, де вони управляються комерційними компаніями. З 1996 по 1999 рр. *Planistat Europe*, очолюваний паном *Charlot*, отримував вигоду від рамкових контрактів, підписаних з Євростатом на різні послуги, включаючи, зокрема, постачання персоналу для центрів обробки даних. З 1 січня 2000 року *Planistat Europe*

² Рішення від 6 квітня 2022 року, *Planistat Europe та Charlot проти Комісії* (T-735/20, EU:T:2022:220).

³ Регламент (ЄС) № 1073/1999 Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 1999 року щодо розслідувань, проведених Європейським бюро з питань боротьби з шахрайством (OLAF) (OJ 1999 L 136, с. 1).

отримав управління центрами обробки даних у Брюсселі (Бельгія), Мадриді (Іспанія) та Люксембурзі (Люксембург).

У вересні 1999 року Служба внутрішнього аудиту Євростату опублікувала звіт, в якому йшлося про виявлені порушення в управлінні центрами обробки даних, яке здійснювалось компанією Planistat Europe. 17 березня 2000 року Комісія направила цей звіт до OLAF. 18 березня 2003 року після внутрішнього розслідування, OLAF вирішив розпочати зовнішнє розслідування щодо Planistat Europe і наступного дня направило судовим органам Франції інформацію, що стосується питань, які, на його думку, мають кримінальний характер в контексті поточного розслідування (лист від 19 березня 2003 року). На цій підставі 4 квітня 2003 року прокурор Парижа (Франція) відкрив слідчу справу перед слідчим суддею tribunal de grande instance de Paris (Регіональний суд, Париж, Франція) щодо злочинів, пов'язаних з привласненням та співучастю у зловживанні довірою. Таке передання інформації згадувалося у пресі в травні 2003 року.

Згодом Комісія та OLAF випустили кілька прес-релізів, лише в двох з яких згадувалася компанія Planistat Europe. Так, у прес-релізі від 9 липня 2003 року вперше згадується компанія Planistat Europe, тоді як у прес-релізі від 23 липня 2003 року Комісія підтвердила своє рішення розірвати контракти, укладені з Planistat Europe. 10 липня 2003 року Комісія подала скаргу щодо X до прокурора Парижа за зловживання довірою та інші правопорушення, які випивали з фактів, викладених у цій скарзі, і подала заяву про вступ у справу в якості цивільної сторони. 10 вересня 2003 року проти пана Charlot було порушено кримінальну справу за звинуваченням у зловживанні довірою та привласненні. 23 липня 2003 року Комісія розірвала контракти, укладені з компанією Planistat Europe. 25 вересня 2003 року OLAF завершив як внутрішнє, так і зовнішнє розслідування.

9 вересня 2013 року слідчий суддя tribunal de grande instance de Paris (Регіональний суд Парижа) виніс постанову про закриття кримінального провадження щодо всіх осіб, стосовно яких ведеться слідство французькими правоохоронними органами. Рішенням від 23 червня 2014 року the cour d'appel de Paris (Апеляційний суд, Париж, Франція) відхилив апеляційну скаргу Комісії та залишив постанову в силі. Рішенням від 15 червня 2016 року the Cour de cassation (Касаційний суд, Франція) відхилив касаційну скаргу Комісії на рішення Апеляційного суду Парижа, тим самим завершивши судовий розгляд.

10 вересня 2020 року заявники надіслали Комісії лист з офіційним повідомленням, в якому закликали її виплатити їм грошову суму в якості компенсації за шкоду, якої вони нібито зазнали в результаті, серед іншого скарги, поданої Комісією, та прес-релізів, опублікованих у зв'язку з цим. 15 жовтня 2020 року Комісія відхилила цю вимогу, встановивши, що не було дотримано умов, за яких Європейський Союз може нести позадоговірну відповідальність.

Потім заявники подали позов до Загального Суду відповідно до статті 268 ДФЄС, вимагаючи компенсації, по-перше, за моральну шкоду, завдану пану Charlot в результаті передачі OLAF національним органам влади ноти від 19 березня 2003 року і скарги,

поданої Комісією до цих органів до того, як розслідування OLAF було закрито, і, по-друге, за матеріальну шкоду, спричинену розірванням контрактів, укладених між Planistat Europe та Комісією. На обґрунтування цього позову заявники стверджували, що OLAF та Комісія, серед іншого, порушили принцип належного адміністрування, закріплений у Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»). На думку позивачів, протиправні дії, вчинені OLAF та Комісією, мали прямий причинно-наслідковий зв'язок із моральною та матеріальною шкодою, за яку вони вимагали компенсацію. Оскаржуваним рішенням Загальний Суд відхилив їхній позов як неприйнятний з огляду на п'ятирічний строк позовної давності, передбачений статтею 46 Статуту Суду Справедливості, оскільки цей позов стосувався компенсації за матеріальну та моральну шкоду, заподіяну внаслідок висвітлення в ЗМІ імені пана Charlot. Що стосується решти позовних вимог, Загальний Суд відхилив позов як необґрунтований, оскільки він містив вимогу компенсації за моральну шкоду, заподіяну в результаті кримінального провадження, яке було порушене і розглядалось судовими органами Франції. Після цього заявники подали апеляцію до Суду Справедливості ЄС.

Висновки Суду

Відхиливши аргументи заявників, які намагалися поставити під сумнів застосування Загальним Судом положень про строки позовної давності, Суд Справедливості ЄС зазначає, що стосовно компенсації за моральну шкоду, заподіяну в результаті кримінального провадження, порушеного у французьких судових органах, умови, які повинні бути виконані для того, щоб Європейський Союз поніс позадоговірну відповідальність відповідно до другого абзацу статті 340 ДФЄС, включають в себе вимогу наявності досить серйозного порушення норми права, покликаної надавати права особам. Така вимога є дотриманою, якщо відповідна установа явно і грубо нехтувала обмеженнями, встановленими щодо меж її дискреційних повноважень. У цьому контексті слід брати до уваги такі фактори, як ступінь ясності та точності норми, що було порушено, а також межі свободи розсуду, яку ця норма надає органам влади ЄС. Право на належне адміністрування, закріплене в статті 41 Хартії, включає в себе обов'язок адміністрації ЄС діяти уважно і обережно, а невиконання цього обов'язку становить порушення норми права, покликаної надавати права особам.

Що стосується наслідків принципу належного врядування та пов'язаного з ним обов'язку дбайливого ставлення, а також можливості OLAF передавати інформацію національним судовим органам, то зі статті 10(1) Регламенту № 1073/1999 випливає, що «[OLAF] може в будь-який час передати компетентним органам зацікавлених держав-членів інформацію отриману в ході зовнішніх розслідувань». З пункту 1 цього Регламенту також випливає, що відповідні повноваження повинні здійснюватися з метою захисту фінансових інтересів Європейського Союзу та боротьби з шахрайством і будь-якою іншою незаконною діяльністю, що завдає шкоди фінансовим інтересам Європейського Союзу.

Крім того, згідно з пунктом 5 цього Регламенту, відповідальність OLAF поширюється не лише на захист фінансових інтересів, а й включає всю діяльність, пов'язану із захистом інтересів ЄС від неправомірної поведінки, що може призвести до адміністративного або кримінального переслідування. Тому для досягнення цілей, які поставлені перед OLAF, бюро проводить внутрішні та зовнішні розслідування, результати яких згідно зі статтею 9 цього регламенту відображаються у звіті про розслідування, що надсилається компетентним органам держав-членів у випадку зовнішнього розслідування, або до відповідної установи, органу, офісу або агентства у випадку внутрішнього розслідування відповідно до пунктів 3 і 4 цієї статті. У зв'язку з цим Суд зазначає, що відповідно до статті 9(2) Регламенту № 1073/1999 підготовлені OLAF звіти «є допустимими доказами в адміністративному або судовому провадженні держави-члена, в яких їх використання є необхідним, у такий самий спосіб і на таких самих умовах, як адміністративні звіти, складені національними адміністративними інспекторами». Звідси випливає, як підтверджується пунктом 13 Регламенту № 1073/1999, що результати розслідування OLAF, викладені в остаточному звіті, не призводять до автоматичного порушення судового провадження, оскільки компетентні органи вільні вирішувати, які дії вживати відповідно до цього звіту, і є єдиними органами, які мають право приймати рішення, здатні вплинути на правове становище осіб, щодо яких у звіті рекомендовано порушити таке провадження. Надані OLAF матеріали можуть бути доповнені та перевірені національними органами, які мають ширший обсяг слідчих повноважень, ніж OLAF.

Таким чином, Суд робить висновок, що хоча дійсно OLAF має не тільки повноваження, але й обов'язок передавати компетентним національним органам, у тому числі судовим органам, ще до завершення розслідування та підготовки остаточного звіту, будь-яку інформацію, яка може слугувати підставою для вжиття заходів цими органами, включаючи ініціювання кримінального розслідування, факт залишається фактом, коли вона приймає рішення про передачу такої інформації, OLAF повинно враховувати свій обов'язок обережності та проявляти певний ступінь обережності, оскільки OLAF діє не як «звичайний викривач», а як орган, наділений повноваженнями проводити розслідування, і таке передача інформації відбувається між двома органами, наділеними такими повноваженнями. Тим більше, що звернення до національних органів влади може слугувати підставою для порушення цивільного та кримінального судочинства.

Звідси випливає, що для того, щоб виконати свій обов'язок обережності, OLAF повинен, перш ніж передати інформацію національним органам влади згідно з Регламентом № 1073/1999, переконатися відповідно до пункту 10 цього Регламенту, що інформація, про яку йде мова, є достатньо правдоподібною і достовірною, щоб виправдати вжиття цими органами влади заходів, що належать до їхньої компетенції, включаючи, залежно від обставин, початок судового розслідування. Звідси випливає, що у випадках, як у цій справі, Загальний Суд покликаний визначити, чи дотримався OLAF свого обов'язку обережності щодо передачі інформації національним органам влади, тобто він повинен перевірити, що на момент такої передачі інформації, OLAF мав

більше, ніж просту підозру, не вимагаючи, однак, наявності встановлених доказів, що не потребують жодного розслідування.

Відповідно, у цій справі Суд вважає, що саме Загальний Суд повинен був, по-перше, перевірити достовірність і зміст інформації або матеріалів, викладених у листі від 19 березня 2003 року, а також намір, з яким ця інформація або ці матеріали були передані французьким судовим органам і, по-друге, визначити, чи може ця інформація або матеріали слугувати підставою для відкриття судового розслідування або бути становити докази, що мають відношення до такого розслідування.

З цією метою Загальний Суд повинен був встановити, чи мав OLAF достатньо точних доказів, які б свідчили про те, що існували підстави вважати, що передана інформація стосувалася питань, які можуть бути охарактеризовані як кримінальні.

Враховуючи, що Загальний Суд не перевіряв достовірність та зміст інформації або матеріалу, викладеного в листі від 19 березня 2003 року, ні наміру, з яким ця інформація або цей матеріал були передані французьким судовим органам, а також не перевіряв, чи могла ця інформація або ці матеріали бути підставою для відкриття судового розслідування або становити докази, що мають відношення до такого розслідування, Суд Справедливості ЄС вважає, що в цьому відношенні Загальний Суд допустився правової помилки. Крім того, він вважає, що Загальний Суд помилився, коли відхилив як неефективні аргументи позивачів, які стверджували, що OLAF та Комісія висунули неправдиві звинувачення.

Відповідно, Суд Справедливості ЄС скасовує оскаржуване рішення в тій частині, в якій цим рішенням Загальний Суд відхилив позов апелянтів щодо, вимоги про компенсацію моральної шкоди, якої нібито зазнав пан Charlot в результаті кримінального провадження, порушеного проти нього французькими судовими органами. Суд Справедливості ЄС відхиляє апеляцію в решті вимог.

Беручи до уваги, що в оскаржуваному рішенні Загальний Суд дійшов висновку про відсутність достатньо серйозного порушення норми права ЄС, не розглядаючи інші умови, які повинні бути виконані для того, щоб Європейський Союз поніс позадоговірну відповідальність, Суд Справедливості ЄС вважає, що за цих обставин стан провадження у цьому спорі не дозволяє винести остаточне рішення.

Відповідно, справа підлягає поверненню до Загального Суду для здійснення нової перевірки можливого існування достатньо серйозного порушення норми права ЄС, яка є підставою для позадоговірної відповідальності Європейського Союзу. Якщо така перевірка покаже, що таке порушення мало місце, перед Загальним Судом постане завдання вивчити інші умови, які повинні бути виконані для того, щоб Європейський Союз поніс позадоговірну відповідальність.

III. Провадження у справах Європейського Союзу: звернення за попереднім рішенням

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 9 січня 2024 року, *G. and Others* (Призначення суддів судів загальної юрисдикції в Польщі), C-181/21 та C-269/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Стаття 267 ДФЄС – Можливість для суду, який здійснює розгляд, взяти до уваги попереднє рішення Суду – Роз'яснення, яке запитує суд, необхідне для прийняття рішення – Незалежність судової влади – Умови призначення суддів судів загальної юрисдикції – Можливість оскарження постанови, якою було прийнято остаточне рішення за заявою про вжиття запобіжних заходів – Можливість виведення судді зі складу колегії суддів суду – Неприйнятність клопотань про ухвалення попереднього рішення

Велика Палата Суду постановила, що два запити про винесення попереднього рішення, подані польськими суддями, які ставлять питання про відповідність складу колегії суддів у справах основного провадження вимогам, притаманним незалежному та неупередженому суду в розумінні права ЄС, є неприйнятними.

У першій справі (C-181/21), колегія у складі трьох суддів Округового Суду Катовіце, Польща (*Sąd Okręgowy w Katowicach*) була призначена для розгляду скарги на постанову, якою відхилено заперечення споживача проти платіжного доручення. Суддя-доповідач, відповідальний за цю справу, висловив сумніви щодо статусу цієї колегії суддів як «суду» з огляду на обставини, за яких суддя A.Z. був призначений до Округового Суду Катовіце. Суддя A.Z. також входив до складу цієї колегії. Занепокоєння судді-доповідача стосувалися, серед іншого, статусу та методу роботи Національної Ради Судочинства (*Krajowa Rada Sądownictwa*, «KRS»,⁴ яка бере участь у такій процедурі призначення.

У справі C-269/21 колегія з трьох суддів, що засідала в Округовому суді Кракова, Польща (*Sąd Okręgowy w Krakowie*), розглянула скаргу, подану банком на ухвалу, якою колегія, що складалася з одного судді цього ж суду, задовольнила клопотання споживачів про застосування забезпечувальних заходів. Колегія у складі трьох суддів змінила оскаржувану ухвалу, відхилила заяву повністю і повернула справу на розгляд колегії у складі одноособового судді. Ця колегія, що складається з одного судді, має сумніви щодо відповідності законодавству ЄС складу колегії суддів, яка виносила рішення за скаргою банку, і, відповідно, щодо обґрунтованості її рішення. До складу колегії з трьох суддів входив суддя A.T., призначений до Округового суду Кракова у 2021 році за процедурою за участі KRS.

У цьому контексті суддя-доповідач у першій справі та колегія суддів у складі одного судді у другій справі вирішили передати питання на розгляд Суду для ухвалення попереднього рішення з метою з'ясувати, чи відповідають колегії, в яких засідають

⁴ У її складі після 2018 року.

судді A.Z. та A.T., з огляду на обставини їх призначення, вимогам, притаманним незалежному та неупередженому суду, попередньо встановленому законом, у розумінні права ЄС, і чи вимагає право ЄС⁵ відсторонення таких суддів за власною ініціативою суду від розгляду справ, про які йде мова.

Висновки Суду

Насамперед Суд нагадує, що як з формулювання, так і зі структури статті 267 ДФЄС випливає, що національний суд або трибунал не уповноважений передавати справу до Суду шляхом запиту про винесення попереднього рішення, якщо, серед іншого, в цьому національному суді не розглядається справа, в якій останній повинен винести рішення, де має бути враховане попереднє рішення.⁶

Далі Суд зазначає, що, хоча дійсно кожен суд зобов'язаний перевірити, чи є він у своєму складі незалежним і неупередженим судом, попередньо створеним відповідно до закону, у значенні, зокрема, другого підпункту статті 19(1) ДФЄС, якщо виникають серйозні сумніви з цього приводу, факт залишається фактом: необхідність, у розумінні статті 267 ДФЄС, тлумачення, яке запитується у Суду через ухвалення попереднього рішення, означає, що суддя, який передає справу на розгляд, повинен мати можливість самостійно визначити наслідки такого тлумачення, оцінюючи у світлі цього тлумачення законність призначення іншого судді до складу тієї самої колегії та, у разі необхідності, заявити йому відвід.

Це не стосується судді, який передав справу на розгляд у справі C-181/21, оскільки з наказу про передачу справи на розгляд або з документів, які є у розпорядженні Суду, не вбачається, що згідно з нормами національного законодавства суддя, який передав справу на розгляд для винесення попереднього рішення у цій справі, міг одноосібно діяти у такий спосіб. Отже, тлумачення положень права ЄС, яке запитується у справі C-181/21, не відповідає об'єктивній потребі, пов'язаній з рішенням, яке суддя, що звертається із запитом, міг би прийняти одноосібно у справі, що розглядається в основному провадженні.

Що стосується справи C-269/21, Суд зазначає, що суд, який її розглядав, сам вказує, що ухвала, винесена колегією з трьох суддів, якою відхилено подане споживачами клопотання про вжиття тимчасових заходів, більше не підлягає оскарженню, а, отже, повинна розглядатися як остаточна відповідно до польського законодавства. Посилаючись на правову невизначеність навколо ухвали у зв'язку із сумнівами щодо законності складу колегії, яка її постановила, суд, що розглядає справу, не наводить жодного положення польського процесуального права, яке б надавало йому повноваження здійснювати, до того ж у складі одного судді, перевірку відповідності, зокрема, законодавству ЄС, остаточної ухвали, винесеної у складі трьох суддів. З матеріалів справи, які перебувають у провадженні Суду, також вбачається,

⁵ Див. статтю 2 та статтю 19(1) ДФЄС у поєднанні зі статтею 47 Хартії основних прав Європейського Союзу.

⁶ Рішення від 22 березня 2022 року, Генеральний прокурор (Дисциплінарна палата Верховного Суду - призначення) (C-508/19, EU:C:2022:201, пункт 62 та наведена судово практика).

що ухвала, винесена колегією з трьох суддів, є обов'язковою для судді, і що останній не має повноважень заявляти відвід судді, який входить до складу колегії суддів, що винесла цю ухвалу, або ставити цю ухвалу під сумнів.

Таким чином, Суд вважає, що суд, який розглядав справу C-269/21, не має повноважень відповідно до норм національного законодавства оцінювати законність, зокрема у світлі права ЄС, колегії з трьох суддів, яка винесла остаточну ухвалу про застосування забезпечувальних заходів і, зокрема, умови призначення судді А.Т., а також ставити під сумнів цю ухвалу.

Оскільки клопотання заявників про вжиття заходів забезпечення позову в основному провадженні було відхилено в повному обсязі, це клопотання було остаточно розглянуто колегією у складі трьох суддів. Таким чином, питання, поставлені у справі C-269/21, за своєю суттю стосуються основного провадження, яке було остаточно закрито і відокремлене від провадження, яке залишається на розгляді національного суду, який передає справу на розгляд до Суду. Таким чином, передані питання не відповідають об'єктивній потребі, пов'язаній з вирішенням цього спору, а мають на меті отримати від Суду загальну оцінку процедури призначення суддів загальної юрисдикції в Польщі, що не відповідає потребам цього спору.

IV. Захист персональних даних

Рішення Суду справедливості ЄС (Третя Палата) від 11 січня 2024 року, *État belge* (Дані, оброблені офіційним журналом), C-231/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Наближення законодавства – Захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних та вільним переміщенням таких даних (Загальний регламент про захист даних) – Регламент (ЄС) 2016/679 – Пункт 7 статті 4 – Поняття «контролер» – Офіційний вісник держави-члена – Зобов'язання публікувати в існуючому вигляді документи компанії, підготовлені компаніями або їхніми законними представниками – Стаття 5(2) – Послідовна обробка персональних даних, що містяться в таких документах, кількома окремими фізичними або юридичними особами – Визначення відповідальності

Вирішуючи запит на попереднє рішення Апеляційного суду Брюсселя, Бельгія (Cour d'appel de Bruxelles), Суд ЄС роз'яснює, по-перше, обсяг поняття «контролер» і, по-друге, межі відповідальності контролера, якщо обробка одних і тих самих персональних даних здійснюється різними суб'єктами, що змінюють один одного.

12 лютого 2019 року видання «Moniteur belge», яке забезпечує в Бельгії випуск і розповсюдження широкого спектру офіційних і громадських публікацій у паперовому та електронному вигляді, опублікувало витяг з рішення компанії про зменшення її капіталу. Цей витяг, складений нотаріусом одного з учасників товариства та надісланий до суду, що має відповідну юрисдикцію, був направлений судом для публікації до редакції цього офіційного журналу і містив персональні дані цього учасника.

З'ясувавши, що фрагмент, який містив його дані, був включений до витягу внаслідок допущеної нотаріусом помилки, суб'єкт даних звернувся з проханням видалити цей фрагмент на підставі свого права на знищення даних.⁷ Однак Федеральна державна служба юстиції (FPS Justice), до якої відноситься офіс Moniteur belge, відмовилася задовольнити його прохання. Після цієї відмови суб'єкт даних подав скаргу на FPS Justice до Управління із захисту даних, Бельгія (Autorité de protection des données, «DPA»). Рішенням від 23 березня 2021 року DPA зобов'язав FPS Justice якнайшвидше задовольнити вимогу про видалення даних. Після цього держава Бельгія подала позов до Апеляційного суду Брюсселя з вимогою скасувати рішення DPA.

У цьому контексті Апеляційний суд Брюсселя запитав Суд, чи може Moniteur belge бути класифікований як «контролер»⁸ і чи повинен він вважатися єдиним

⁷ Передбачено статтею 17 Регламенту (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і про вільний рух таких даних та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (OJ 2016 L 119, с. 1; «GDPR»).

⁸ У розумінні пункту 7 статті 4 GDPR.

відповідальним за дотримання принципів, що стосуються обробки даних⁹, чи ця відповідальність також покладається в сукупності на суб'єктів, які раніше обробляли дані, що містяться у відповідному уривку.

Висновки Суду

По-перше, щодо питання про те, чи може агентство або орган, відповідальний за офіційний журнал держави-члена, такий як *Moniteur belge*, бути класифікований як «контролер» у розумінні GDPR, Суд зазначає, що, з огляду на широке визначення цього поняття, визначення цілей і засобів обробки, у відповідних випадках визначення контролера відповідно до національного законодавства може бути не тільки очевидним, але й неочевидним. В останньому випадку таке визначення повинно, тим не менш, з достатньою впевненістю впливати з ролі, завдань і повноважень, покладених на відповідну установу або орган.

Суд вважає, що в цій справі бельгійське законодавство визначило, принаймні непрямым чином, цілі та засоби обробки персональних даних, яку здійснює *Moniteur belge*. З цього випливає, що *Moniteur belge* можна вважати «контролером».

Суд підкреслює, що цей висновок не спростовується тим фактом, що «*Moniteur belge*» не має статусу юридичної особи або тим, що відповідно до національного законодавства він не перевіряє персональні дані, що містяться в актах і документах, які він отримує, перед їх публікацією.

Хоча дійсно цей орган повинен опублікувати відповідний документ у його первісному вигляді, саме він виконує це завдання, а потім поширює відповідний акт або документ. Публікація таких актів і документів без будь-якої можливості перевірити або змінити їхній зміст нерозривно пов'язана з цілями і способами обробки, визначеними національним законодавством. Роль цього офіційного журналу обмежується інформуванням громадськості про існування цих актів і документів у тому вигляді, в якому вони були надіслані до цього офіційного журналу у вигляді копій відповідно до чинного національного законодавства, з тим, щоб вони могли бути виконані третіми особами. Крім того, виключення офіційного журналу держави-члена з поняття «контролер» на тій підставі, що він не здійснює контроль над персональними даними, які містяться в його публікаціях, суперечило б меті пункту 7 статті 4 GDPR.

По-друге, щодо питання про те, чи слід вважати такий орган, як *Moniteur belge*, єдиним відповідальним за дотримання принципів обробки персональних даних, викладених у GDPR,¹⁰ Суд зазначає, що обробка, яка була доручена *Moniteur belge*, є наступною після обробки, здійсненої нотаріусом та секретаріатом суду, що має юрисдикцію, і технічно відрізняється від обробки, здійсненої цими двома суб'єктами, оскільки вона є додатковою до неї. Операції, які виконує *Moniteur belge*, покладені на нього національним законодавством і включають, серед іншого, цифрове перетворення даних, що містяться в актах або витягах з актів, а також публікацію,

⁹ На підставі статті 5(2) GDPR.

¹⁰ Принципи, викладені у вигляді зобов'язань у статті 5(1) GDPR.

надання широкого доступу до них та зберігання цих даних. Таким чином, *Moniteur belge* повинен вважатися відповідальним за дотримання всіх зобов'язань, які покладає на контролера GDPR.

Крім того, Суд нагадує, що п. 7 ст. 4 GDPR передбачає не лише те, що цілі та засоби обробки персональних даних можуть визначатися спільно кількома особами як контролерами, а й те, що національне законодавство може визначати ці цілі та засоби і призначати контролера або передбачати конкретні критерії його призначення. Таким чином, у зв'язку з ланцюжком операцій обробки, які виконуються різними фізичними або юридичними особами та стосуються одних і тих самих персональних даних, національне законодавство може визначати цілі та засоби всіх операцій обробки, які послідовно виконуються цими різними фізичними або юридичними особами, таким чином, що вони розглядаються спільно як контролери.

Суд підкреслює, що відповідно до GDPR,¹¹ спільна відповідальність кількох суб'єктів у ланцюжку обробки одних і тих самих персональних даних може бути встановлена національним законодавством за умови, що різні операції з обробки пов'язані цілями та засобами, визначеними національним законодавством, і що національне законодавство визначає відповідні обов'язки кожного з контролерів. Таке визначення цілей і засобів, що пов'язують різні операції з обробки, які виконуються кількома суб'єктами в ланцюжку, та їхніх відповідних обов'язків може визначитися не тільки прямо, але й опосередковано національним законодавством, за умови, що в останньому випадку це достатньо чітко впливає з правових положень, що регулюють діяльність відповідних фізичних або юридичних осіб та обробку персональних даних, яку вони здійснюють у зв'язку з ланцюжком обробки, встановленим цим законодавством.

Таким чином, Суд доходить висновку, що агентство або орган, відповідальний за офіційний журнал держави-члена, класифікований як «контролер», несе одноосібну відповідальність за дотримання принципів, викладених у GDPR, щодо операцій з обробки персональних даних, які він зобов'язаний виконувати відповідно до національного законодавства, якщо тільки за цими операціями не виникає солідарна відповідальність з іншими суб'єктами відповідно до цього законодавства.

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 16 січня 2024 року, Österreichische Datenschutzbehörde, C-33/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Звернення за попереднім рішенням – Захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних – Стаття 16 ДФЄС - Регламент \(ЄС\) 2016/679 – Стаття 2\(2\)\(а\) – Сфера застосування – Винятки – Діяльність, яка виходить за рамки законодавства Союзу – Стаття 4\(2\) ДФЄС - Діяльність, що стосується національної безпеки – Комітет з розслідування, створений парламентом держави-члена – Стаття 23\(1\)\(а\) і \(h\), Статті](#)

¹¹ Відповідно до комплексного тлумачення статті 26(1) та пункту 7 статті 4 GDPR.

51 і 55 Регламенту (ЄС) 2016/679 – Компетенція наглядового органу, відповідального за захист даних - Стаття 77 – Право подати скаргу до наглядового органу – Пряма дія

Ухвалюючи рішення за запитом Вищого адміністративного суду Австрії (Verwaltungsgerichtshof) про попереднє рішення, Суд ЄС у складі Великої палати постановив, що діяльність парламентської слідчої комісії не виходить за рамки регулювання GDPR.¹²

Для того, щоб з'ясувати, чи існував політичний вплив на Федеральне відомство із захисту конституції та боротьби з тероризмом (Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung,¹³ Національна рада Австрії (Nationalrat) створила слідчий комітет («Слідчий комітет BVT»). Цей комітет заслухав WK як свідка. Незважаючи на його прохання про анонімність, протокол допиту із зазначенням повного складу його сім'ї та імен був опублікований на сайті Парламенту Австрії (Parlament Österreich). Стверджуючи, що розкриття його особи суперечить GDPR та австрійському законодавству,¹⁴ WK подав скаргу до Управління із захисту даних (Österreichische Datenschutzbehörde, «Datenschutzbehörde»). Рішенням від 18 вересня 2019 року Datenschutzbehörde постановив, що не має компетенції приймати рішення за скаргою, зазначивши, що принцип поділу влади не дозволяє йому, як органу виконавчої влади, здійснювати контроль за діяльністю Слідчого комітету BVT, який є частиною законодавчої влади.

Після рішення Федерального адміністративного суду Австрії (Bundesverwaltungsgericht), який задовольнив позов WK і скасував рішення Datenschutzbehörde, останнє подало апеляцію до Верховного адміністративного суду Австрії (Verwaltungsgerichtshof) на рішення Федерального адміністративного суду Австрії (Bundesverwaltungsgericht).

У цьому контексті суд, який направив справу до Суду, запитав, чи підпадає діяльність слідчого комітету, створеного парламентом держави-члена, під дію GDPR, і чи застосовується цей регламент, якщо відповідна діяльність стосується захисту національної безпеки. Крім того, він попросив Суд винести рішення щодо того, чи наділяє GDPR національний наглядовий орган, такий як Datenschutzbehörde, повноваженнями розглядати скарги, пов'язані з обробкою персональних даних слідчими комісіями в ході їхньої діяльності.

Висновки Суду

По-перше, Суд нагадує, що стаття 2(2)(а) GDPR, яка передбачає, що цей регламент не застосовується до обробки персональних даних в ході діяльності, яка виходить за

¹² Регламент (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і про вільний рух таких даних та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (OJ 2016 L 119, с. 1; «GDPR»).

¹³ 1 грудня 2021 року ця структура стала Дирекцією державної охорони та розвідувальних служб (Direktion Staatsschutz und Nachrichtendienst).

¹⁴ А саме параграфу 1 Закону про захист даних (Datenschutzgesetz) від 17 серпня 1999 року (BGBl. I, 165/1999).

рамки права ЄС, має єдину мету - виключити зі сфери його дії обробку, здійснювану державними органами в ході діяльності, яка спрямована на захист національної безпеки або може бути віднесена до цієї категорії. Таким чином, сам факт того, що діяльність є характерною для держави або органу державної влади, не є достатнім для того, щоб автоматично виключити застосування GDPR до такої діяльності¹⁵.

Таке тлумачення, яке впливає з відсутності будь-якої різниці залежно від особи відповідного контролера, підтверджується статтею 4(7) GDPR.¹⁶

Суд зазначає, що парламентський характер Комітету з розслідування BVT не означає, що його діяльність виходить за межі сфери дії GDPR. Виняток, передбачений статтею 2(2)(а) цього регламенту, стосується лише категорій діяльності, які за своєю природою виходять за рамки права ЄС, а не категорій осіб. Відповідно, той факт, що обробка персональних даних здійснюється слідчим комітетом, створеним парламентом держави-члена в рамках здійснення своїх повноважень щодо контролю над виконавчою владою, сам по собі не дає можливості встановити, що ця обробка здійснюється в ході діяльності, яка не підпадає під сферу дії права ЄС.

По-друге, Суд зазначає, що, хоча саме держави-члени визначають свої основні інтереси безпеки та вживають відповідних заходів для їх забезпечення,¹⁷ сам факт того, що національний захід було вжито з метою захисту національної безпеки, не може зробити право ЄС незастосовним і звільнити держави-члени від необхідності дотримуватися права ЄС. Виняток, передбачений статтею 2(2)(а) GDPR, стосується лише тих категорій діяльності, які за своєю природою виходять за рамки права ЄС. У зв'язку з цим той факт, що контролер є органом державної влади, основним видом діяльності якого є забезпечення національної безпеки, не може бути достатнім для виключення зі сфери дії GDPR обробку персональних даних, яку він здійснює в ході іншого виду своєї діяльності.

У цій справі політична перевірка, проведена Слідчим комітетом BVT, як видається, не є діяльністю, спрямованою на захист національної безпеки або такою, що підпадає під цю ж категорію. Відповідно, за умови перевірки судом, що розглядає справу, ця діяльність не виходить за рамки GDPR.

При цьому парламентська слідча комісія може мати доступ до персональних даних, які з міркувань національної безпеки повинні користуватися особливим захистом. У зв'язку з цим, обмеження зобов'язань і прав, що впливають із GDPR, можуть бути встановлені в законодавчому порядку з метою захисту, серед іншого, національної безпеки.¹⁸ Таким чином, обмеження, що стосуються збору персональних даних, надання інформації суб'єктам даних та їх доступу до цих даних або розкриття цих даних без згоди суб'єктів даних іншим особам, крім контролера, можуть бути виправдані на цій підставі за умови, що такі обмеження поважають суть основних прав

¹⁵ Рішення від 22 червня 2021 року, *Latvijas Republikas Saeima (Штрафні бали)* (C-439/19, EU:C:2021:504, п. 66) та від 20 жовтня 2022 року, *Koalitsia «Demokraticzna Bulgaria – Obedinenie»* (C-306/21, EU:C:2022:813, п. 39).

¹⁶ Ця стаття визначає поняття «контролер» як «фізичну або юридичну особу, орган державної влади, установу чи інший орган, який самостійно або спільно з іншими визначає цілі та засоби обробки персональних даних».

¹⁷ Відповідно до статті 4(2) Договору про заснування Європейського Союзу.

¹⁸ Відповідно до статті 23 GDPR.

і свобод суб'єктів даних і є необхідним і пропорційним заходом у демократичному суспільстві.

Суд зазначає, що з наявної у нього інформації не вбачається, що слідча комісія ВТТ стверджувала, що розкриття персональних даних суб'єкта даних було необхідним для захисту національної безпеки і що воно ґрунтувалося на національному законодавстві, передбаченому з цією метою, що в кожному конкретному випадку має з'ясувати суд, який направив справу на розгляд.

Зрештою, Суд зазначає, що положення GDPR, які стосуються компетенції національних наглядових органів та права на подання скарги,¹⁹ не вимагають прийняття національних імплементаційних заходів і є достатньо чіткими, точними та безумовними для того, щоб мати пряму дію. Звідси випливає, що, хоча GDPR залишає державам-членам свободу розсуду щодо кількості наглядових органів, які мають бути створені,²⁰ він, навпаки, визначає обсяг їхніх повноважень щодо контролю за застосуванням GDPR. Таким чином, якщо держава-член вирішує створити єдиний національний наглядовий орган, цей орган обов'язково повинен мати всі повноваження, передбачені цим регламентом. Будь-яке інше тлумачення підрве ефективність цих положень і ризикує послабити ефективність усіх інших положень GDPR, що також може бути предметом оскарження.

Що стосується того факту, що національні конституційні положення виключають можливість наглядового органу, який є частиною виконавчої влади, контролювати застосування GDPR органом, який є частиною законодавчої влади, Суд зазначає, що саме з урахуванням конституційного устрою держав-членів GDPR лише вимагає від держав-членів створити принаймні один наглядовий орган, пропонуючи їм можливість створити більше одного органу. Таким чином, цей регламент надає кожній державі-члену свободу розсуду, що дозволяє їй створювати стільки наглядових органів, скільки може знадобитися, зокрема, у світлі її конституційного устрою.

Крім того, не можна допустити, щоб залежність держави-члена від норм національного права підривала єдність та ефективність права ЄС. Дія принципу верховенства права ЄС є обов'язковою для всіх органів держави-члена, і, зокрема, положення внутрішнього права, включаючи конституційні положення, не можуть цьому перешкоджати.²¹

Таким чином, якщо держава-член вирішила створити єдиний наглядовий орган, вона не може покладатися на положення національного законодавства, незалежно від того, чи є вони конституційними за своєю природою, щоб виключити обробку персональних даних, які підпадають під сферу дії GDPR, з-під нагляду цього органу.

¹⁹ Стаття 55(1) та стаття 77(1) GDPR, відповідно.

²⁰ Відповідно до статті 51(1) GDPR.

²¹ Рішення від 22 лютого 2022 року, RS (Вплив рішень конституційного суду) (С 430/21, EU:C:2022:99, п. 51 та наведена судова практика).

V. Прикордонний контроль, притулок та імміграція: політика надання притулку

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 16 січня 2024 року, *Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Жінки, які постраждали від домашнього насильства)*, C-621/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Зона свободи, Безпека та правосуддя - Спільна політика притулку – Директива 2011/95/ЄС – Умови для отримання статусу біженця – Стаття 2(d) – Причини переслідування – «Належність до певної соціальної групи» – Стаття 10(1)(d) – Акти переслідування – Стаття 9(1) та (2) – Зв'язок між причинами та актами переслідування або між причинами переслідування та відсутністю захисту від таких актів – Стаття 9(3) - Недержавні суб'єкти – Умови для додаткового захисту – Стаття 2(f) – «Серйозна шкода» – Стаття 15(a) і (b) – Оцінка заяв про надання міжнародного захисту з метою надання статусу біженця або статусу додаткового захисту – Стаття 4 – Гендерно обумовлене насильство щодо жінок – Домашнє насильство - Загроза «вбивства з метою захисту честі»

Ухвалюючи рішення за запитом про винесення попереднього рішення, Суд у складі Великої палати надав роз'яснення щодо однієї з причин переслідування, яка може бути підставою для визнання статусу біженця, а саме «приналежність до певної соціальної групи»,²² коли прохачем міжнародного захисту є жінка, яка стверджує, що боїться у разі повернення в країну свого походження бути вбитою або зазнати актів насильства з боку члена її сім'ї або громади у зв'язку зі стверджуваним порушенням культурних, релігійних чи традиційних норм.

WS є громадянкою Туреччини курдського походження. Вона легально прибула до Болгарії в червні 2018 року, а потім приєдналася до члена сім'ї в Німеччині, де подала заяву про надання міжнародного захисту. За запитом німецької влади WS була повернута болгарською владою з метою розгляду її заяви про надання міжнародного захисту відповідно до рішення, прийнятого в лютому 2019 року Національним агентством у справах біженців²³ («DAB»).

Під час інтерв'ю, проведених у жовтні 2019 року, WS заявила, що її насильно видали заміж у віці шістнадцяти років і вона зазнала домашнього насильства. У вересні 2016 року WS втекла з дому. У 2017 році вона уклала релігійний шлюб, а в травні 2018 року народила сина від цього шлюбу. Після того, як вона покинула Туреччину, вона офіційно розлучилася зі своїм першим чоловіком у вересні 2018 року, незважаючи на його заперечення. Вона стверджує, що з цих причин боїться, що його сім'я вб'є її, якщо вона повернеться до Туреччини.

²² Відповідно до статті 2(d) Директиви 2011/95 Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року Про кваліфікацію громадян третіх країн та осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту, про єдиний статус біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, і про зміст такого захисту (OJ 2011 L 337, с. 9).

²³ Державне агентство у справах біженців, Болгарія (Darzhavna agentsia za bezhantsite).

Рішенням, прийнятим у травні 2020 року, Голова DAB відхилив заяву WS про надання міжнародного захисту, вважаючи, що, по-перше, не були дотримані умови надання статусу біженця. Причини, на які посилалася WS, зокрема, акти домашнього насильства або погрози вбивством, що надходили на її адресу, не мали відношення до справи, оскільки не могли бути пов'язані з жодною з причин переслідування, викладених у Законі про притулок та біженців, який імплементує Директиву 2011/95 в болгарське законодавство. Крім того, В. С. не стверджувала, що зазнала переслідувань за ознакою статі.

WS також було відмовлено у наданні додаткового захисту. Було вирішено, що вона не відповідає умовам, необхідним для цього, оскільки, по-перше, ні офіційні органи влади, ні відповідні неурядові організації не вживали проти неї заходів, які держава не в змозі контролювати. Крім того, WS не повідомила поліцію про те, що вона зазнала злочинних посягань, не подала скаргу і покинула Туреччину на законних підставах.

Скарга, подана WS на це рішення, була відхилена.

У квітні 2021 року, спираючись на нові докази, WS подала повторну заяву про надання міжнародного захисту, стверджуючи про обґрунтовані побоювання переслідувань через її належність до певної соціальної групи, а саме до жінок, які постраждали від домашнього насильства, та жінок, які є потенційними жертвами вбивств в ім'я честі, з боку недержавних суб'єктів, від яких турецька держава не в змозі її захистити. Заперечуючи проти повернення до Туреччини, вона заявляє, що боїться стати жертвою вбивства честі або бути примушеною знову вийти заміж.

У травні 2021 року DAB відмовився поновити процедуру надання міжнародного захисту, вважаючи, серед іншого, що WS не надала жодних нових суттєвих доказів, що стосуються її особистої ситуації або країни її походження.

Розглядаючи скаргу на це рішення, суд першої інстанції вирішив звернутися до Суду ЄС щодо тлумачення Директиви 2011/95, запропонувавши йому роз'яснити основні передумови щодо надання міжнародного захисту, і тип міжнародного захисту, який повинен бути наданий за таких обставин.

Висновки Суду

По-перше, Суд розглядає питання про те, чи можна, відповідно до Директиви 2011/95, залежно від обставин у країні походження, вважати належність жінок у цій країні до «певної соціальної групи» «причиною переслідування», яка може призвести до надання статусу біженця, або ж відповідні жінки повинні мати додаткову спільну характеристику для того, щоб вважатися належними до такої групи.

У зв'язку з цим Суд, перш за все, зазначає, що Стамбульська конвенція²⁴ встановлює зобов'язання, які підпадають під дію статті 78(2) ДФЄС, яка уповноважує

²⁴ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, укладена в Стамбулі 11 травня 2011 року, підписана Європейським Союзом 13 червня 2017 року та затверджена від імені Європейського Союзу Рішенням Ради (ЄС) 2023/1076 від 1 червня 2023 року (OJ 2023 L 143 I, с. 4) («Стамбульська конвенція»). Ця конвенція є обов'язковою для Європейського Союзу з 1 жовтня 2023 року.

законодавчі органи ЄС вживати заходів, пов'язаних із загальноєвропейською системою притулку, таких як Директива 2011/95. Таким чином, ця конвенція, в частині, що стосується притулку та недопущення примусового повернення, є одним з договорів, у світлі яких слід тлумачити Директиву,²⁵ навіть незважаючи на те, що деякі держави-члени, в тому числі Республіка Болгарія, не ратифікували цю конвенцію.

Далі Суд зазначає, що зі статті 10(1)(d) Директиви 2011/95 випливає, що група вважається «певною соціальною групою», якщо задовольняються дві сукупні умови. По-перше, члени відповідної групи повинні мати принаймні одну з трьох ідентифікаційних ознак, зазначених у цьому положенні²⁶. По-друге, ця група повинна мати «чітку ідентичність» у країні походження.

Що стосується першої умови для визначення «певної соціальної групи», Суд зазначає, що факт належності до жіночої статі є вродженою характеристикою і тому є достатнім для задоволення цієї умови. Це не виключає можливості того, що жінки, які мають додаткову спільну ознаку, таку як, наприклад, спільне походження, яке неможливо змінити,²⁷ також можуть належати до цієї категорії для цілей цього положення.

Що стосується другої умови для визначення «певної соціальної групи», Суд зазначає, що жінки, незалежно від того, чи мають вони додаткову спільну характеристику, чи ні, можуть сприйматися навколишнім суспільством як такі, що відрізняються від інших, і визнаватися в цьому суспільстві як такі, що мають власну ідентичність, зокрема, через соціальні, моральні або правові норми в країні їхнього походження.

Зрештою, Суд зазначає, що належність до «певної соціальної групи» має встановлюватися незалежно від актів переслідування,²⁸ жертвами яких члени цієї групи можуть бути в країні походження. Тим не менш, дискримінація або переслідування, яких зазнали особи, що мають спільну характеристику, можуть бути важливим фактором при з'ясуванні того, чи дотримано другу умову для визначення соціальної групи, коли необхідно оцінити, чи виглядає ця група окремою у світлі соціальних, моральних або правових норм країни походження, що розглядається.

Отже, жінки в цілому можуть розглядатися як такі, що належать до «певної соціальної групи» у значенні статті 10(1)(d) Директиви 2011/95, де встановлено, що, залежно від обставин у країні походження, вони через свою стать піддаються фізичному або психологічному насильству, включаючи сексуальне насильство та домашнє насильство. Крім того, більш обмежені групи жінок, які мають додаткову

²⁵ Відповідно до статті 78(1) ДФЄС.

²⁶ А саме: «вроджена характеристика», «загальне походження, яке неможливо змінити» або «характеристика чи переконання, які є настільки фундаментальними для ідентичності чи совісті, що людину не можна примушувати від них відмовлятися».

²⁷ Суд, зокрема, зазначає, що той факт, що жінки втекли з примусового шлюбу або залишили подружній дім, може, серед іншого, розглядатися як спільний досвід, який не може бути змінений, у розумінні цього положення.

²⁸ У розумінні статті 9 Директиви 2011/95.

спільну характеристику,²⁹ можуть розглядатися як такі, що належать до соціальної групи з чітко вираженою ідентичністю в країні походження, якщо через цю характеристику вони піддаються стигматизації та несхваленню з боку суспільства, що їх оточує, що призводить до їх соціальної ізоляції або актів насильства.

По-друге, Суд розглядає, чи Директива 2011/95 вимагає встановлення зв'язку між актами переслідування і принаймні однією з причин переслідування, зазначених у статті 10(1) Директиви 2011/95, якщо заявник стверджує про страх стати жертвою переслідування в країні свого походження з боку недержавних суб'єктів. У ній зазначено, що згідно зі статтею 9(3) цієї директиви, що розглядається в сукупності з іншими положеннями,³⁰ надання статусу біженця передбачає встановлення зв'язку між, з одного боку, вищезазначеними причинами переслідування і, з іншого боку, актами переслідування³¹ або відсутністю захисту з боку «суб'єктів захисту»³² від актів переслідування, що здійснюються «недержавними суб'єктами». Таким чином, у випадку акту переслідування, вчиненого недержавним суб'єктом, передбачена у статті 9(3) умова³³ вважається виконаною, якщо цей акт ґрунтується на одній з причин переслідування, зазначених у статті 10(1) цієї директиви, навіть якщо відсутність захисту не ґрунтується на цих причинах. Ця умова також повинна вважатися виконаною, якщо відсутність захисту ґрунтується на одній з причин переслідування, викладених в останньому положенні, навіть якщо акт переслідування, вчинений недержавним суб'єктом, не ґрунтується на цих причинах. Отже, якщо заявник стверджує, що боїться зазнати переслідування у своїй країні походження з боку недержавних суб'єктів, немає необхідності встановлювати зв'язок між однією з причин переслідування, зазначених у статті 10(1) Директиви 2011/95 та актами переслідування, якщо можна встановити такий зв'язок між однією з причин переслідування та відсутністю захисту від цих дій з боку суб'єктів захисту.³⁴

По-третє, Суд вважає, що концепція серйозної шкоди,³⁵ яка може призвести до надання додаткового захисту³⁶, охоплює реальну загрозу для заявника бути вбитим або зазнати актів насильства з боку члена його (ii) сім'ї або громади через стверджуване порушення культурних, релігійних або традиційних норм. Для того, щоб дійти такого висновку, він зазначає, що стаття 15 (a) і (b) Директиви 2011/15³⁷ визначає «серйозну шкоду» як «смертну кару або страту» або «катування чи нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження або покарання заявника в країні походження». З огляду на мету статті 15(a) Директиви 2011/95, яка полягає у забезпеченні захисту осіб, чие право на життя опиниться під загрозою, якщо вони повернуться до

²⁹ Як приклад додаткової спільної характеристики, Суд посилається на ситуацію жінок, які відмовляються від примусових шлюбів, коли така практика може розглядатися як соціальна норма в їхньому суспільстві, або які порушують цю практику, розриваючи такий шлюб.

³⁰ У цьому випадку слід розглядати в поєднанні зі статтею 6(c) та статтею 7(1) у світлі пункту 29 Директиви 2011/95.

³¹ У розумінні статті 9(1) та (2) Директиви 2011/95.

³² Ці «суб'єкти захисту» визначені у статті 7 Директиви 2011/95.

³³ Ця умова передбачена статтею 9(3) Директиви 2011/95.

³⁴ У розумінні статті 7(1) цієї директиви.

³⁵ Викладено в статті 15(a) і (b) Директиви 2011/95.

³⁶ У розумінні статті 2(g) Директиви 2011/95.

³⁷ Слід розглядати у світлі пункту 34 Директиви 2011/95.

країни походження, термін «страта» у цьому положенні не може тлумачитися як такий, що виключає загрозу життю особи лише на тій підставі, що вона заподіяна недержавними суб'єктами. Таким чином, якщо жінці загрожує реальна небезпека бути вбитою або зазнати актів насильства з боку члена її сім'ї або громади через передбачуване порушення культурних, релігійних або традиційних норм, така серйозна шкода має бути класифікована як «страта» в розумінні цього положення.

VI. Конкуренція: домовленості, рішення та узгоджені дії (стаття 101 ДФЄС)

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 18 січня 2024 року, Lietuvos notary rūmai and Others, C-128/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Конкуренція - Стаття 101 ДФЄС – Поняття «підприємств» та «рішень об'єднань підприємств» – Рішення нотаріальної палати держави-члена, що встановлюють методи розрахунку зборів – Обмеження «по об'єкту» – Заборона – Відсутність обґрунтування – Штраф – Посягання на об'єднання підприємств та його членів – Порущник

Ухвалюючи рішення на підставі клопотання про попереднє рішення від Вищого адміністративного суду Литви (Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, «суд, що подав запит»), Суд ЄС роз'яснив, якою мірою рішення професійної організації, такої як нотаріальна палата держави-члена, що має на меті регулювати розрахунок плати за здійснення нотаріусами певних видів діяльності, підпадають під заборону на рішення об'єднань підприємств, що обмежують конкуренцію, встановлену статтею 101 Договору про заснування Європейського Союзу (далі - ДФЄС). Крім того, Суд роз'яснив умови, за яких члени такого об'єднання можуть нести відповідальність за порушення конкурентного законодавства, вчинене об'єднанням.

У цій справі керівний орган Литовської нотаріальної палати, Президія, прийняв правила, покликані роз'яснити методіку розрахунку плати, яку сплачують нотаріуси за виконання певних видів діяльності³⁸ («Правила»). Згідно з цими роз'ясненнями, розмір плати, що стягується нотаріусами, встановлюється за найвищим розміром у ціновому діапазоні, передбаченому попередньою шкалою, розробленою Міністром юстиції Литовської Республіки.

Враховуючи, що шляхом прийняття цих правил Нотаріальна палата, діючи через свій орган управління, Президію, та її членів, опосередковано встановила розміри зборів, що стягуються нотаріусами, і таким чином порушила, серед іншого, статтю 101(1)(а) Договору про заснування Європейського Союзу, Рада з питань конкуренції Литовської Республіки (далі – «Рада з питань конкуренції») оштрафувала Нотаріальну палату та вісьмох нотаріусів, які входили до складу її Президії, своїм рішенням від 26 квітня 2018 року.

Позов про скасування цього рішення, поданий адресатами, був частково задоволений у першій інстанції. Після цього Рада з питань конкуренції оскаржила

³⁸ Йдеться про наступні види діяльності:

- погодження іпотечних угод та накладення примусових застережень у ситуаціях, коли сторони угоди не вказують вартість майна, що є предметом іпотеки, а також у випадках, коли предметом іпотеки в одній іпотечній угоді є кілька об'єктів нерухомого майна;
- нотаріальні дії, проекти правочинів, консультації та технічні послуги у випадках, коли сервітут встановлюється одним договором на кілька об'єктів нерухомості;
- посвідчення договору міни у випадках, коли за договором відбувається обмін частинами кількох товарів.

рішення суду першої інстанції до суду апеляційної інстанції. Саме в цьому контексті останній передав низку питань на розгляд Суду для винесення попереднього рішення.

Висновки Суду

В якості попереднього питання, яке підлягає вирішенню Судом, є те, чи доцільно з самого початку виключити застосування статті 101 Договору про заснування Європейського Союзу до основного провадження, оскільки, як стверджують Нотаріальна палата та Уряд Литви, Правила не здатні вплинути на торгівлю між державами-членами. У зв'язку з цим він зазначає, що ці Правила поширюються на всю територію Республіки Литви, оскільки вони є рішеннями Нотаріальної палати, обов'язковими для виконання всіма нотаріусами, що зареєстровані в цій державі-члені. Таким чином, вони можуть мати ефект консолідації національних розбіжностей і, таким чином, перешкоджати економічному взаємопроникненню, на яке спрямований Договір про заснування Європейського Союзу. Більше того, поняття «торгівля між державами-членами» у розумінні статті 101(1) ДФЄС не обмежується лише транскордонною торгівлею товарами та послугами, а має ширший зміст, який охоплює будь-яку транскордонну економічну діяльність, включаючи підприємництво. Навіть якщо нотаріус в принципі не може надавати послуги в іншій державі-члені, окрім тієї, в якій він або вона зареєстровані, факт залишається фактом: така професія підпадає під дію принципу свободи підприємництва. Такі документи як Правила що стосуються фундаментального аспекту практики нотаріату у відповідній державі-члені, в принципі, можуть мати значний вплив на вибір громадянами інших держав-членів місця проживання з метою займатися відповідною професією. Крім того, громадяни інших держав-членів також можуть користуватися послугами нотаріусів, які зареєстровані і працюють в Республіці Литва. Звідси випливає, що Правила, про які йдеться в основному провадженні, в тій мірі, в якій їх слід класифікувати як угоди між підприємствами або рішення, прийняті в рамках асоціації підприємств, у розумінні статті 101(1) Договору про заснування Європейського Союзу, можуть вплинути на торгівлю між державами-членами в розумінні цього положення.

З огляду на це, Суд передусім розглядає питання про те, чи є застосовною стаття 101 ДФЄС в ситуації, подібній до тієї, що склалася в основному провадженні. Для цього він аналізує, по-перше, чи можна нотаріусів класифікувати як суб'єктів господарювання, по-друге, чи слід розглядати нотаріальну палату як асоціацію суб'єктів господарювання, і, по-третє, чи можна вважати Правила, про які йдеться в основному провадженні, рішенням асоціації підприємств.

Перш за все, Суд вважає, що нотаріуси, зареєстровані на території держави-члена, повинні класифікуватися як підприємства, якщо вони здійснюють діяльність, подібну до тієї, про яку йдеться в Правилах. Оскільки нотаріуси здійснюють незалежну професійну діяльність, яка передбачає, як основну діяльність, надання низки послуг за винагороду, вони, в принципі, займаються господарською діяльністю. Більше того,

Суд вже постановляв,³⁹ що діяльність, подібна до тієї, про яку йдеться у Правилах,⁴⁰ не підпадає безпосередньо і конкретно під діяльність, яка є прерогативою органу державної влади, що не є економічною за своєю природою.

Крім того, Нотаріальна палата є асоціацією суб'єктів господарювання, а не органом державної влади. З огляду на покладені на неї завдання вона має ознаки організації, що регулює професійну діяльність, і як така, до якої підлягають застосуванню правила конкуренції. Крім того, Президія складається лише з представників професії, які обираються виключно своїми колегами, а литовська держава, як вбачається, не втручається ні в призначення її членів, ні в ухвалення нею рішень. Лише факт того, що литовські суди можуть переглядати законність рішень Нотаріальної палати, не означає, що палата працює під ефективним контролем з боку держави.

Зрештою, такі документи, як Правила, є рішеннями об'єднання суб'єктів господарювання, які відображають волю представників певної професії, спрямовану на те, щоб вони прийняли певну лінію поведінки в ході своєї господарської діяльності. Крім того, встановлення ціни за допомогою обов'язкового до виконання акта має розглядатися як рішення, що підпадає під дію статті 101 ДФЄС.

На другому етапі, встановивши, що Правила, про які йдеться в основному провадженні, можуть бути класифіковані як рішення об'єднання підприємств, Суд розглядає, чи підпадають вони під заборону, викладену в статті 101(1) ДФЄС.

Відповідно, Суд вважає, що Правила, про які йдеться в основному провадженні, підпадають під заборону, встановлену статтею 101(1) ДФЄС, оскільки вони можуть розглядатися як такі, що становлять обмеження конкуренції «за об'єктом». Механізм розрахунку розміру зборів, подібний до передбаченого Правилами, призводить до горизонтальної фіксації цін на відповідні послуги.

У зв'язку з цим аргумент Нотаріальної палати та Уряду Литви про те, що ці роз'яснення переслідують законні цілі, не є переконливим в цій справі. Слід визнати, що з практики Суду, зокрема з рішення у справі *Wouters and Others*⁴¹ зрозуміло, що певна антиконкурентна поведінка може вважатися виправданою, якщо вона переслідує законні цілі у загальних інтересах за умови, що така поведінка сама по собі не є антиконкурентною і що необхідність та пропорційність засобів, що застосовуються з цією метою, були належним чином встановлені. Однак ця практика не поширюється на поведінку, яка є настільки шкідливою, що її можна вважати такою, що має на меті запобігання, обмеження або спотворення конкуренції в розумінні статті 101 ДФЄС. У випадку такої поведінки можна скористатися лише винятком, встановленим частиною 3 статті 101 ДФЄС, за умови дотримання всіх вимог, викладених у цьому положенні.

³⁹ Рішення від 1 лютого 2017 року, *Commission v Hungary* (C-392/15, EU:C:2017:73, пп. 119 і 120 та 125-127); рішення від 24 травня 2011 року, *Commission v France* (C-50/08, EU:C:2011:335, п. 97); рішення від 1 грудня 2011 року, *Commission v Netherlands* (C-157/09, EU:C:2011:794, п. 72).

⁴⁰ А саме, нотаріальна діяльність з посвідчення правочинів, що відображають односторонні зобов'язання або договори, вільно укладені сторонами, посвідчення іпотек, просте проставлення виконавчого напису, а також підготовка до вчинення правочинів, консультації та надання технічних послуг нотаріусами.

⁴¹ Рішення від 19 лютого 2002 р. *Wouters and Others* (C-309/99, EU:C:2002:98).

На третьому етапі Суд розглядає питання про те, чи може Рада з питань конкуренції накласти штраф за порушення статті 101 ДФЄС на Нотаріальну палату, як асоціацію суб'єктів господарювання, яка вчинила порушення, та на кожного нотаріуса, який є членом керівного органу цього об'єднання.

З цього приводу Суд зазначає, що у разі встановлення факту порушення статті 101(с) ДФЄС національні антимонопольні органи повинні, в принципі, накласти на порушника штраф, який є достатньо стримуючим і пропорційним. Відповідно до цього положення «об'єднання підприємств» такі як Нотаріальна палата можуть бути порушником цього положення.

У цій справі з ухвали випливає, що порушення статті 101(1) ДФЄС, виявлене Радою з питань конкуренції, полягало у затвердженні Правил рішенням Президії Нотаріальної палати. Рішення Президії є обов'язковими для цієї палати, тому ці рішення слід розглядати як рішення самої Нотаріальної палати. Звідси випливає що Нотаріальна палата повинна розглядатися як порушник, визнаний Радою з питань конкуренції в основному провадженні.

Що стосується нотаріусів, які входили до складу Президії, то, як вбачається, вони діяли виключно у якості членів Президії, не беручи жодної участі у встановленому таким чином порушенні. Однак, Рада з питань конкуренції наклала індивідуальні штрафи на членів Президії з метою забезпечення стримуючого впливу санкцій, накладених у зв'язку з цим порушенням, враховуючи, що чинне на той час литовське законодавство не дозволяло накладати на нотаріальної палати штраф в досить великому розмірі, який би мав такий стримуючий ефект.

У зв'язку з цим Суд постановив, що принцип персональної відповідальності, який вимагає, щоб тільки суб'єкт, відповідальний за порушення правил конкуренції, був покараний, виключає такий підхід. Більше того, той факт, що чинне на той час литовське законодавство не передбачало можливості врахування обороту членів Нотаріальної палати для цілей розрахунку штрафу, який Рада з питань конкуренції мала накласти на цю палату, не завадив національному конкурентному відомству врахувати цей оборот. Таким чином, як з практики Суду, так і зі статті 23 Регламенту № 1/2003⁴², яка також має відношення до визначення повноважень національних конкурентних відомств, випливає, що, зокрема, якщо порушення, вчинене об'єднанням підприємств, пов'язане з діяльністю його членів, штраф, який має бути накладений на це об'єднання, повинен бути розрахований з урахуванням обороту, досягнутого всіма підприємствами, що входять до цього об'єднання, на ринку, що постраждав від порушення, навіть якщо ці суб'єкти господарювання фактично не брали участі в порушенні. Крім того, стаття 23(4) цього регламенту передбачає, що якщо штраф накладається на об'єднання підприємств з урахуванням обороту його членів, і об'єднання не брало участі в порушенні, штраф обчислюється на основі обороту, досягнутого всіма підприємствами, що належать до цього об'єднання, на ринку, що зазнав впливу

⁴² Регламент Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року про імплементацію правил конкуренції, викладених у статтях [101] та [102 ДФЄС] (ОВ 2003 L 1, с. 1).

від порушення, навіть якщо ці суб'єкти господарювання фактично не брали участі в порушенні.

З цього випливає, що національний конкурентний орган не може накладати індивідуальні штрафи на суб'єктів господарювання, які є членами керівного органу об'єднання підприємств, що вчинило порушення, якщо ці підприємства не є співучасниками порушення.

VII. Фіскальні положення: відмова від права на відшкодування ПДВ

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 11 січня 2024 року, *Global Ink Trade*, C-537/22

Звернення за попереднім рішенням – Загальна система податку на додану вартість (ПДВ) – Директива 2006/112/ЄС – Відмова від права на відшкодування - Обов'язки платників податків - Обов'язок обачності – Тягар доведення – Принципи фіскальної нейтральності та правової визначеності – Примат права ЄС – Конфлікт між прецедентним правом національного суду та правом ЄС

У справі про відмову у праві на відрахування ПДВ Суд ЄС роз'яснює сферу застосування принципу примата права ЄС у разі розбіжностей з національними судами щодо застосування прецедентного права Суду, в тому числі у випадку, коли це прецедентне право має форму ухвал відповідно до статті 99 Регламенту Суду ЄС. Суд також узагальнює вказівки, що містяться в його практиці щодо відмови у праві на відшкодування.

У процесі здійснення оптової торгівлі підприємство *Global Ink Trade* здійснювало різні закупівлі канцелярського приладдя, переважно у постачальника під назвою *Office Builder Kft*.

В результаті проведених перевірок податковий орган встановив, що даний постачальник не здійснював реальної господарської діяльності та не виконував своїх податкових зобов'язань. Через невизначеність щодо справжньої особи постачальника податковий орган дійшов висновку, що поставка товарів, за якими були виставлені рахунки-фактури компанії *Global Ink Trade*, не відбулася, і що, відповідно, рахунки-фактури, подані цим підприємством, не можуть бути визнані достовірними. Таким чином, податковий орган відмовив *Global Ink Trade* у праві на відшкодування ПДВ за цими рахунками-фактурами, в тому числі на підставі того, що, не отримавши достатньої інформації про справжню особу свого постачальника та дотримання останнім своїх податкових зобов'язань, компанія не діяла з належною обачністю при здійсненні своєї господарської діяльності. За таких обставин податковий орган дійшов висновку, що *Global Ink Trade* вчинила пасивне ухилення від сплати податків.

Global Ink Trade подала позов до Високого Суду Будапешта, Угорщина (*Fővárosi Törvényszék*), який є судом першої інстанції. Відповідно до національного законодавства, суд, що розглядає справу, вважає себе зобов'язаним виконувати попередні рішення Верховного суду Угорщини (*Kúria*), які, на його думку, обмежують право на відшкодування ПДВ, вимагаючи від усіх платників податків здійснювати складні та всебічні перевірки своїх постачальників, зокрема, щодо дотримання цими постачальниками своїх зобов'язань щодо декларування та сплати ПДВ.

Суд, який подав клопотання про попереднє рішення, вважає, що Суд тлумачив відповідні положення Директиви 2006/112⁴³ в аналогічних справах,⁴⁴ з яких випливає, що особа, яка користується правом на відшкодування ПДВ, не може бути зобов'язана здійснювати такі перевірки. Незважаючи на таке тлумачення права ЄС, надане Судом, Верховний суд Угорщини продовжує застосовувати свою прецедентну практику, яка існувала до прийняття цих рішень, на тій підставі, що рішення Суду, прийняті у формі ухвал відповідно до статті 99 його Регламенту, не можуть містити нових елементів для тлумачення права ЄС.

На цьому тлі податковий орган також продовжував висувати вимоги, несумісні як з положеннями Директиви про ПДВ у тлумаченні Суду, так і з циркуляром, спрямованим на платників податків, виданим цим органом. За таких обставин суд, що розглядав справу, вирішив звернутися до Суду:

- по-перше, для визначення по суті, чи слід тлумачити принцип верховенства права ЄС як такий, що виключає можливість застосування національного законодавства, згідно з яким рішення вищого національного суду є обов'язковими для нижчестоящих національних судів, які повинні обґрунтовувати причини будь-якого відхилення від цих рішень, навіть якщо у світлі тлумачення положень права ЄС, наданого Судом, нижчестоящі національні суди вважають ці рішення несумісними з правом ЄС;

- по-друге, для визначення по суті, чи слід тлумачити статтю 167, статтю 168(а) та статтю 178(а) Директиви про ПДВ у світлі принципів фіскальної нейтральності та правової визначеності як такі, що запобігають практиці, за якої податковий орган відмовляє особі, що підлягає оподаткуванню, у праві на відшкодування ПДВ, пов'язаного з придбанням товарів, поставлених такій особі, що підлягає оподаткуванню, на підставі того, що рахунки-фактури, які стосуються цих придбань, не можуть бути прийняті до уваги через обставини, які свідчать про недостатню обачність цієї особи, що підлягає оподаткуванню, і які оцінюються, в принципі, у світлі циркуляра, призначеного для осіб, що підлягають оподаткуванню, опублікованого цим органом;

- по-третє, для визначення по суті, чи у разі, якщо податковий орган має намір відмовити платнику податків у праві на відшкодування сплаченого ПДВ на підставі того, що платник податків брав участь у карусельному шахрайстві з ПДВ, чи повинна Директива про ПДВ тлумачитися як така, що забороняє податковому органу просто встановити, що відповідна операція є частиною ланцюга виставлення рахунків-фактур, без визначення всіх операторів, залучених до цього шахрайства, та їхньої відповідної поведінки.

Висновки Суду

⁴³ Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про загальну систему податку на додану вартість (ОJ 2006 L 347, с. 1) («Директива про ПДВ»)

⁴⁴ Ухвали від 3 вересня 2020 року, Vikingo Fővállalkozó (C-610/19, EU:C:2020:673) та від 3 вересня 2020 року, Crewprint (C-611/19, EU:C:2020:674).

Що стосується, в першу чергу, застосування принципу примату права ЄС, Суд зазначає, що цей принцип вимагає від національного суду не брати до уваги рішення вищого національного суду, якщо він вважає, у світлі тлумачення положень права ЄС, наданого Судом, ці рішення не відповідають праву ЄС, за необхідності відмовляючись застосовувати національну норму, яка зобов'язує його дотримуватися рішень цього вищого суду.

Таким чином, для того, щоб повною мірою застосовувати право ЄС, національний суд повинен, за необхідності, змінити усталену судову практику, яка ґрунтується на тлумаченні національного законодавства, несумісному з правом ЄС, і застосовувати тлумачення права ЄС, що впливає з чіткої практики Суду. Не має значення, що прецедентне право Суду, про яке йде мова, може мати форму вмотивованого наказу відповідно до статті 99 Регламенту Суду, який має таку ж сферу дії та силу, як і судові рішення. Таким чином, національний суд не може ігнорувати наказ на тій підставі, що, на відміну від рішення, він не містить нових елементів для тлумачення права ЄС.

Крім того, Суд роз'яснює, що у праві на відшкодування ПДВ може бути відмовлено на підставі нібито недостатньої обачності платника податків не лише тоді, коли платник податків сам вчинив шахрайство з ПДВ, але й тоді, коли об'єктивно встановлено, що платник податків знав або повинен був знати, що, купуючи товари чи послуги, на підставі яких заявляється право на відшкодування, він бере участь в операції, пов'язаній з таким шахрайством.

Оскільки відмова у праві на відшкодування є винятком із застосування основоположного принципу, закладеного в цьому праві, податкові органи повинні, за умови перегляду національними судами та відповідно до правил доказування, передбачених національним законодавством, встановити об'єктивні докази, на підставі яких можна зробити висновок, що особа, яка підлягає оподаткуванню, пов'язана з шахрайством з ПДВ, відповідно до необхідного правового стандарту.

У цьому контексті лише суд, який розглядає справу, має юрисдикцію оцінювати, чи проявила відповідна особа, яка підлягає оподаткуванню, достатню обачність і чи вжила вона заходів, які можуть обґрунтовано вимагатися від неї для того, щоб переконатися в тому, що вона не брала участі в операції, пов'язаній з шахрайством, вчиненим трейдером на більш ранній стадії транзакції, з огляду на обставини конкретної справи.

У зв'язку з цим, держава-член ЄС має право опублікувати циркуляр, щоб визначити необхідний рівень обачності та керуватися ним при оцінці податковими органами, за умови, що такий циркуляр не буде систематично підривати право на відшкодування ПДВ і, відповідно, нейтральність ПДВ, а також за умови, що він не буде підривати ефективність законодавства ЄС щодо збору доказів у зв'язку з шахрайством з ПДВ.

Зокрема, податковий орган не може за допомогою такого циркуляра вимагати від платників податків проведення складних і далекосяжних перевірок їхніх постачальників - і, зокрема, перевірки виконання їхніми постачальниками своїх зобов'язань щодо декларування та сплати ПДВ - що матиме наслідком непряме

перекладання на платника податків слідчих завдань, які, в принципі, є обов'язком податкового органу.

Такий циркуляр також повинен відповідати принципу правової визначеності. Тому суд, який розглядає справу, повинен визначити, чи був циркуляр, виданий податковим органом для осіб, які підлягають оподаткуванню, сформульований однозначно, чи було його застосування передбачуваним для осіб, на яких він поширюється, і чи не суперечили циркуляру вимоги, встановлені податковим органом при здійсненні ним своїх повноважень.

Що стосується того, чи може платнику податків бути відмовлено у праві на відшкодування ПДВ у контексті шахрайства з каруселлю ПДВ, Суд зазначає, що податковий орган повинен надати достатні докази для об'єктивного встановлення факту шахрайства та шахрайської поведінки платника податків, що виключає можливість використання припущень або презумпцій.

Таким чином, податковий орган не може просто встановити, що здійснена особою, яка підлягає оподаткуванню, операція є частиною кругового ланцюга виставлення рахунків-фактур. Встановлення факту шахрайства та участі платника податків у цьому шахрайстві не обов'язково тягне за собою ідентифікацію всіх операторів, які брали участь у шахрайстві, та їхньої відповідної поведінки.

VIII. Зближення законодавства: державні закупівлі

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 18 січня 2024 року, CROSS Zlín, C-303/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Процедури перегляду рішень про укладення контрактів на державні поставки та виконання державних робіт – Директива 89/665/ЄЕС – Доступ до процедур перегляду – Стаття 2(3) та Стаття 2a(2) – Зобов'язання держав-членів передбачити процедуру перегляду з призупиняючим ефектом – Орган оскарження першої інстанції – Перегляд рішення про укладення контракту – Стаття 2(9) – Орган, відповідальний за процедури перегляду несудового характеру – Укладення державного контракту до подачі позову до суду проти рішення цього органу – Стаття 47 Хартії основних прав Європейського Союзу – Ефективний судовий захист

Вирішуючи питання, передане на розгляд Крайовим судом м. Брно, Чеська Республіка (*Krajský soud v Brně*), Суд ЄС надав роз'яснення щодо тлумачення Директиви 89/665,⁴⁵ яка стосується процедур оскарження укладення державних контрактів, у світлі статті 47 Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»), що стосується права на ефективний засіб правового захисту.

У рамках публічних закупівель місто Брно, Чеська Республіка (*Statutární město Brno*) як замовник, отримало дві тендерні пропозиції. Після виключення компанії CROSS Zlín a.s. через невідповідність умовам тендеру, 7 квітня 2020 року контракт було присуджено компанії Siemens Mobility s. r. o.

CROSS Zlín подав заперечення проти повідомлення про виключення з процедури закупівель, яке було відхилено рішенням від 4 травня 2020 року. Після відхилення заперечення компанія звернулася до Управління з питань захисту конкуренції Чеської Республіки (*Úřad pro ochranu hospodářské soutěže*) («Управління») з вимогою скасувати повідомлення про виключення та рішення про присудження контракту компанії Siemens Mobility. Рішенням від 5 серпня 2020 року Управління відхилило його заяву. Після цього CROSS Zlín подав адміністративну скаргу на це рішення, яку Голова Управління, як адміністративний орган другої інстанції, відхилив рішенням від 9 листопада 2020 року. 18 листопада 2020 року замовник уклав публічний договір з компанією Siemens Mobility.

CROSS Zlín подав позов до Крайового суду м. Брно, який є судом першої інстанції, проти цього рішення Голови Управління. Паралельно з цим позовом CROSS Zlín подав заяву про визнання цього позову таким, що має призупиняючу дію щодо укладення

⁴⁵ Директива Ради 89/665/ЄЕС від 21 грудня 1989 року про узгодження законів, підзаконних актів та адміністративних положень, що стосуються застосування процедур перегляду при укладанні контрактів на державні поставки та виконання громадських робіт (ОJ 1989 L 395, с. 33), зі змінами, внесеними Директивою 2014/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про укладення концесійних договорів (ОJ 2014 L 94, с. 1; «Директива 89/665»).

контракту, та про вжиття забезпечувальних заходів, які забороняють замовнику укладати або виконувати цей державний контракт. Суд першої інстанції, застосовуючи чеське законодавство,⁴⁶ відхилив цю заяву.

Вирішуючи питання про те, чи Директива 89/665⁴⁷ і вимога забезпечення ефективного судового контролю, що впливає зі статті 47 Хартії, виключають застосування чеського законодавства, яке дозволяє замовнику укласти державний контракт до закінчення терміну, встановленого для подання судового позову на рішення адміністративного органу другої інстанції, або до того, як суд, що розглядає справу, може винести рішення за заявою про вжиття забезпечувальних заходів, що забороняють укладення контракту, до того, як рішення за цією заявою стане остаточним, Крайовий суд м. Брно передав питання на розгляд Суду для прийняття рішення щодо інтерпретації зазначеної директиви.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначає, що Директива 89/665 містить детальні положення, які встановлюють узгоджену систему процедур оскарження у сфері державних контрактів. У зв'язку з цим, ця Директива⁴⁸ передбачає, по-перше, що держави-члени повинні забезпечити, щоб особи, які мають або мали інтерес в отриманні певного контракту і які постраждали або ризикують постраждати від передбачуваного порушення, мали достатньо часу для ефективного перегляду рішень про присудження контракту, прийнятих замовниками, шляхом прийняття необхідних положень, які поважають мінімальні періоди очікування для укладення контракту,⁴⁹ і, по-друге, що, коли ці особи звертаються із заявою про такий перегляд, замовник не має права укладати контракт до того, як орган оскарження прийме рішення за заявою про вжиття тимчасових заходів або про перегляд рішення про присудження контракту.

По-друге, Суд зазначає, що з цієї Директиви випливає, що держави-члени можуть надавати несудовим органам повноваження заслуховувати та приймати рішення щодо перегляду рішень про присудження державного контракту. У таких випадках будь-який передбачуваний незаконний захід і будь-який передбачуваний недолік з боку позасудового органу оскарження повинен бути предметом судового розгляду або розгляду, який по суті є судовим у розумінні права ЄС. Однак Директива 89/665, встановлюючи зобов'язання призупинити укладення державного контракту, не містить жодного посилання на такий судовий контроль.

У тих випадках, коли держава-член вирішує надати повноваження визначати процедури перегляду рішень про укладення державного контракту несудовому органу першої інстанції, слова «орган оскарження» у статті 2(3) цієї Директиви стосуються

⁴⁶ А саме, пункти 241, 242, 245, 246, 254, 257 та 264 Zákonník č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek (Закон № 134/2016 про укладення державних контрактів) у редакції, що застосовується до спору в основному провадженні («Закон № 134/2016»).

⁴⁷ Стаття 2(3) та стаття 2а(2) Директиви 89/665.

⁴⁸ Стаття 2а(1) Директиви 89/665.

⁴⁹ Стаття 2а(2) Директиви 89/665.

саме цього органу. Отже, держави-члени повинні передбачити призупинення укладення відповідного державного контракту або автоматично, доки цей орган не винесе рішення щодо перегляду, або, щонайменше, доки він не прийме рішення щодо заяви про вжиття тимчасових заходів, спрямованих на таке призупинення.

По-третє, Суд зазначає, що Директива 89/665⁵⁰ не вимагає, щоб таке призупинення залишалося чинним після завершення процедури в такому позасудовому органі оскарження, наприклад, доти, доки орган, який є судовим за своїм характером, не винесе рішення щодо позову, який може бути поданий проти рішення цього позасудового органу оскарження.

Цей висновок відповідає цілям Директиви 89/665, яка покликана забезпечити повну повагу до права на ефективний засіб правового захисту та на справедливий судовий розгляд, закріплених у першому та другому пунктах статті 47 Хартії.

По-четверте, Суд вважає, що відповідно до Директиви 89/665⁵¹ держава-член може передбачити, що у випадку, коли контракт був укладений після закінчення терміну призупинення його укладення, повноваження органу, відповідального за процедури оскарження, обмежуються присудженням відшкодування збитків будь-якій особі, якій було завдано шкоди внаслідок порушення законодавства ЄС про державні закупівлі або національних правил, що імплементують це законодавство.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що таке тлумачення не може бути поставлене під сумнів рішенням у справі *Randstad Italia*.⁵² У цьому рішенні Суд витлумачив вираз «незалежний орган оскарження» у значенні другого підпункту статті 2а(2) Директиви 89/665 як такий, що стосується незалежного та неупередженого суду, але чітко обмежив це тлумачення, зазначивши, що воно застосовується «[для] визначення того, чи стало виключення учасника остаточним».

Зрештою, по-п'яте, Суд зазначає, що якщо законодавство держави-члена не передбачає автоматичного призупинення укладення державного контракту до дати винесення рішення органом оскарження першої інстанції, і якщо цей орган оскарження не є судовим за своїм характером, відхилення цим органом заяви про вжиття запобіжних заходів, спрямованих на заборону укладення державного контракту до дати винесення рішення цим органом, повинно підлягати судовому оскарженню з призупиняючим ефектом, доки суд, який розглядає це питання, не винесе рішення щодо цих запобіжних заходів.

Ця вимога впливає з тлумачення Директиви 89/665. Відповідно, для забезпечення ефективності оскарження рішення несудового органу першої інстанції про відхилення заяви про забезпечення позову щодо заборони укладення державного контракту до дати винесення рішення цим органом, по-перше, відповідному учаснику торгів має бути надано розумний строк для того, щоб він міг подати такий позов, а по-друге, якщо такий позов подано, укладення контракту має бути призупинено до винесення рішення судом, який розглядає цю справу.

⁵⁰ Стаття 2(3) Директиви 89/665 у світлі статті 2(9) цієї Директиви.

⁵¹ Другий підпункт статті 2(7) Директиви 89/665.

⁵² Рішення від 21 грудня 2021 року, *Randstad Italia*, C-497/20, EU:C:2021:1037

Таким чином, Суд доходить висновку, що чеське законодавство, яке забороняє замовнику укладати публічний контракт лише до дати, коли орган першої інстанції винесе рішення про перегляд рішення про присудження цього контракту, не порушує Директиву 89/665, і в цьому відношенні не має значення, чи є цей орган перегляду судовим за своїм характером, чи ні.

ІХ. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм вирішення проблем

Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 24 січня 2024 року, *Hypo Vorarlberg Bank v SRB*, T-347/21

Економічний і валютний союз – Банківський союз – Єдиний механізм врегулювання для кредитних установ та окремих інвестиційних компаній (SRM) – Єдиний фонд врегулювання (SRF) – Рішення SRB про розрахунок внесків ex ante на 2021 рік – Зобов'язання обґрунтувати причини – Право бути вислуханим – Принцип правової визначеності – Право на ефективний судовий захист – Заява про незаконність – Обмеження часових наслідків судового рішення

Розглядаючи позов про скасування, який він задовольнив, Загальний Суд відхилив скарги на незаконність Регламенту № 806/2014¹, Директиви 2014/59⁵³ та Делегованого Регламенту 2015/63,⁵⁴ надав суттєві роз'яснення щодо, по-перше, обсягу зобов'язання щодо обґрунтування, яке покладається на Єдину раду з прийняття рішень (Single Resolution Board, «SRB») при визначенні річного цільового показника.

Hypo Vorarlberg Bank AG (далі – «заявник») - кредитна установа, заснована в Австрії.

14 квітня 2021 року SRB прийняла рішення, яким встановила⁵⁵ розмір авансових внесків до Єдиного фонду врегулювання («SRF») на 2021 рік для кредитних установ та певних інвестиційних компаній, однією з яких був заявник («оскаржуване рішення»)⁵⁶.

Висновки Суду

Що стосується твердження про невиконання зобов'язання щодо обґрунтування причин встановлення щорічного цільового показника Суд нагадує, перш за все, що відповідно до чинного законодавства, до кінця початкового періоду тривалістю вісім років з 1 січня 2016 року («початковий період») наявні фінансові кошти SRF повинні досягти остаточного цільового рівня, який відповідає щонайменше 1% від суми гарантованих вкладів усіх установ, уповноважених на території всіх держав-членів ЄС, що беруть участь у Співтоваристві. Далі, протягом початкового періоду, авансові внески мають бути розподілені в часі якомога рівномірніше, поки не буде досягнуто кінцевого цільового показника. Крім того, щороку внески, які мають сплачувати всі

⁵³ Директива 2014/59/EU Європейського Парламенту та Ради від 15 травня 2014 року, що встановлює рамки для відновлення та ліквідації кредитних установ та інвестиційних компаній і вносить зміни до Директиви Ради 82/891/EEC, Директив 2001/24/EC, 2002/47/EC, 2004/25/EC, 2005/56/EC, 2007/36/EC, 2011/35/EU, 2012/30/EU та 2013/36/EU, а також до Регламентів Європейського Парламенту та Ради (EU) № 1093/2010 та (EU) № 648/2012 (OJ L 173, с. 190).

⁵⁴ Делегований Регламент Комісії (EU) 2015/63 від 21 жовтня 2014 року, що доповнює Директиву 2014/59/EU Європейського Парламенту та Ради щодо попередніх внесків до механізмів фінансування врегулювання (OJ 2015 L 11, с. 44).

⁵⁵ Відповідно до статті 70(2) Регламенту 806/2014.

⁵⁶ Рішення SRB/ES/2021/22 Ради з єдиного врегулювання від 14 квітня 2021 року про розрахунок авансових внесків до Фонду єдиного врегулювання на 2021 рік.

установи, уповноважені на території всіх держав-членів, не повинні перевищувати 12,5% від кінцевого цільового показника. Крім того, що стосується методології розрахунку авансових внесків, то SRB має визначати розмір цих внесків на основі річного цільового показника з урахуванням кінцевого цільового рівня, а також на основі середньої суми виплачених депозитів за попередній рік, що розраховується щоквартально, для всіх установ, уповноважених на території держав-членів, що беруть участь у програмі. Зрештою, SRB розраховує авансовий внесок для кожної установи на основі річного цільового показника, який має бути встановлений з урахуванням остаточного цільового показника, та відповідно до методології, викладеної в Делегованому Регламенті 2015/63.

У цій справі, як впливає з оскаржуваного рішення, SRB встановила суму річного цільового показника на період сплати внесків у 2021 році в розмірі 11 287 677 212,56 євро. У цьому рішенні вона пояснила, що річний цільовий показник має визначатися на основі аналізу динаміки покритих депозитів за попередні роки, будь-яких відповідних змін в економічній ситуації та аналізу показників, пов'язаних з фазою ділового циклу, а також впливу проциклічних внесків на фінансовий стан установ. На основі цього аналізу та наявних у SRF фінансових ресурсів, SRB визнала за доцільне встановити коефіцієнт («коефіцієнт») і застосувала його до однієї восьмої середньої суми виплат за вкладами у 2020 році, щоб досягти річного цільового показника. Далі в ньому викладено підхід, застосований для визначення коефіцієнта. З огляду на ці міркування, SRB встановила значення коефіцієнта на рівні 1,35%. Потім він розрахував суму річного цільового показника, помноживши середню суму виплат за вкладами у 2020 році на цей коефіцієнт і поділивши результат цього розрахунку на вісім.

У зв'язку з цим, хоча SRB і зобов'язана надати установам оскаржуваним рішенням роз'яснення щодо методології визначення річного цільового показника, такі роз'яснення повинні відповідати роз'ясненням, наданим SRB під час судового розгляду, і стосуватися фактично застосованої методології. Однак у цій справі це не так.

На слуханнях SRB заявила, що вона визначила річний цільовий показник на період сплати внесків у 2021 році, використовуючи методологію, що базується на чотирьох етапах, останні два з яких полягають у вирахуванні з остаточного цільового рівня наявних у SRF фінансових коштів для того, щоб розрахувати суму, яку залишилося отримати до кінця початкового періоду, і ділення цієї суми на три.

Суд зазначає, що в математичній формулі, яка представлена в оскаржуваному рішенні як основа для визначення розміру річного цільового показника, немає жодного посилання на останні два етапи цього розрахунку.

Крім того, цей висновок не може бути поставлений під сумнів твердженням SRB про те, що в травні 2021 року вона опублікувала Інформаційний бюлетень, який містив діапазон із зазначенням потенційних сум остаточного цільового показника, а також на своєму веб-сайті - суму фінансових коштів, доступних у SRF. Незалежно від того, чи знав заявник про ці суми, вони самі по собі не були такими, щоб дозволити йому

зрозуміти, що останні два етапи розрахунку були фактично застосовані SRB, і слід зазначити, що в математичній формулі вони навіть не згадувалися.

Подібні невідповідності також стосуються способу встановлення коефіцієнта 1,35%, який, тим не менш, відіграє вирішальну роль у цій математичній формулі. З наданих SRB на слуханнях пояснень випливає, що цей коефіцієнт був встановлений таким чином, щоб обґрунтувати результат розрахунку суми річного цільового показника, тобто після того, як SRB розрахувала цю суму відповідно до чотирьох етапів фактично застосованої методології. Такий підхід жодним чином не простежується в оскаржуваному рішенні.

Більше того, діапазон, в межах якого, згідно з Інформаційним бюлетенем, було визначено розмір розрахункового кінцевого цільового показника, не відповідає діапазону темпів приросту вкладів, що підлягають гарантуванню, який становить від 4% до 7%, як зазначено в оскаржуваному рішенні. Під час слухань SRB заявила, що для визначення річного цільового показника вона взяла до уваги 4% темпу приросту гарантованих депозитів, що є найнижчим показником у другому діапазоні, і що таким чином вона отримала розрахунковий кінцевий цільовий показник у розмірі 75 млрд євро, що є найвищим значенням у першому діапазоні. Таким чином, очевидно, що між цими двома діапазонами існує розбіжність. За цих обставин заявник не мав можливості з'ясувати, яким чином SRB використовувала діапазон, пов'язаний з темпами зростання цих депозитів, для того, щоб прийти до розрахунку кінцевого цільового показника.

Суд вважає, що стосовно визначення річного цільового показника, фактично застосована SRB методологія, описана під час слухань, не відповідає тій, що описана в оскаржуваному рішенні, в результаті чого фактичні причини, у світлі яких цей цільовий показник був встановлений, не можуть бути визначені на основі оскаржуваного рішення ні установами, ні Судом. Таким чином, оскаржуване рішення є неправомірним через дефектну аргументацію щодо визначення річного цільового показника.

З огляду на ознаки незаконності оскаржуваного рішення, Суд скасовує оскаржуване рішення в частині, що стосується заявника. Проте, враховуючи обставини цієї справи, він вирішив зберегти дію цього рішення в частині, що стосується заявника, до набрання чинності, протягом розумного строку, який не може перевищувати шість місяців з дати винесення цього рішення, новим рішенням SRB, що визначає розмір авансового внеску заявника до SRF на період сплати внесків у 2021 році.

Х. Раніше ухвалені судові рішення

1. Провадження Європейського Союзу: позов про встановлення позадоговірної відповідальності Європейського Союзу

Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, *Banca Popolare di Bari v Commission*, T-415/21

Позадоговірна відповідальність – Державна допомога – Допомога, надана італійськими органами влади банку Banca Tercas – Рішення про визнання допомоги несумісною з внутрішнім ринком – Строк позовної давності – Триваюча шкода – Часткова неприйнятність – Достатньо серйозне порушення норми права, покликаної надавати права особам – Причинно-наслідковий зв'язок

У 2013 році італійський банк Banca Popolare di Bari SpA (BPB) висловив зацікавленість у збільшенні капіталу іншого італійського банку, Banca Tercas («Tercas»), в якому у 2012 році була введена тимчасова адміністрація. Проте, ця зацікавленість була обумовлена тим, що від'ємний власний капітал Tercas буде повністю покритий Міжбанківським фондом захисту вкладів («FITD»).

У 2014 році, за погодженням з центральним банком Італійської Республіки, FITD вжив заходів на користь Tercas, покривши його від'ємний капітал та надавши дві гарантії. Згодом BPB погодився на два збільшення капіталу Tercas.

Рішенням від 23 грудня 2015 року⁵⁷ («рішення у справі Tercas») Європейська Комісія дійшла висновку, що вищезазначені дії, здійснені FITD на користь компанії Tercas, яка з 1 жовтня 2014 року повністю належала BPB, становили державну допомогу, несумісну з внутрішнім ринком у розумінні статті 107(1) ДФЄС, і що Італійська Республіка має відшкодувати збитки, завдані бенефіціару.

Тим не менш, рішенням Загального Суду від 19 березня 2019 року⁵⁸, залишеним без змін в апеляційному порядку,⁵⁹ рішення Tercas було скасовано на підставі порушення статті 107(1) ДФЄС.

Листом від 28 квітня 2021 року BPB звернувся до Комісії з проханням про компенсацію збитків, яких він нібито зазнав в результаті рішення Tercas, і які він оцінив в 228 мільйонів євро. Комісія відхилила цю заяву, і BPB подав позов про застосування позадоговірної відповідальності Європейського Союзу відповідно до другого абзацу статті 340 ДФЄС.

В обґрунтування свого позову BPB стверджував, що рішення Tercas спричинило втрату довіри до нього з боку його клієнтів, що призвело до втрати депозитів і клієнтів (упущена вигода), завдало шкоди його репутації (нематеріальна шкода) і спричинило

⁵⁷ Рішення Комісії (EU) 2016/1208 від 23 грудня 2015 року про державну допомогу, надану Італією банку Tercas (справа SA.39451 (2015/C) (ex 2015/NN)) (OJ 2016 L 203, с. 1).

⁵⁸ Рішення від 19 березня 2019 року, *Italy and Others v Commission* (T-98/16, T-196/16 та T-198/16, EU:T:2019:167).

⁵⁹ Рішення від 2 березня 2021 року, *Commission v Italy and Others* (C-425/19 P, EU:C:2021:154).

витрати на заходи щодо пом'якшення негативних наслідків цього рішення (реальна шкода).

Відмовляючи у задоволенні позову, Загальний Суд визначив умови, за яких застосовується позадоговірна відповідальність Європейського Союзу у зв'язку з неправильним застосуванням Комісією правил надання державної допомоги.

Висновки Суду

Посилаючись на закінчення п'ятирічного строку позовної давності, передбаченого статтею 46 Статуту Суду Справедливості Європейського Союзу («Статут Суду»), для порушення провадження проти Європейського Союзу у справах, що впливають з позадоговірної відповідальності,⁶⁰ Загальний Суд вказав, що цей строк не починає відраховуватися до моменту, коли шкода, що підлягає відшкодуванню, матеріалізувалася.

Вказуючи на те, що заява про компенсацію, подана до Комісії листом від 28 квітня 2021 року, є втручанням, яке спричинило зупинення перебігу строку позовної давності, Суд підкреслив, що у разі заподіяння шкоди, яка має триваючий характер, строк позовної давності застосовується до періоду, що передує більш ніж на п'ять років даті події, яка перервала перебіг строку позовної давності, і не впливає на права, які виникли протягом наступних періодів.

У зв'язку з цим Суд постановив, що передбачувана матеріальна шкода, спричинена як втратою ВРВ прямих депозитів, так і втратою клієнтів, є триваючою за своєю природою, оскільки вона накопичувалася і повторювалася з моменту прийняття рішення у справі Tercas. Нематеріальна шкода, завдана репутації ВРВ, також була триваючою, оскільки джерелом цієї шкоди було рішення у справі Tercas, яке спочатку було прийняте і оприлюднене у вигляді прес-релізу, а потім опубліковане в Офіційному віснику Європейського Союзу.

З цього випливало, що вимога ВРВ про відшкодування не була обмежена в часі в тій мірі, в якій вона стосувалася відшкодування шкоди, спричиненої втратою прямих депозитів і клієнтів, а також шкоди, завданої репутації банку після 28 квітня 2016 року, тобто протягом періоду, що передував менш ніж на п'ять років поданню заяви про відшкодування, яка була подана 28 квітня 2021 року. Що стосується заявленої фактичної шкоди, яка полягає в додаткових витратах, понесених ВРВ на заходи щодо пом'якшення негативних наслідків рішення у справі Tercas, Суд встановив, що значна частина цієї заявленої шкоди не була триваючою, оскільки вона фактично матеріалізувалася в конкретну дату, і що масштаб шкоди не збільшився з плином часу.

Що стосується суті справи, Суд почав з того, що для того, щоб Європейський Союз поніс позадоговірну відповідальність, повинні бути виконані три сукупні умови: має бути достатньо серйозне порушення норми права, покликаної надавати права особам,

⁶⁰ Відповідно до першого абзацу статті 53 Статуту Суду стаття 46 Статуту застосовується до проваджень у Загальному Суді.

повинна бути встановлена фактична шкода і повинен існувати прямий причинно-наслідковий зв'язок між порушенням і понесеною шкодою.

Що стосується першої з цих умов, Суд зазначив, по-перше, що помилка, якої припустилася Комісія у застосуванні статті 107(1) ДФЄС у справі *Tercas*, становила порушення норми права, покликаної надавати права таким особам, як ВРВ. Дійсно, оскільки стаття 107(1) ДФЄС містить визначення поняття державної допомоги, несумісної з внутрішнім ринком, з метою забезпечення чесної конкуренції між підприємствами держав-членів, вона покликана захищати інтереси приватних осіб і, зокрема, підприємств. Крім того, застосування концепції державної допомоги, що міститься в статті 107(1) ДФЄС, тісно пов'язане із застосуванням статті 108(3) ДФЄС, яка встановлює обов'язок нотифікувати заходи допомоги, а також заборону на їх реалізацію до завершення процедури попередньої експертизи Комісією. Оскільки стаття 108(3) ДФЄС має пряму дію, на неї можуть посилатися особи, щоб відстоювати права, які випливають з її застосування. Саме з метою застосування концепції державної допомоги, передбаченої статтею 107(1) ДФЄС, стаття 108 ДФЄС наділяє Комісію повноваженнями визначати, чи є державна допомога сумісною з внутрішнім ринком. Крім того, застосування Комісією статті 107(1) ДФЄС може бути оскаржене в судах Європейського Союзу одержувачами допомоги, їхніми конкурентами та державами-членами.

Щодо наявності достатньо серйозного порушення, Суд зазначив, що, по-друге, у прецедентному праві бралися до уваги складність ситуацій, що підлягають регулюванню, труднощі застосування або тлумачення законодавства і, зокрема, межі дискреції, наявні в автора відповідного акта. Якщо відповідний орган наділений широкими дискреційними повноваженнями, вирішальним критерієм для встановлення такого порушення є те, чи явно і грубо він нехтував межами своїх дискреційних повноважень.

Беручи до уваги ці критерії, Суд вказав, що порушення Комісією статті 107(1) ДФЄС у рішенні у справі *Tercas*, хоча і було встановлено в рішеннях Загального Суду та Суду справедливості, тим не менш, не було автоматично достатньо серйозним порушенням. Нагадавши, що помилка Комісії полягала в аналізі інформації, на яку вона спиралася, щоб встановити причетність італійських державних органів до здійсненого FITD втручання, Загальний Суд також підкреслив, що Комісія повинна була застосувати концепцію державної допомоги у значенні статті 107(1) ДФЄС в особливо складному правовому та фактичному контексті. Той факт, що за цих обставин Комісія не встановила відповідно до необхідного правового стандарту, що втручання Фонду може бути приписане державі, не є достатнім для того, щоб цю помилку можна було охарактеризувати як явне і грубе нехтування межами її дискреційних повноважень. Отже, Комісія не допустила достатньо серйозного порушення статті 107(1) ДФЄС.

Після цього Суд розглянув умову щодо існування прямого причинно-наслідкового зв'язку між порушенням Комісією статті 107(1) ДФЄС та шкодою, про яку заявляв ВРВ. У зв'язку з цим він встановив, що навіть якщо рішення у справі *Tercas* відіграло певну роль у поступовій втраті довіри з боку клієнтів ВРВ, ця втрата довіри також була

спричинена іншими факторами, а тому рішення не може розглядатися як вирішальна і безпосередня причина заявленої шкоди. Таким чином, ВРВ не довів, що існує причинно-наслідковий зв'язок між стверджуваною незаконною поведінкою Комісії та заявленою шкодою.

Відповідно, Суд дійшов висновку, що в частині шкоди, за яку ВРВ вимагала компенсації, що не була обмежена в часі, умови для встановлення позадоговірної відповідальності Європейського Союзу, що стосуються наявності достатньо серйозного порушення, з одного боку, та існування причинно-наслідкового зв'язку між оскаржуваною поведінкою та заявленою шкодою, з іншого боку, не були дотримані.

Тому Суд відхилив позов ВРВ, не вважаючи за необхідне розглядати умову встановлення позадоговірної відповідальності Європейського Союзу, яка полягає в тому, що було завдано реальної шкоди.

2. Свобода пересування: вільне пересування працівників

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, *Chief Appeals Officer and Others*, C-488/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Громадянство Європейського Союзу – Статті 21 і 45 ДФЄС – Право громадян Союзу вільно пересуватися і проживати на території держав-членів – Працівник, який набув громадянства приймаючої держави-члена, зберігши при цьому громадянство країни походження – Директива 2004/38/ ЄС – Стаття 3 – Бенефіціари – Стаття 2(2)(d) – Член сім'ї – Прямі родичі по висхідній лінії працівника, який є громадянином Союзу – Стаття 7(1)(a) і (d) – Право на проживання понад три місяці – Збереження статусу утриманця в приймаючій державі-члені – Стаття 14(2) – Збереження права на проживання – Регламент (ЄУ) № 492/2011 – Стаття 7(2) – Рівне ставлення - Соціальні переваги – Виплати соціальної допомоги – Необґрунтоване навантаження на систему соціальної допомоги приймаючої держави – члена

GV, громадянка Румунії, є матір'ю AC, також громадянки Румунії, яка проживає і працює в Ірландії. Крім того, AC була натуралізована як громадянка Ірландії. З 2017 року GV проживає в Ірландії разом зі своєю дочкою, від якої вона фінансово залежна. У вересні 2017 року в результаті погіршення стану здоров'я, пов'язаного з артритом, GV подала заяву на отримання допомоги по інвалідності відповідно до закону про соціальний захист.

Як впливає з довідкової інформації, ця допомога, яка призначена для захисту від бідності, є соціальною допомогою, що фінансується із загального бюджету, без необхідності сплати особою будь-яких внесків на соціальне страхування. Крім того, право на отримання допомоги залежить від певних критеріїв, що стосуються, зокрема,

віку, матеріального становища та інвалідності. Крім того, допомога по інвалідності є «спеціальною грошовою виплатою, що не потребує внесків» у розумінні Регламенту № 883/2004.⁶¹ Зрештою, ірландське законодавство забороняє виплату цієї допомоги особі, яка не має постійного місця проживання в Ірландії, наприклад, особі, яка не має права на проживання в Ірландії.

У лютому 2018 року заяву GV на отримання допомоги по інвалідності було відхилено на підставі того, що вона не мала права на проживання в Ірландії.

У липні 2019 року Апеляційний інспектор (Ірландія), якому було доручено переглянути відмову у цій заяві, дійшов висновку, що GV, як утриманці прямого родича по висхідній лінії, який є громадянином ЄС і працює в Ірландії, має право на проживання, але не має права на отримання допомоги по соціальному забезпеченню. Розглядаючи заяву про перегляд рішення, Головний апеляційний інспектор (Ірландія) підтвердив цю аргументацію, враховуючи, що відповідно до національного законодавства, яке відтворює Директиву 2004/38,⁶² якщо GV буде надано допомогу, вона стане необґрунтованим тягарем для національної системи соціальної допомоги, і, отже, вона більше не матиме права на проживання.

Рішенням, винесеним у липні 2020 року, Високий суд (Ірландія) скасував рішення, прийняте Головним апеляційним офіцером. Цей суд вважав, зокрема, що вищезгадане національне законодавство в тій мірі, в якій воно ставить право на проживання члена сім'ї громадянина Ірландії в залежність від умови, що цей член сім'ї не повинен стати необґрунтованим тягарем для системи соціальної допомоги держави, суперечить Директиві 2004/38, яка регулює право громадян ЄС та членів їхніх сімей вільно пересуватися і проживати на території держав-членів.

Розглядаючи апеляцію на це рішення, суд, який передав справу на розгляд Суду Справедливості ЄС, вирішив запитати чи виключає право ЄС законодавство держави-члена, яке дозволяє органам влади цієї держави-члена відмовити у наданні соціальної допомоги прямому родичу по висхідній лінії, який на момент подання заяви на отримання цієї допомоги перебуває на утриманні працівника, який є громадянином ЄС, або навіть позбавити його права на проживання на термін більше трьох місяців на тій підставі, що надання зазначеної допомоги призведе до того, що цей член сім'ї більше не буде залежати від працівника, який є громадянином Союзу, і, таким чином, стане необґрунтованим тягарем для системи соціальної допомоги зазначеної держави-члена.

У своєму рішенні, винесеному Великою палатою, Суд постановив, що принцип свободи пересування працівників,⁶³ встановлений Регламентом № 492/2011⁶⁴ про

⁶¹ Регламент (ЄС) № 883/2004 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про координацію систем соціального забезпечення (ОJ 2004 L 166, с. 1, та corrigenda ОJ 2004 L 200, с. 1, та ОJ 2007 L 204, с. 30).

⁶² Директива 2004/38/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про право громадян Союзу та членів їхніх сімей вільно пересуватися та проживати на території держав-членів, яка вносить зміни до Регламенту (ЄЕС) № 1612/68 та скасовує Директиви 64/221/ЄЕС, 68/360/ЄЕС, 72/194/ЄЕС, 73/148/ЄЕС, 75/34/ЄЕС, 75/35/ЄЕС, 90/364/ЄЕС, 90/365/ЄЕС та 93/96/ЄЕС (ОJ 2004, L 158, с. 77).

⁶³ Цей принцип викладений у статті 45 ДФЄС.

⁶⁴ Зокрема, стаття 7(2) Регламенту (ЄУ) № 492/2011 Європейського Парламенту та Ради від 5 квітня 2011 року про свободу пересування працівників у межах Союзу (ОJ 2011 L 141, с. 1).

свободу пересування працівників у межах Союзу, у поєднанні з Директивою 2004/38, виключає таке національне законодавство.

Висновки Суду

Передусім Суд нагадує, що Директива 2004/38, тлумачення якої запитується судом, що направив справу, регулює лише умови в'їзду та проживання громадянина Союзу в інших державах-членах, окрім тієї, громадянином якої він є, і не передбачає надання похідного права на проживання на території цієї держави-члена. Отже, вона не призначена для надання членам сім'ї цього громадянина похідного права на проживання на території цієї держави-члена. У цьому випадку, з моменту натуралізації АС, ця директива більше не регулює ані її право на проживання в Ірландії, ані похідне право на проживання, яким можуть користуватися члени її сім'ї.

З огляду на це, Суд постановив, що ситуація громадянина однієї держави-члена, який реалізував свою свободу пересування, виїхавши і легально проживаючи в іншій державі-члені, не може розглядатися так само, як суто внутрішня ситуація, лише тому, що відповідна особа, проживаючи в приймаючій державі-члені, набула громадянства цієї держави на додаток до свого громадянства країни походження. Таким чином, для того, щоб права, надані громадянам Союзу статтею 21 ДФЄС і, зокрема працівникам, статтею 45 ДФЄС, були ефективними, члену сім'ї громадянина Союзу, який є працівником і який, реалізувавши свою свободу пересування, проживаючи і працюючи в приймаючій державі-члені, набув громадянства цієї держави-члена, повинно бути надано похідне право на проживання. Крім того, умови надання похідного права на проживання, яким користується цей член сім'ї, не повинні бути суворішими, ніж ті, що передбачені Директивою 2004/38 для члена сім'ї громадянина Союзу, який скористався своїм правом на свободу пересування, оселившись в іншій державі-члені, ніж та, громадянином якої він є, оскільки ця директива повинна застосовуватися за аналогією до такої ситуації. Зрештою, працівник, який є громадянином Союзу, користується - в тому числі, якщо, як у цьому випадку, він набув громадянства приймаючої держави-члена на додаток до свого громадянства за походженням - правом на рівне ставлення відповідно до статті 45(2) ДФЄС, як це передбачено статтею 7(2) Регламенту № 492/2011.⁶⁵

У цьому контексті, по-перше, Суд зазначає, що з комплексного тлумачення кількох положень Директиви 2004/38⁶⁶ випливає, що прямі родичі по висхідній лінії працівника, який є громадянином Союзу, мають похідне право на проживання більше трьох місяців, якщо вони «залежні» від цього працівника. Для того, щоб член сім'ї міг скористатися цим правом, ситуація залежності повинна існувати в країні, з якої ця особа походить, на момент подачі заяви на приєднання до громадянина ЄС, у якого він або вона перебуває на утриманні. Зацікавлена особа зможе користуватися цим

⁶⁵ Згідно з цим положенням, працівник, який є громадянином держави-члена, на території іншої держави-члена користується «тими ж соціальними та податковими перевагами, що й національні працівники».

⁶⁶ Це стаття 2(2)(d) та стаття 7(1)(a) і (d) Директиви 2004/38.

правом доти, доки вона перебуває на утриманні цього працівника,⁶⁷ доки її родич, який законно проживає протягом п'яти років у приймаючій державі-члені ЄС, не зможе претендувати на право постійного проживання⁶⁸.

По-друге, щодо вищезгаданого права на рівне ставлення, яким користується працівник, який є громадянином Союзу, відповідно до статті 7(2) Регламенту № 492/2011, Суд нагадує, що поняття «соціальні переваги», передбачене в цьому положенні, включає всі переваги, які, незалежно від того, пов'язані вони з трудовим договором чи ні, надаються національним працівникам загалом, насамперед через їхній об'єктивний статус працівників або в силу самого факту їхнього проживання на території своєї держави, і які, таким чином, видається доцільним поширити на працівників, які є громадянами інших держав-членів, з метою сприяння їхній мобільності в межах Європейського Союзу. Ця концепція може включати виплати соціальної допомоги, які, водночас, підпадають під конкретну сферу дії Регламенту № 883/2004, як, наприклад, допомога по інвалідності. Більше того, соціальна допомога, така як допомога по інвалідності, що надається прямому родичу по висхідній лінії, становить для працівника-мігранта «соціальну перевагу» в розумінні статті 7(2) Регламенту № 492/2011, оскільки цей прямий родич по висхідній лінії перебуває на утриманні цього працівника в розумінні статті 2(2)(d) Директиви № 2004/38. Крім того, зазначений залежний прямий родич по висхідній лінії, як непрямий бенефіціар рівного ставлення, що надається зазначеному працівникові, може посилатися на статтю 7(2) Регламенту № 492/2011 для отримання цієї допомоги, якщо відповідно до національного законодавства вона надається безпосередньо таким родичам по висхідній лінії. З огляду на захист від дискримінації, від якої працівник-мігрант і члени його сім'ї можуть постраждати в приймаючій державі-члені, гарантований цим положенням, статус «залежного» родича по висхідній лінії у значенні статті 2(2)(d) Директиви 2004/38 не може бути порушений наданням допомоги по соціальному забезпеченню в приймаючій державі-члені. Прийняття іншого рішення на практиці позбавило б такого члена сім'ї, який перебуває на утриманні, права претендувати на цю допомогу і, таким чином, підірвало б рівне ставлення до працівників-мігрантів. У зв'язку з цим важливо підкреслити, що через податки, які працівник-мігрант сплачує в приймаючій державі-члені під час своєї роботи, він також робить внесок у фінансування соціальної політики цієї держави-члена і, отже, повинен отримувати вигоду від неї на тих же умовах, що й національні працівники. Таким чином, мета, що полягає в уникненні необґрунтованого фінансового навантаження на приймаючу державу-члена, не може виправдати нерівне ставлення до працівників-мігрантів порівняно з національними працівниками.

⁶⁷ Відповідно до статті 14(2), у поєднанні зі статтею 2(2)(d) та статтею 7(1)(a) і (d) Директиви 2004/38.

⁶⁸ Це право на постійне проживання регулюється статтею 16(1) Директиви 2004/38.

3. Судове співробітництво у кримінальних справах: Прокуратура Європейського Союзу

Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, *G. K. and Others* (Прокуратура Європейського Союзу), C-281/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Судове співробітництво у кримінальних справах – Прокуратура Європейського Союзу – Регламент (ЄС) 2017/1939 – Стаття 31 – Транскордонні розслідування – Судовий дозвіл – Обсяг перегляду – Стаття 32 – Забезпечення виконання призначених заходів

Прокуратура Європейського Союзу (Прокуратура ЄС) через європейського делегованого прокурора в Німеччині здійснює попереднє розслідування щодо G.K., S.L. та B.O.D. GmbH. Вони підозрюються у оформленні недостовірних (фальшивих) митних декларацій і, таким чином, у завданні збитків фінансовим інтересам Європейського Союзу на суму близько 1 295 000 євро.

У контексті розслідування, що проводиться в Німеччині, Прокуратура ЄС вважала за необхідне зібрати докази в інших державах-членах, включаючи Австрію. З цією метою європейський делегований прокурор в Німеччині доручив⁶⁹ проведення обшуку та арешту майна обвинувачених осіб в Австрії помічнику європейського делегованого прокурора в Австрії. 9 листопада 2021 року останній видав наказ про проведення обшуків і виїмок як в офісних приміщеннях B.O.D. та її материнської компанії, так і в приватних помешканнях G. K. та S.L., розташованих в Австрії. Прокурор також звернувся до компетентних австрійських судів з проханням санкціонувати ці заходи.⁷⁰ Після отримання відповідних дозволів призначені заходи були реалізовані.

1 грудня 2021 року G.K., B.O.D. та S.L. оскаржили до Вищого земельного суду Відня, Австрія (Oberlandesgericht Wien) рішення австрійських судів, які санкціонували заходи, про які йде мова. Зокрема, вони оскаржували обґрунтованість застосованих до них слідчих заходів.

Суд, який звернувся за попереднім рішенням запитує, чи в тих випадках, коли призначені слідчі заходи вимагають судовий дозвіл в державі-члені європейського делегованого прокурора, розгляд судом питання про застосування цих процесуальних заходів має розглядатися судом цієї держави-члена у світлі всіх процесуальних і матеріальних норм, встановлених цією державою-членом.

У своєму рішенні Суд Справедливості ЄС, засідаючи у складі Великої палати, надає роз'яснення щодо обсягу перегляду, який може бути здійснений судами, що

⁶⁹ Відповідно до статті 31 Регламенту Ради (ЄС) 2017/1939 від 12 жовтня 2017 року про посилення співпраці щодо створення Прокуратури Європейського Союзу («Прокуратура ЄС») (ОJ 2017 L 283, с. 1).

⁷⁰ Перший підпункт статті 31(3) Регламенту 2017/1939 передбачає, що, якщо судовий дозвіл на проведення заходу вимагається відповідно до законодавства держави-члена, в якій перебуває європейський делегований прокурор, що надає допомогу, він повинен отримати такий дозвіл відповідно до законодавства цієї держави-члена.

розглядають клопотання європейського уповноваженого прокурора про надання дозволу на проведення на проведення призначених слідчих дій.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначає, що, хоча перший підпункт статті 31(3) Регламенту 2017/1939 передбачає, що судовий дозвіл повинен бути отриманий відповідно до законодавства держави-члена, яка надає допомогу європейському делегованому прокурору, якщо призначений слідчий захід вимагає такого дозволу відповідно до законодавства цієї держави-члена, статті 31 і 32 цього регламенту не визначають обсяг перегляду, який повинен здійснювати компетентний суд.

Тим не менш, з формулювань цих двох статей⁷¹ вбачається, що застосування призначеного слідчого заходу, а також його обґрунтування регулюється законодавством держави-члена провідного делегованого прокурора ЄС, тоді як виконання такого заходу регулюється законодавством держави-члена помічного делегованого прокурора ЄС. Таким чином, розмежування, проведене цими статтями між обґрунтуванням і прийняттям призначеного слідчого заходу, з одного боку, і його виконанням, з іншого, відображає логіку, що лежить в основі системи судового співробітництва у кримінальних справах між державами-членами, яка ґрунтується на принципах взаємної довіри і взаємного визнання. У контексті судового співробітництва, заснованого на цих принципах, запитуваний орган не повинен перевіряти дотримання запитувачим органом умов видачі судового рішення, яке він повинен виконати.

Далі Суд зазначив, що метою Регламенту 2017/1939, яким була заснована Європейська прокуратура, є більш ефективна боротьба зі злочинами, що зачіпають фінансові інтереси Європейського Союзу.⁷² Звідси випливає, що, визначаючи процедури, встановлені цим Регламентом, законодавчий орган ЄС мав намір створити механізм, який би забезпечував такий же високий рівень ефективності транскордонних розслідувань, які проводяться Європейською прокуратурою, що і при застосуванні процедур, передбачених системою судового співробітництва у кримінальних справах між державами-членами, яка ґрунтується на принципах взаємної довіри та взаємного визнання. Однак, хоча надання судового дозволу, про який йдеться в першому підпункті статті 31(3) цього регламенту, може бути поставлено в залежність від розгляду компетентним органом держави-члена, що надає допомогу делегованому прокурору ЄС, елементів, що стосуються обґрунтування і прийняття відповідного слідчого заходу, на практиці це призвело б до створення системи менш ефективної, ніж та, що встановлена такими правовими актами, і, таким чином, підірвало б мету, яку переслідує цей регламент. По-перше, компетентний орган держави-члена помічного делегованого прокурора ЄС, зокрема, повинен був би детально вивчити всі матеріали справи, які повинні були б бути передані йому і, за необхідності, перекладені. По-друге,

⁷¹ Зокрема, з формулювання статті 31(1) і (2) та статті 32 Регламенту 2017/1939

⁷² Див. пункти 12, 14, 20 і 60 Регламенту 2017/1939.

для того, щоб здійснити свою перевірку, цей орган повинен буде застосовувати законодавство держави-члена провідного делегованого прокурора ЄС, хоча не можна вважати, що він має для цього найкращі можливості.

Суд дійшов висновку, що Регламент 2017/1939 встановлює для цілей співпраці між делегованими прокурорами ЄС в контексті транскордонних розслідувань Європейської прокуратури розмежування між обов'язками, пов'язаними з обґрунтуванням і прийняттям призначеного заходу, які належать до компетенції провідного делегованого прокурора ЄС, і обов'язками, пов'язаними з виконанням цього заходу, які належать до компетенції помічного делегованого прокурора ЄС. Відповідно до такого розподілу обов'язків будь-який перегляд судового дозволу, що вимагається згідно із законодавством держави-члена помічного делегованого прокурора ЄС, може стосуватися лише питань, пов'язаних з виконанням цього заходу, за винятком питань, що стосуються обґрунтування та прийняття цього заходу.

Що стосується питань, пов'язаних з обґрунтуванням і прийняттям призначеного заходу, Суд, тим не менш, зазначив, що вони повинні підлягати попередньому судовому розгляду в державі-члені провідного делегованого прокурора ЄС, у разі серйозного втручання в права відповідної особи, гарантовані Хартією основоположних прав Європейського Союзу. Відповідно до статті 31(2) Регламенту 2017/1939 держава-член провідного делегованого прокурора повинна забезпечити попередній судовий розгляд умов, пов'язаних з обґрунтуванням і прийняттям призначеного слідчого заходу, з урахуванням вимог, що випливають з Хартії основоположних прав. Якщо йдеться про слідчі заходи, такі як обшуки приватних будинків, заходи щодо охорони особистого майна або заморожування активів, то саме держава-член повинна передбачити в національному законодавстві адекватні і достатні гарантії, такі як попередній судовий розгляд, з метою забезпечення законності та необхідності таких заходів.

Ухвала Загального Суду (Десята Палата) від 15 грудня 2023 року, Stan v European Public Prosecutor's Office, T-103/23

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Позов про скасування – Стаття 42\(1\) та \(2\) Регламенту \(ЄС\) 2017/1939 – Рішення Постійної палати Європейської прокуратури про передачу справи до суду – Процесуальний акт Європейської прокуратури – Відсутність юрисдикції](#)

Після повідомлень, поданих двома особами до Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Timișoara (Національна антикорупційна дирекція, Територіальний відділ Тімішоари, Румунія), делегований прокурор ЄС у Румунії («прокурор») у січні 2022 року розпочав розслідування на підставі того, що кілька осіб, починаючи з 2018 року, вчинили злочини, які дозволили їм незаконно отримати кошти з бюджету Європейського Союзу та бюджету Румунії.

У ході цього розслідування та на підставі постанови прокурора пан Віктор-Костянтин Стан був обвинувачений в якості співучасника у вчиненні дій, спрямованих на незаконне отримання державних коштів, що було кримінально караним згідно з Кримінальним кодексом Румунії. За словами прокурора, пан Стан протягом декількох років подавав до румунських органів влади неправдиві, неточні та неповні документи щодо проектів, поданих шістьма компаніями з метою отримання коштів з національного бюджету Румунії.

У грудні 2022 року Європейська прокуратура ухвалила рішення про передачу справи щодо, зокрема, пана Стана, до суду та відхилила частину справи, в частині корупційних діянь та підробки документів, які його не стосувалися («спірне рішення»)⁷³.

Пан Стан ініціював провадження у Загальному Суді, вимагаючи, серед іншого, скасування спірного рішення, і просив Суд визнати, що він має юрисдикцію у цій справі. З цією метою він, серед іншого, стверджував, що Регламент 2017/1939 про заснування Європейської прокуратури,⁷⁴ який апіорі передбачає виключну юрисдикцію національних судів щодо перегляду обґрунтованості процесуальних актів Європейської прокуратури, не відповідає вимогам права на ефективний засіб правового захисту та на справедливий судовий розгляд, як це передбачено статтею 47 Хартії Європейського Союзу про основоположні права.

Європейська прокуратура, зі свого боку, подало заяву про неприйнятність на тій підставі, що, серед іншого, Суд не має компетенції ухвалювати рішення за позовом про скасування оскаржуваного рішення, оскільки стаття 263 ДФЄС, яка стосується прямих позовів, не застосовується, в цьому випадку, до процесуальних актів Європейської прокуратури.

Розглядаючи позов і заяву про неприйнятність, Суд розглянув нове питання про розподіл компетенції між судами ЄС і національними судами в частині судового контролю за процесуальними актами Європейської прокуратури і відхилив позов через відсутність у нього юрисдикції для його розгляду.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначив, що судовий перегляд процесуальних актів Європейської прокуратури передбачений статтею 42 Регламенту 2017/1939. Ця стаття встановлює, що процесуальні акти Європейської прокуратури, які мають на меті створити правові наслідки для третіх сторін, підлягають перегляду компетентними національними судами відповідно до вимог і процедур, встановлених національним законодавством.⁷⁵ Крім того, в Регламенті зазначено, що відповідно до статті 267 ДФЄС Суд Справедливості має юрисдикцію виносити попередні рішення,⁷⁶ по-перше, щодо дійсності процесуальних актів Європейської прокуратури, якщо таке питання про

⁷³ Рішення Постійної палати Європейської прокуратури № 4 від 9 грудня 2022 року

⁷⁴ Регламент Ради (ЄС) 2017/1939 від 12 жовтня 2017 року про впровадження посиленої співпраці щодо створення Європейської прокуратури (ОВ 2017 L 283, с. 1).

⁷⁵ Див. статтю 42(1) Регламенту 2017/1939

⁷⁶ Див. статтю 42(2) Регламенту 2017/1939

дійсність порушується перед будь-яким судом або трибуналом держави-члена безпосередньо на підставі права ЄС, по-друге, щодо тлумачення або дійсності положень права ЄС, включаючи Регламент про заснування Європейської прокуратури, і, по-третє, щодо тлумачення статей 22 і 25 цього Регламенту щодо будь-якого конфлікту щодо компетенції між Європейською прокуратурою і компетентними національними органами.

Крім того, стаття 42 прямо обмежує юрисдикцію судів ЄС щодо перевірки законності, відповідно до статті 263 ДФЄС, певними типами рішень Європейської прокуратури,⁷⁷ такими як ті, що спрямовані на закриття справи без вжиття подальших заходів, за умови, що вони оскаржуються безпосередньо на підставі права ЄС; ті, що впливають на захист даних відповідних осіб; а також ті рішення Європейської прокуратури, які не є процесуальними актами, наприклад, рішення, що стосуються права громадськості на доступ до документів, рішення про відставку європейських делегованих прокурорів або будь-які інші адміністративні рішення.

Далі, що стосується можливості обґрунтування юрисдикції Загального Суду широким тлумаченням статті 42 Регламенту 2017/1939 або таким її тлумаченням, яке відповідало б праву ЄС, Суд нагадав про усталене прецедентне право, згідно з яким звернення до широкого тлумачення можливе лише тією мірою, якою воно сумісне з формулюванням положення, про яке йдеться, і що навіть принцип тлумачення відповідно до правила вищої юридичної сили не може слугувати підставою для тлумачення, яке суперечить праву ЄС.

У цій справі Суд зазначив, що в тому, що стосується судового перегляду процесуальних актів, прийнятих Європейською прокуратурою, формулювання статті 42(1) і (2) Регламенту 2017/1939 жодним чином не є двозначним, оскільки ці положення надають національним судам виключну юрисдикцію розглядати і визначати процесуальні акти Європейської прокуратури, які мають на меті створити правові наслідки для третіх сторін, крім винятків, викладених у пунктах 3 і 8 цієї статті. Відповідно, Суд ЄС може ухвалювати рішення у формі попереднього рішення лише щодо (i) дійсності цих актів відповідно до положень права ЄС та (ii) тлумачення або дійсності положень вказаного Регламенту.

Враховуючи вищевикладене Загальний Суд вважав, що, звернувшись до нього із запитом про скасування спірного рішення і, отже, визнання його юрисдикції на підставі тлумачення положення про створення Європейської прокуратури з огляду на право на ефективний засіб правового захисту, заявник пропонував тлумачення *contra legem*, яке не може бути прийняте.

Навіть якщо заявник, наполягаючи на наявності в Суду юрисдикції у цій справі, не обмежить проханням про широке тлумачення Регламенту 2017/1939, і намагатиметься оскаржити спірне рішення, заперечуючи, з посиланням на незаконність, дійсність оскаржуваного Регламенту в світлі статті 19 ДЄС, таке оскарження не може бути прийняте з огляду на відсутність у Суду юрисдикції розглядати і вирішувати основний позов.

⁷⁷ Див. статтю 42(3) Регламенту 2017/1939

У зв'язку з цим Суд зазначив, що в контексті судового перегляду, передбаченого Регламентом 2017/1939, Суд Справедливості ЄС має юрисдикцію, серед іншого, відповідно до статті 267 ДФЄС, ухвалювати рішення з питань тлумачення та дійсності (i) процесуальних актів Європейської прокуратури та (ii) положень права ЄС, включаючи цей Регламент.⁷⁸

У цій справі заявник може, в принципі, оскаржити до компетентних національних судів процесуальні акти Європейської прокуратури, зазначені в статті 42(1) Регламенту 2017/1939, і в цьому контексті заявити про їхню незаконність. У цій ситуації Суд ЄС, якщо національний суд звернеться до нього, повинен буде ухвалити рішення щодо дійсності статті 42 цього Регламенту і, за необхідності, щодо дійсності внутрішніх правил процедури у світлі Регламенту 2017/1939 та інших положень права ЄС, на які заявник посилається у своїй заяві.

4. Транспорт

4.1. Міжнародні автомобільні перевезення

Рішення Суду справедливості (Друга Палата) від 21 грудня 2023 року, *Commission v Denmark* (Максимальний час стоянки), C-167/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Невиконання державою-членом зобов'язань – Міжнародні автомобільні перевезення – Регламент (ЄС) № 1072/2009 – Статті 8 і 9 – Регламент (ЄС) № 561/2006 – Періоди відпочинку – Національне законодавство, що встановлює максимальний час стоянки в громадських майданчиках для відпочинку, розташованих уздовж автомагістралей держави-члена, 25-ма годинами – Обмеження свободи надання автотранспортних послуг – Тягар доведення

Регламент № 1072/2009 про спільні правила доступу до ринку міжнародних автомобільних перевезень⁷⁹ має на меті встановити спільну транспортну політику, що веде до зняття всіх обмежень відносно особи, яка надає транспортні послуги, на підставі громадянства або того факту, що вона заснована в іншій державі-члені, ніж та, в якій мають надаватися послуги.

1 липня 2018 року Королівство Данія запровадило правило, що обмежує максимальний час стоянки на громадських майданчиках для відпочинку, розташованих уздовж автомагістралей, 25-ма годинами («правило 25 годин»)⁸⁰.

Після направлення Королівству Данія запиту на інформацію Європейська Комісія вирішила порушити справу про порушення на підставі статті 258 ДФЄС через

⁷⁸ Підтвердження цього встановлене у статті 42(2) Регламенту 2017/1939.

⁷⁹ Регламент (ЄС) № 1072/2009 Європейського Парламенту та Ради від 21 жовтня 2009 року про спільні правила для доступу до міжнародного ринку вантажних автоперевезень (ОJ 2009 L 300, с. 72).

⁸⁰ Це правило було запроваджено Управлінням автомобільних доріг відповідно до параграфу 92(1) Дорожнього кодексу Данії (færdselsloven).

невиконання зобов'язання щодо забезпечення свободи надання транспортних послуг, викладеного в Регламенті № 1072/2009. Вона стверджувала, що, хоча правило 25-ти годин не запроваджує прямої дискримінації, воно є обмеженням свободи надання транспортних послуг, оскільки не впливає на автомобільних перевізників, зареєстрованих у Данії, так само, як і на автомобільних перевізників-нерезидентів. Королівство Данія заперечило будь-яке порушення в цьому відношенні і надало додаткову інформацію на запит Комісії. Вважаючи таку відповідь непереконливою, Комісія надіслала цій державі-члену обґрунтовану думку, на яку остання відповіла, підтримуючи свою позицію щодо відповідності 25-ти годинного правила праву ЄС. Все ще не переконана аргументами, висунутими Урядом Данії, Комісія подала позов про невиконання зобов'язань до Суду ЄС, вимагаючи визнати, що, встановивши правило 25-ти годин, Королівство Данія не виконало своїх зобов'язань щодо свободи надання транспортних послуг, викладених у статтях 1, 8 і 9 Регламенту № 1072/2009. На думку Комісії, це правило більше впливає на перевізників-нерезидентів, а перешкода для свободи надання послуг, що виникла в результаті, не виправдана жодною з головних причин суспільного інтересу, на які посилається ця держава-член.

Своїм рішенням Суд відхилив позов Комісії. З огляду на свою усталену практику він зазначив, що в позові про невиконання зобов'язань тягар доведення наявності такого невиконання покладається на Комісію, і вона не може покладатися на жодні презумпції. Суд вважав, що у цій справі Комісія не надала доказів своїх тверджень відповідно до необхідних правових стандартів.

Висновки Суду

Відхиливши заяву про неприйнятність, подану Королівством Данія, Суд розглянув суть справи і, перш за все, зазначив, що послуги, які класифікуються як «послуги у сфері транспорту», підпадають під дію статті 58(1) ДФЄС – конкретного положення, яке виключає їх зі сфери дії статті 56 ДФЄС, що стосується свободи надання послуг в цілому.⁸¹ Це не заважає акту ЄС, ухваленому на основі тих положень договорів, які стосуються транспорту⁸², бути здатним, в тій мірі, в якій він це визначає, зробити принцип свободи надання послуг, закріплений у статті 56 ДФЄС, застосовним до транспортного сектору.

У цій справі Суд зазначив, що Регламент № 1072/2009 застосовується до міжнародних перевезень вантажів автомобільним транспортом за наймом або за винагороду, для здійснення поїздок в межах території ЄС, а також до національних перевезень вантажів автомобільним транспортом, що тимчасово здійснюється перевізником-нерезидентом.⁸³ У зв'язку з цим, стаття 9(2) Регламенту № 1072/2009 зазначає, серед іншого, що національні положення, згадані в пункті 1 цієї статті, повинні застосовуватися до нерезидентів перевізників на тих же умовах, що

⁸¹ Рішення від 20 грудня 2017 року, *Asociación Profesional Elite Taxi* (C-434/15, EU:C:2017:981, п. 44) та від 8 грудня 2020 року, *Poland v Parliament and Council* (C-626/18, EU:C:2020:1000, п. 145).

⁸² А саме, Розділ VI Частини третьої ДФЄС, який включає статті 90-100

⁸³ Відповідно до статті 1(1) і (4) Регламенту № 1072/2009, що розглядається у поєднанні зі статтею 2(6) цього Регламенту.

застосовуються до перевізників, заснованих в державі-члені перебування, з тим щоб запобігти будь-якій дискримінації за ознакою громадянства або місця походження.

Далі, щодо аргументу Королівства Данія про те, що компетенція встановлювати правила щодо тривалості стоянки на громадських місцях відпочинку належить державам-членам, Суд нагадав, що згідно з усталеною практикою держави-члени повинні здійснювати свої повноваження відповідно до права ЄС, а отже, у цій справі, до відповідних положень Регламенту № 1072/2009. У цьому контексті вони також повинні враховувати правила щодо часу керування, перерв і періодів відпочинку, яких, відповідно до Регламенту № 561/2006,⁸⁴ повинні дотримуватися водії, які здійснюють перевезення вантажів транспортними засобами з максимальною дозволеною масою понад 3,5 тонни⁸⁵ («відповідні транспортні засоби»). Дотримання цих періодів відпочинку може залежати, серед іншого, від наявності майданчиків для відпочинку на автомагістралях. У зв'язку з цим Суд вважав, що за своєю природою таке правило, як правило про 25 годин, має наслідком те, що ці зони відпочинку стають недоступними для дотримання різних періодів відпочинку, передбачених Регламентом № 561/2006.⁸⁶ Звідси випливає, що таке правило апіорі здатне мати особливий вплив на здійснення перевізниками-нерезидентами транспортних прав, зокрема каботажу, і впливати на них більше, ніж на перевізників, заснованих у Данії.

У зв'язку з цим Суд зазначив, що, відповідно до усталеної судової практики, у справах про невиконання зобов'язань саме Комісія повинна встановити наявність передбачуваного порушення та надати Суду інформацію, необхідну для оцінки наявності такого порушення, і що Комісія не може покладатися на будь-які презумпції. У цій справі Королівство Данія надало в досудовому порядку та на свій захист дані про кількість місць стоянки, доступних для відповідних транспортних засобів, зокрема тих, що надаються приватним сектором, а також надало роз'яснення щодо цих даних під час слухань. Однак у своїй заяві Комісія лише покладалася на відсутність достатньої кількості альтернативних місць для стоянки на автомагістралях Данії і, крім того, у своїй відповіді лише зазначила, що дані, надані Королівством Данії на свій захист, не змінили її висновків з цього приводу.

Навпаки, Комісія не надала жодних об'єктивних даних, які б свідчили про недостатність альтернативних місць для стоянки з метою дотримання періоду відпочинку, що перевищує 25 годин. Без таких даних неможливо встановити, окрім як на основі припущень, що 25-ти годинне правило насправді є таким, що перешкоджає каботажній діяльності, яку здійснюють нерезиденти, на шкоду тим, хто працює в Данії. Таким чином, сам факт існування проблем з пропускнуою спроможністю громадських зон відпочинку на автомагістралях Данії та визначення відповідною державою-членом ЄС проблем, які необхідно вирішити з точки зору пропускнуої спроможності стоянок, що

⁸⁴ Регламент (ЄС) № 561/2006 Європейського Парламенту і Ради від 15 березня 2006 року про гармонізацію певного соціального законодавства, що стосується автомобільного транспорту, внесення змін до Регламентів Ради (ЄЕС) № 3821/85 і (ЄС) № 2135/98 та скасування Регламенту Ради (ЄЕС) № 3820/85 (ОJ 2006 L 102, с. 1).

⁸⁵ На ці правила прямо посилаються в пункті 13 та статті 9(1)(d) Регламенту № 1072/2009.

⁸⁶ Регулярні щотижневі періоди відпочинку (щонайменше 45 годин) і скорочені щотижневі періоди відпочинку (менше 45 годин, які можуть бути скорочені, відповідно до умов, викладених у статті 8(6) Регламенту № 561/2006, до мінімуму 24 годин поспіль), за єдиним винятком скорочених щотижневих періодів відпочинку між 24 і 25 годинами.

було однією з головних причин запровадження 25-ти годинного правила, не підтверджує висновок про те, що воно порушує Регламент № 1072/2009. Те саме стосується і того факту, що пропускна спроможність стоянок у приватному секторі є меншою, ніж у громадських місцях відпочинку, оскільки в межах 25-ти годинного ліміту стоянка цих транспортних засобів залишається дозволеною у таких місцях.

І, нарешті, у цій справі Комісія об'єктивно не встановила, що розташування альтернативних місць, наданих приватним сектором, та їх розподіл по території, або той факт, що деякі з цих місць є платними, перешкоджають транспортній діяльності на шкоду постачальникам послуг-нерезидентам, а лише покладалася в цьому відношенні на презумпції.

Відповідно, Суд вважав, що Комісія не надала, відповідно до необхідних правових стандартів, доказів своїх тверджень про те, що правило 25-ти годин є перешкодою для свободи надання транспортних послуг, які підпадають під сферу дії Регламенту № 1072/2009. Відповідно, він відхилив позов Комісії у зв'язку з неналежним виконанням зобов'язань.

4.2. Послуги громадського пасажирського транспорту

Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 21 грудня 2023 року, DOBELES AUTOBUSU PARKS and Others, C-421/22

Звернення за попереднім рішенням – Транспорт – Громадські послуги пасажирських перевезень залізничним та дорожнім транспортом – Регламент (ЄС) № 1370/2007 – Стаття 1(1) – Стаття 2а(2) – Стаття 3(1) – Стаття 4(1) – Стаття 6(1) – Договір про надання громадських послуг пасажирських перевезень автобусами – Процедура укладення договору про надання громадських послуг – Відкрита, прозора та недискримінаційна тендерна процедура – Технічні умови – Розмір компенсації, що надається компетентним національним органом – Індексація, обмежена в часі та категоріях специфічних витрат – Розподіл ризику

У Латвії було розпочато відкритий тендер на право надання послуг з перевезення пасажирів автобусами на мережі маршрутів регіонального значення строком на 10 років.

Компанія «Dobeles Autobusu parks SIA» та кілька інших латвійських компаній, що працюють у транспортному секторі, подали позов до Iepirkumu uzraudzības biroja Iesniegumu izskatīšanas komisija (Комісія з розгляду скарг Управління з нагляду за державними закупівлями, Латвія), оскаржуючи положення, викладені в тендерній специфікації. На думку заявників, ці специфікації та відповідний проєкт договору встановлювали незаконний механізм компенсації за відповідну послугу, який не передбачав повної процедури перегляду ціни такої послуги у разі зміни витрат, що впливають на цю ціну. Оскільки Комісія відхилила їхні позови, ці компанії подали позов до Administratīvā rajona tiesa (Окружний адміністративний суд, Латвія). Цей суд також

відхилив їхній позов на тій підставі, що держава не зобов'язана відшкодовувати всі витрати операторів громадського транспорту під час процедури перегляду тарифу, який стягується за договором про надання послуг, і що процедура індексації, передбачена проектом договору про державну закупівлю, не суперечить вимогам Регламенту № 1370/2007 щодо послуг громадського пасажирського залізничного та автомобільного транспорту.⁸⁷

Розглядаючи апеляцію з питання права, Augstākā tiesa (Senāts) (Верховний суд (Сенат), Латвія), вирішив передати питання на розгляд Суду ЄС для винесення попереднього рішення, щоб визначити, чи дозволяє Регламент № 1370/2007 схему компенсації, яка не передбачає періодичної індексації вартості проїзду, що стягується за договором, у зв'язку зі збільшенням витрат, пов'язаних з наданням послуг, які не залежать від учасника тендеру.

У своєму рішенні Суд розглянув питання про те, чи можуть держави-члени в контексті договорів про надання публічних послуг, укладених за результатами відкритого, прозорого та недискримінаційного тендеру, встановлювати компенсаційний механізм, який призводить до перенесення ризиків, пов'язаних зі зміною витрат, на постачальника послуг пасажирських перевезень, створюючи таким чином ризик недоотримання компенсації внаслідок збільшення деяких з цих витрат. У зв'язку з цим Суд вважав, що Регламент № 1370/2007 не перешкоджає такій схемі компенсації, яка не вимагає від компетентних національних органів влади надавати постачальнику цієї публічної послуги, за умови дотримання зобов'язань щодо надання публічних послуг, повну компенсацію, що відшкодовує шляхом періодичної індексації будь-яке збільшення витрат, пов'язаних з управлінням та експлуатацією цієї послуги, які знаходяться поза його контролем.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначив, що відповідно до статті 4(1) Регламенту № 1370/2007, контракти на надання публічних послуг повинні, по-перше, встановлювати заздалегідь, в об'єктивний і прозорий спосіб, параметри, на основі яких буде обчислюватися компенсаційний платіж, якщо такий є,⁸⁸ і, по-друге, визначати порядок розподілу витрат, пов'язаних з наданням послуг.⁸⁹

Зрозуміло, що компетентні національні органи влади, оскільки вони відповідають за встановлення параметрів обчислення компенсації, належної постачальнику послуг громадського транспорту, та за визначення механізмів розподілу витрат, пов'язаних з наданням цих послуг, користуються, в контексті договору про надання громадських послуг, певною свободою розсуду при розробці механізму такої компенсації. Зокрема,

⁸⁷ Регламент (ЄС) № 1370/2007 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2007 року про громадські послуги пасажирських перевезень залізничним і дорожнім транспортом та про скасування Регламентів Ради (ЄЕС) № 1191/69 та 1107/70, зі змінами, внесеними Регламентом (ЄС) № 2016/2338 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року (ОВ 2016, L 354, с. 22) (далі – Регламент № 1370/2007).

⁸⁸ Перший підпункт статті 4(1)(b)(i) Регламенту № 1370/2007.

⁸⁹ Стаття 4(1)(c) Регламенту № 1370/2007.

Суд зазначив, що можливість розподілу витрат обов'язково передбачає, що ці органи не зобов'язані відшкодовувати всі витрати, але можуть перекласти на постачальника цієї громадської послуги ризики, пов'язані зі зміною деяких з цих витрат, незалежно від того, чи може цей постачальник повністю контролювати такі зміни, оскільки вони належать до обставин, що знаходяться поза межами контролю такого постачальника.

Таким чином, з формулювання статті 4(1) Регламенту № 1370/2007 випливає, що компетентні національні органи влади можуть, користуючись своєю свободою розсуду, передбачити систему компенсації, яка через параметри обчислення такої компенсації та механізми розподілу витрат, визначені цими органами влади, автоматично не гарантує постачальнику послуг громадського транспорту повне відшкодування цих витрат.

По-друге, нагадавши, що метою Регламенту № 1370/2007 є визначення умов надання компенсації для того, щоб гарантувати надання послуг громадського пасажирського транспорту, які є одночасно ефективними та фінансово прибутковими,⁹⁰ Суд зробив висновок, що будь-яка схема компенсації повинна бути спрямована не лише на уникнення надмірної компенсації витрат, але й на сприяння більшій ефективності з боку постачальника послуг громадського транспорту. Схема компенсації, яка гарантує за будь-яких обставин автоматичне відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виконанням договору про надання громадських послуг, не містить такого стимулу до більшої ефективності, оскільки відповідний постачальник не зобов'язаний обмежувати свої витрати.

На противагу цьому, схема компенсації, яка, за відсутності періодичної індексації, не відшкодовує автоматично всі ці витрати, але призводить до передачі певних ризиків постачальнику громадських послуг, може сприяти досягненню такої мети. Навіть щодо витрат, які знаходяться поза контролем відповідного постачальника послуг, підвищення ефективності, яке він отримав, дозволить йому зміцнити свою фінансову життєздатність для відшкодування цих витрат, що допоможе забезпечити належне виконання зобов'язань, передбачених договором про надання публічних послуг.

По-третє, Суд зазначив, що якщо договір про надання громадських послуг укладається за результатами конкурсного відбору, така процедура сама по собі має наслідком мінімізацію суми компенсації, що підлягає виплаті постачальнику послуг громадського транспорту, уникаючи таким чином шляхом автоматичного коригування не тільки надмірної, але й недостатньої компенсації.

Будь-який постачальник послуг, який вирішив взяти участь у тендері з метою виконання державного замовлення, самостійно визначає умови своєї пропозиції з урахуванням усіх відповідних параметрів і, зокрема, ймовірної динаміки витрат, які можуть вплинути на надання послуги, таким чином визначаючи рівень ризику, який він готовий взяти на себе. Таким чином, можна припустити, що в разі присудження контракту, тендер забезпечить йому ставку винагороди за використаний капітал, яка відповідає рівню понесеного ризику. Звідси випливає, що схема компенсації,

⁹⁰ Стаття 1(1), стаття 2a(2) та пункт 7 додатку до Регламенту № 1370/2007, прочитані з урахуванням пунктів 4, 7, 27 та 34 цього документу.

пов'язана з контрактом на надання громадських послуг, укладеним за результатами відкритого, прозорого та недискримінаційного тендеру, сама по собі гарантує постачальнику цих послуг відшкодування його витрат, а також відповідну компенсацію, розмір якої буде варіюватися залежно від рівня ризику, який постачальник готовий взяти на себе.

Відповідно, компетентні національні органи не зобов'язані в контексті процедури конкурсного відбору автоматично компенсувати шляхом періодичної індексації всі витрати, понесені постачальником транспортних послуг у зв'язку з виконанням договору про надання громадських послуг, незалежно від того, перебувають вони під його контролем чи ні, за умови, що цей договір передбачає надання постачальнику транспортних послуг відповідної компенсації.

Крім того, відсутність механізму періодичної індексації витрат сама по собі не може вважатися порушенням принципу пропорційності. Постачальник транспортних послуг, який бере участь у тендерній процедурі, сам визначає умови своєї тендерної пропозиції та рівень ризику, який він готовий взяти на себе щодо компенсаційних механізмів, передбачених у договорі про надання публічних послуг, і, зокрема, щодо відсутності такого механізму. Таким чином, якщо компетентний національний орган буде змушений розглядати в контексті конкурсної процедури умови, які є необґрунтованими або надмірними з огляду на ризики, які має взяти на себе відповідний постачальник громадських послуг, малоймовірно, що йому будуть подані тендерні пропозиції, і він буде змушений змінити ці умови, щоб зробити їх сумісними з принципом пропорційності.

Що стосується можливості того, що постачальник послуг пасажирських перевезень сподіваючись на перемогу в конкурсі, запропонує ціну за проїзд, яка не враховує в достатній мірі майбутнє зростання витрат, що зробить його нездатним виконувати договір належним чином, то така можливість притаманна кожній тендерній процедурі. Таким чином, така можливість не виправдовує того, що договори про надання громадських послуг, укладені за результатами відкритого конкурсу, завжди включають механізм періодичної індексації, який автоматично гарантує повну компенсацію будь-якого збільшення витрат, пов'язаних з їх виконанням, незалежно від того, чи є ці витрати підконтрольними постачальнику послуг, чи ні.

5. Конкуренція

5.1. Угоди, рішення та узгоджені дії (стаття 101 ДФЄС)

Рішення Загального Суду (Десята Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, *JPMorgan Chase and Others v Commission*, T-106/17

Конкуренція – Угоди, рішення та узгоджені дії – Сектор деривативів (похідних фінансових інструментів) по ставкам євро – Рішення про порушення статті 101 ДФЄС та статті 53 Угоди про Європейський економічний простір – Маніпулювання міжбанківською базовою ставкою Euribor – Обмін конфіденційною інформацією –

Обмеження конкуренції за об'єктом – Єдине та триваюче порушення – «Гібридна» процедура, розподілена в часі – Презумпція невинуватості – Неупередженість – Штрафи – Базова сума – Вартість продажу – Стаття 23(2) та (3) Регламенту (ЄС) № 1/2003 – Зобов'язання викласти мотиви – Внесення змін до рішення, що доповнює викладення мотивів - Рівний підхід - Пропорційність – Необмежена юрисдикція

У 2011 році банківська група Barclays звернулася до Європейської комісії із запитом про зменшення відповідальності*, поінформувавши її про існування картелю в секторі деривативів по ставкам євро (EIRD).

Ці EIRD прив'язані до міжбанківської ставки євро (Euribor), набору базових процентних ставок, призначених для відображення вартості міжбанківських кредитів в євро, або до середнього індексу Euro Over-Night Index (EONIA), який виконує функцію, еквівалентну Euribor, але стосовно денних ставок. Ставка Euribor базується на індивідуальних котируваннях, які повідомляються банками, що входять до групи з 47 фінансових установ (група Euribor).

Після того, як Комісія відкрила справу про порушення, фінансові установи Barclays, Deutsche Bank, Royal Bank of Scotland та Société générale вирішили взяти участь у процедурі врегулювання відповідно до статті 10a Регламенту (ЄС) № 773/2004.⁹¹ Наприкінці цієї процедури 4 грудня 2013 року Комісія ухвалила рішення⁹² про те, що ці установи брали участь у єдиному та безперервному порушенні з метою спотворення нормального процесу ціноутворення на ринку EIRD.

Оскільки фінансові установи JPMorgan Chase & Co., JPMorgan Chase Bank, National Association та J. P. Morgan Services LLP (далі – JP Morgan), Crédit agricole та HSBC не подали пропозиції щодо врегулювання, Комісія продовжила розслідування щодо них.

Рішенням від 7 грудня 2016 року⁹³ Комісія визнала, що JP Morgan порушив статтю 101 ДФЄС та статтю 53 Угоди про ЄЕП, беручи участь у період з 27 вересня 2006 року по 19 березня 2007 року в єдиному та безперервному порушенні з метою спотворення нормального ходу ціноутворення компонентів на ринку EIRD, і наклала на нього штраф у розмірі 337 196 000 євро.

На думку Комісії, протиправна поведінка JP Morgan полягала в тому, що один з його трейдерів, по суті, обговорював з трейдерами двох інших фінансових установ, що входять до групи Euribor, маніпулювання даними, поданими їхніми банками до групи Euribor з метою розрахунку Euribor, торгові позиції щодо EIRD, а також їхні цінові наміри та стратегії щодо EIRD.

* Прим. перекл. - програма пом'якшення відповідальності (leniency programme) доступна для тих підприємств/фізичних осіб, які розкривають Комісії свою роль у картелі та співпрацюють з подальшим розслідуванням, винагороджуються зменшенням або повною амністією від штрафних санкцій. Програми пом'якшення відповідальності є загальноновизнаним найкращим способом боротьби з картелями

⁹¹ Регламент Комісії (ЄС) № 773/2004 від 7 квітня 2004 року про проведення Комісією проваджень відповідно до статей [101 і 102 ДФЄС] (ОJ 2004 L 123, с. 18), зі змінами та доповненнями.

⁹² Остаточне рішення Комісії С(2013) 8512 щодо провадження відповідно до статті 101 [ДФЄС] та статті 53 Угоди про ЄЕП (справа АТ.39914 - Euro Interest Rate Derivatives (EIRD) (врегулювання)) («рішення про врегулювання»).

⁹³ Рішення Комісії С(2016) 8530 остаточне від 7 грудня 2016 року щодо провадження відповідно до статті 101 Договору про функціонування Європейського Союзу та статті 53 Угоди про ЄЕП (справа АТ.39914 - Euro Interest Rate Derivatives (EIRD) («оскаржуване рішення»)).

У Загальному Суді JP Morgan вимагала, по-перше, часткового скасування цього рішення, а по-друге, в якості альтернативи, скасування накладеного штрафу або зменшення суми штрафу.

Після подання позову Комісія внесла зміни до рішення⁹⁴, щоб доповнити аргументацію з огляду на рішення у справі «HSBC Holdings and Others v Commission», ухвалене Судом у пов'язаній справі.⁹⁵

У своєму рішенні Десята палата (розширений склад) Загального Суду роз'яснила критерії для встановлення того, чи брала компанія участь в антиконкурентних діях, зокрема, шляхом обміну інформацією, у секторі фінансових послуг. Суд скасував оскаржуване рішення в частині накладення штрафу на JP Morgan на підставі неналежного обґрунтування. Після цього він використав свою необмежену юрисдикцію і наклав на JP Morgan штраф у тому ж розмірі, що і в оскаржуваному рішенні.

Висновки Суду

Підтвердивши точність висновків щодо обмінів між трейдером JP Morgan, трейдером Deutsche Bank та трейдером Barclays, розглянутих в оскаржуваному рішенні, за винятком одного з цих обмінів, Суд відхилив аргументи JP Morgan про те, що вони не мали на меті маніпулювання Euribor або EONIA. У цьому контексті Суд, зокрема, зазначив, що інкримінована поведінка JP Morgan полягає не в маніпулюванні Euribor як такому, а в участі в мережі двосторонніх контактів, метою яких було спотворення нормального процесу ціноутворення у секторі EIRD, пов'язаних з Euribor та/або EONIA.

Що стосується висновку Комісії про наявність єдиного порушення**, Суд зазначив, що для висновку про те, що компанія брала участь у такому порушенні, вирішальними є три фактори:

(i) різні форми поведінки, про які йдеться, повинні бути частиною «загального плану» з єдиною метою;

(ii) компанія повинна була знати про протиправну поведінку, заплановану або здійснену іншими компаніями для досягнення тих самих цілей, або повинна була обґрунтовано передбачити таку поведінку і бути готовою взяти на себе ризик; та

(iii) компанія мала намір своєю поведінкою сприяти досягненню спільних цілей, які переслідують усі учасники.

Щодо першого фактору, Суд зазначив, що Комісія досить точно визначила єдину мету, яка полягала в тому, щоб вплинути на грошові потоки, що підлягають сплаті за контрактами EIRD, на шкоду контрагентам за цими контрактами. Всі валютні

⁹⁴ Рішення Комісії C(2021) 4610 остат. від 28 червня 2021 року про внесення змін до оскаржуваного рішення.

⁹⁵ Рішення від 24 вересня 2019 року, HSBC Holdings and Others v Commission (T-105/17, EU:T:2019:675). Це рішення було частково скасовано рішенням Суду ЄС від 12 січня 2023 року, HSBC Holdings and Others v Commission (C-883/19 P, EU:C:2023:11).

**Прим. перекл. - Концепція «єдиного і безперервного порушення» дозволяє Європейській Комісії (і національним антимонопольним органам загалом) об'єднати низку порушень статті 101 ДФЄС під заголовком однієї і тієї ж картельної поведінки на тій підставі, що вони переслідують єдиний загальний план.

операції, на які були зроблені посилання у звинуваченнях проти JP Morgan, мали ту ж саму єдину мету.

Більше того, цей висновок підтверджується іншими доказами, на які посилалася Комісія в оскаржуваному рішенні. Дійсно, практика, про яку йдеться, стосувалася тих самих продуктів, а саме EIRD, і мала форму відносно регулярних двосторонніх обмінів, що частково співпадали в часі і відбувалися між незмінною групою осіб, які працювали у відповідних банках.

Що стосується другого фактору, то JP Morgan заперечувала лише свою обізнаність щодо дій інших учасників картельної змови, які намагалися маніпулювати фіксингом Euribor. У зв'язку з цим Суд вважав, що докази, розглянуті в сукупності, свідчать про те, що трейдер JP Morgan міг обґрунтовано передбачити, що валютні операції, в яких він брав участь, були частиною єдиного порушення за участю інших банків, спрямованого на зміну грошових потоків, що підлягають сплаті за договорами EIRD, шляхом узгоджених дій з маніпулювання ставкою Euribor, і що він був готовий взяти на себе цей ризик.

Щодо третього фактору, Суд зазначив, що трейдер JP Morgan брав участь разом з трейдерами інших банків у змові і, таким чином, мав намір своєю поведінкою сприяти досягненню спільної мети, яку переслідували всі учасники змови.

Таким чином, підтвердивши факт стверджованого порушення та його категоризацію як єдиного та безперервного порушення, а також відхиливши вимогу про скасування оскаржуваного рішення в частині цього висновку, Суд, навпаки, задовольнив вимогу про скасування оскаржуваного рішення в частині накладення штрафу на JP Morgan на тій підставі, що Комісія порушила свій обов'язок щодо обґрунтування причин визначення розміру штрафу.

Хоча Комісія не припустилася помилки в оцінці, використавши для визначення розміру штрафу, накладеного на JP Morgan, дисконтовані грошові потоки як показник вартості продажів, вона не надала достатніх пояснень, чому коефіцієнт дисконтування, застосований до цих потоків, був встановлений на рівні 98,849%. Крім того, оскільки Комісія не продемонструвала, що було практично неможливо викласти відповідно до необхідного правового стандарту мотиви оскаржуваного рішення в цьому відношенні, доповнення до мотивувальної частини, надане з цього приводу в рішенні про внесення змін, також не може бути прийняте, оскільки воно не вносить змін до резолютивної частини оскаржуваного рішення.

Нарешті, використовуючи свою необмежену юрисдикцію, Суд розглянув вимогу JP Morgan про зменшення розміру штрафу, який було накладено на банк.

Відзначаючи, що визначення розміру штрафу в рамках його необмеженої юрисдикції не є арифметично точним, Суд використав, як і Комісія у своєму підході, вартість дисконтованих грошових потоків як вихідні дані для визначення базової суми штрафу, оскільки ця вартість відображає економічну значимість порушення та відносну силу компанії, що вчинила порушення. Що стосується визначення понижуючого коефіцієнта, застосування якого є необхідним для запобігання накладенню штрафу,

який є надмірно стримуючим, Суд зазначив, що сторони погоджуються з тим, що цей коефіцієнт повинен бути встановлений на рівні щонайменше 98,849%.

Що стосується серйозності порушення, Суд зазначив, що, оскільки поведінка, про яку йдеться, стосується факторів, які мають відношення до визначення цін на EIRD, вона, за своєю природою, є одним з найсерйозніших обмежень конкуренції. Крім того, оскаржувана практика є особливо серйозною та шкідливою, оскільки вона може не лише спотворити конкуренцію на ринку EIRD, але й, у більш широкому сенсі, підірвати довіру до банківської системи та фінансових ринків в цілому, а також їх надійність.

Що стосується пом'якшувальних обставин, Суд вважав, що JP Morgan відігравала менш важливу роль у порушенні, ніж основні гравці. Однак валютні операції, в яких брала участь JP Morgan, характеризуються особливою частотою та регулярністю, а участь JP Morgan у порушенні була умисною. Більше того, поведінка, про яку йдеться, є особливо серйозною. Отже, вплив визнаних пом'якшуючих обставин на остаточну суму штрафу може бути лише незначним.

Насамкінець, Суд дійшов висновку, що на основі справедливої оцінки обставин справи, розмір штрафу має бути встановлений у розмірі 337 196 000 євро.

З огляду на вищевикладене, Суд скасував оскаржуване рішення в частині накладення штрафу на JP Morgan, встановив штраф у тому ж розмірі, що і штраф, накладений Комісією, а саме 337 196 000 євро, і відмовив у задоволенні позову в іншій частині.

Рішення Загального Суду (Десята Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, *Crédit agricole et Crédit agricole Corporate and Investment Bank v Commission*, T-113/17

Конкуренція – Угоди, рішення та узгоджені дії – Сектор деривативів (похідних фінансових інструментів) по ставкам євро – Рішення про порушення статті 101 ДФЄС та статті 53 Угоди про Європейський економічний простір – Маніпулювання міжбанківською базовою ставкою Euribor – Обмін конфіденційною інформацією – Обмеження конкуренції за об'єктом – Єдине та тривале порушення – «Гібридна» процедура, розподілена в часі – Презумпція невинуватості – Неупередженість – Штрафи - Базова сума - Вартість продажу – Стаття 23(2) та (3) Регламенту (ЄС) № 1/2003 - Зобов'язання викласти мотиви – Внесення змін до рішення, що доповнює викладення мотивів – Рівний підхід – Необмежена юрисдикція

У 2011 році банківська група Barclays звернулася до Європейської комісії із запитом про зменшення відповідальності*, поінформувавши її про існування картелю в секторі деривативів по ставкам євро (EIRD).

Ці EIRD прив'язані до міжбанківської ставки Euribor (Euribor), набору базових процентних ставок, призначених для відображення вартості міжбанківських кредитів в євро, або до середнього індексу Euro Over-Night Index (EONIA), який виконує функцію, еквівалентну Euribor, але стосовно денних ставок. Ставка Euribor базується на

індивідуальних котируваннях, які повідомляються банками, що входять до групи з 47 фінансових установ («група Euribor»).

Після того, як Комісія відкрила справу про порушення, фінансові установи Barclays, Deutsche Bank, Royal Bank of Scotland та Société générale вирішили взяти участь у процедурі врегулювання відповідно до статті 10а Регламенту (ЄС) № 773/2004.⁹⁶ Наприкінці цієї процедури 4 грудня 2013 року Комісія ухвалила рішення⁹⁷ про те, що ці установи брали участь у єдиному та безперервному порушенні з метою спотворення нормального процесу ціноутворення на ринку EIRD.

Оскільки фінансові установи Crédit agricole SA та Crédit agricole Corporate та Investment Bank (далі – Crédit agricole), JP Morgan та HSBC не подали пропозиції щодо врегулювання, Комісія продовжила розслідування проти них.

Рішенням від 7 грудня 2016 року⁹⁸ Комісія визнала, що Crédit agricole порушила статтю 101 ДФЄС та статтю 53 Угоди про ЄП, беручи участь у період з 16 жовтня 2006 року по 19 березня 2007 року в єдиному та безперервному порушенні з метою спотворення нормального ходу ціноутворення компонентів на ринку EIRD, і наклала на нього штраф у розмірі 114 654 000 євро.

На думку Комісії, протиправна поведінка Crédit agricole полягала в тому, що її трейдери, по суті, обговорювали з трейдером іншої фінансової установи, що входить до групи Euribor, маніпулювання даними, поданими їхніми банками до групи Euribor з метою розрахунку Euribor, торгові позиції щодо EIRD, а також їхні цінові наміри та стратегії щодо EIRD.

У Загальному Суді Crédit agricole вимагала, по-перше, часткового скасування цього рішення, і, по-друге, в якості альтернативи, скасування накладеного штрафу або зменшення суми штрафу.

Після подання позову Комісія внесла зміни до рішення,⁹⁹ щоб доповнити аргументацію з огляду на рішення у справі «HSBC Holdings and Others v Commission», ухвалене Судом у пов'язаній справі.¹⁰⁰

У своєму рішенні Десята палата (розширений склад) Загального Суду роз'яснила критерії для встановлення того, чи брала компанія участь в антиконкурентних діях, зокрема, шляхом обміну інформацією, у секторі фінансових послуг. Однак Суд скасував оскаржуване рішення в частині накладення штрафу на Crédit agricole. Після цього він використав свою необмежену юрисдикцію і наклав на Crédit agricole штраф у розмірі 110 000 000 євро.

⁹⁶ Регламент Комісії (ЄС) № 773/2004 від 7 квітня 2004 року про проведення Комісією проваджень відповідно до статей [101 і 102 ДФЄС] (OJ 2004 L 123, с. 18), зі змінами та доповненнями.

⁹⁷ Остаточне рішення Комісії С(2013) 8512 щодо провадження відповідно до статті 101 [ДФЄС] та статті 53 Угоди про ЄП (справа АТ.39914 - Euro Interest Rate Derivatives (EIRD) (врегулювання)) («рішення про врегулювання»).

⁹⁸ Рішення Комісії С(2016) 8530 остаточне від 7 грудня 2016 року щодо провадження відповідно до статті 101 Договору про функціонування Європейського Союзу та статті 53 Угоди про ЄП (справа АТ.39914 - Euro Interest Rate Derivatives (EIRD) («оскаржуване рішення»)).

⁹⁹ Рішення Комісії С(2021) 4610 остат. від 28 червня 2021 року про внесення змін до оскаржуваного рішення.

¹⁰⁰ Рішення від 24 вересня 2019 року, HSBC Holdings and Others v Commission (T-105/17, EU:T:2019:675). Це рішення було частково скасовано рішенням Суду ЄС від 12 січня 2023 року, HSBC Holdings and Others v Commission (C-883/19 P, EU:C:2023:11).

Висновки Суду

Щодо твердження *Crédit agricole* про те, що Комісія не дотрималася її прав на захист та принципу змагальності, відмовившись відповідати на слуханнях перед офіцером, що проводив слухання, на певні запитання щодо методу розрахунку передбаченого штрафу, Суд зазначив, що, хоча зазначений офіцер може дозволити сторонам ставити запитання під час слухань, основною метою таких слухань є надання можливості, зокрема, адресатам заперечень, висловити свою точку зору щодо попередніх висновків Комісії. Крім того, Комісія не зобов'язана надавати на етапі адміністративної процедури детальну інформацію про те, як вона має намір застосовувати критерії, що стосуються тяжкості та тривалості порушення, при визначенні розміру штрафу.

Аналогічно, Комісія дотрималася права *Crédit agricole* на захист, організувавши доступ до певних документів у справі, що надійшли від інших сторін, за допомогою процедури кімнати даних. Оскільки інформація, про яку йдеться, не втратила свого конфіденційного характеру, незважаючи на її давність, процедура кімнати даних була належним інструментом для узгодження права на захист *Crédit agricole* та права на конфіденційність банків, які надали цю інформацію. Більше того, *Crédit agricole* не продемонструвала, що вона могла би краще захистити себе, отримавши повний доступ до цієї інформації безпосередньо, а не через своїх зовнішніх радників.

Далі Суд підтвердив, що мала місце протиправна поведінка, яку приписують *Crédit agricole*.

Що стосується участі *Crédit agricole* у маніпулюванні ставкою Euribor, Суд зазначив, що обміни між трейдерами, на які посилається оскаржуване рішення проти *Crédit agricole*, чітко вказують на передачу інформації про переваги щодо ставок, про пов'язані торгові позиції та про пропозицію або намір трейдерів *Crédit agricole* вплинути на подання їхнім банком даних до групи Euribor.

Аргументи, надані *Crédit agricole* з метою продемонструвати незначну роль, яку ця установа відіграла у відповідних маніпуляціях, є неефективними, оскільки ці фактори, що стосуються кількості та інтенсивності випадків антиконкурентної поведінки, не є суттєвими для встановлення факту порушення з боку цієї установи, а мають значення лише для оцінки тяжкості порушення або пом'якшуючих обставин, а також для визначення розміру штрафу, якщо і коли він буде накладений.

Що стосується висновку Комісії про наявність єдиного порушення, Суд зазначив, що для висновку про те, що компанія брала участь у такому порушенні, вирішальними є три фактори:

(i) різні форми поведінки, про які йдеться, повинні бути частиною «загального плану» з єдиною метою;

(ii) компанія повинна була знати про протиправну поведінку, заплановану або здійснену іншими компаніями для досягнення тих самих цілей, або повинна була обґрунтовано передбачити таку поведінку і бути готовою взяти на себе ризик; та

(iii) компанія мала намір своєю поведінкою сприяти досягненню спільних цілей, які переслідують усі учасники.

Що стосується першого фактору, Суд вважав, що всі валютні операції, про які йде мова, мають єдину мету, як її визначила Комісія, вплинути на грошові потоки, що підлягають сплаті за EIRD, на шкоду учасникам ринку, які не беруть участі в цих валютних операціях.

Що стосується другого фактору, Суд зазначив, що Комісія мала прямі докази того, що *Crédit agricole* знав, що бере участь разом з іншими банками в узгоджених діях з маніпулювання ставкою *Euribor* з метою зміни грошових потоків, що підлягають сплаті за EIRD. Дійсно, з доказів, наведених в оскаржуваному рішенні, зрозуміло, що її трейдери знали або могли обґрунтовано передбачити, що їхні валютні операції, спрямовані на маніпулювання ставкою *Euribor*, були частиною «загального плану», який виходив за рамки двосторонніх валютних операцій.

І навпаки, це не стосується обміну інформацією про цінові наміри та стратегії, щодо яких докази, на які спирається оскаржуване рішення, не доводять, що *Crédit agricole* знала або могла обґрунтовано передбачити, що вони виходили за рамки двосторонньої валютної операції і були частиною загального плану, в якому також брали участь інші банки. Що стосується цих валютних операцій, то участь в єдиному порушенні не може бути приписана *Crédit agricole*.

Що стосується третього фактору, то з валютних операцій, на які посилалася Комісія, звинувачуючи *Crédit agricole*, вбачається, що трейдери, які брали в них участь, мали намір вдатися до антиконкурентних практик.

Таким чином, частково підтвердивши висновок про те, що *Crédit agricole* брала участь у єдиному та безперервному порушенні, Суд відхилив вимогу про скасування рішення в частині встановлення факту порушення, оскільки цей висновок обґрунтований на достатньому правовому рівні висновками, які не були зроблені з помилками. Однак Суд задовольнив вимогу про скасування оскаржуваного рішення в частині накладення на *Crédit agricole* штрафу в розмірі 114 654 000 євро.

У зв'язку з цим Суд зазначив, по-перше, що цей штраф не відображає участі *Crédit agricole* у єдиному та тривалому порушенні, оскільки Комісія помилково приписувала йому поведінку інших банків щодо обміну інформацією про цінові наміри та стратегії, яка не мала на меті маніпулювання ставками.

По-друге, Суд вважав, що визначення суми штрафу, накладеного на *Crédit agricole*, є неправомірним через неналежне обґрунтування.

Хоча Комісія не припустилася помилки в оцінці, використавши для визначення розміру штрафу, накладеного на *Crédit agricole*, дисконтовані грошові потоки як показник вартості продажів, вона не надала достатніх пояснень, чому коефіцієнт дисконтування, застосований до цих надходжень, був встановлений на рівні 98,849%. Крім того, оскільки Комісія не продемонструвала, що певні обставини практично унеможливили викладення відповідно до необхідних правових стандартів мотивів оскаржуваного рішення в цьому відношенні, доповнення до мотивувальної частини,

надане з цього приводу в рішенні про внесення змін, також не може бути прийняте без внесення змін до резолютивної частини оскаржуваного рішення.

На думку Суду, Комісія також порушила свій обов'язок провести ретельну перевірку, оскільки, незважаючи на наявність достатніх доказів, які ставили під сумнів однаковість методологій, що застосовуються відповідними банками для підрахунку грошових потоків, вона не вжила додаткових слідчих заходів. Однак таке недотримання принципу належного адміністрування могло б призвести до скасування оскаржуваного рішення лише в тому випадку, якби *Crédit agricole* продемонструвала, що внаслідок методологічних розбіжностей, про які йдеться, базові суми накладених штрафів були розраховані з порушенням принципу рівного ставлення. З огляду на несуттєвий вплив цих відмінностей на рівень грошових потоків, вони не можуть призвести до порушення принципу рівного ставлення у цій справі.

Нарешті, використовуючи свою необмежену юрисдикцію, Суд розглянув вимогу *Crédit agricole* щодо зменшення суми штрафу, який було на неї накладено.

Відзначаючи, що визначення розміру штрафу в рамках його необмеженої юрисдикції не є арифметично точним, Суд використав, як і Комісія у своєму підході, вартість дисконтованих грошових потоків як вихідні дані для визначення базової суми штрафу, оскільки ця вартість відображає економічну значимість порушення і силу зобов'язання, яке було порушено.

Що стосується визначення понижуючого коефіцієнта, застосування якого є необхідним для запобігання накладенню штрафу, який є надмірно стримуючим, Суд зазначив, що сторони погоджуються з тим, що цей коефіцієнт має бути встановлений на рівні щонайменше 98,849%.

Що стосується серйозності порушення, Суд зазначив, що, оскільки поведінка, про яку йдеться, стосується факторів, які мають відношення до визначення цін EIRD, вона, за своєю природою, є одним з найсерйозніших обмежень конкуренції. Крім того, оскаржувана практика є особливо серйозною та шкідливою, оскільки вона може не лише спотворити конкуренцію на ринку EIRD, але й, у більш широкому сенсі, підірвати довіру до банківської системи та фінансових ринків в цілому, а також їх надійність.

Що стосується пом'якшувальних обставин, Суд вважав, що *Crédit agricole* відігравала менш важливу роль у порушенні, ніж основні гравці. Однак участь у порушенні була умисною. Більше того, поведінка, про яку йдеться, є особливо серйозною. Отже, вплив прийнятих пом'якшувальних обставин на остаточну суму штрафу може бути лише незначним.

Насамкінець, Суд дійшов висновку, що на основі справедливої оцінки обставин справи, сума штрафу має бути встановлена у розмірі 110 000 000 євро.

Враховуючи вищевикладене, Суд скасував оскаржуване рішення в частині накладення штрафу на *Crédit agricole*, встановив штраф у розмірі 110 000 000 євро та відмовив у задоволенні решти позовних вимог.

5.2. Концентрації

Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, *EVN v Commission*, T-53/21

Конкуренція – Концентрації – Німецькі ринки електроенергії та газу – Рішення про визнання концентрації сумісною з внутрішнім ринком – Зобов'язання вказати причини – Концепція «єдиної концентрації» – Право на ефективний судовий захист – Право бути вислуханим – Визначення ринку – Період аналізу – Оцінка впливу трансакції на конкуренцію – Очевидні помилки оцінки – Зобов'язання – Обов'язок обачності

У березні 2018 року компанії «RWE AG» та «E.ON SE», діяльність яких регулюється німецьким законодавством, оголосили, що хочуть брати участь у комплексному обміні активами за допомогою трьох операцій концентрації («загальна трансакція»).

Під час першої операції з концентрації компанія RWE, яка діяла по всьому ланцюжку постачання електроенергії в кількох європейських країнах, бажала отримати одноосібний або спільний контроль над певними генеруючими активами E.ON, постачальника електроенергії, який працював в кількох європейських країнах. Друга операція з концентрації полягала в придбанні компанією E.ON виключного контролю над розподілом та роздрібною торгівлею енергією, а також над деякими виробничими активами Innogy SE, дочірньої компанії RWE. Що стосується третьої операції з концентрації, то вона стосувалася придбання RWE 16,67% акцій E.ON.

Перша та друга операції з концентрації були перевірені Європейською комісією, тоді як третя операція була перевірена Bundeskartellamt (Федеральна служба з питань конкуренції, Німеччина).

У квітні 2018 року німецька компанія «EVN GmbH», яка виробляє електроенергію на території Німеччини як з традиційних, так і з відновлюваних джерел, повідомила Комісію про своє бажання взяти участь у процедурі, що стосується першої та другої операцій з концентрації, і, отже, отримати документи, що їх стосуються.

Про другу концентрацію було повідомлено Комісію 31 січня 2019 року. Рішенням від 7 березня 2019 року Комісія встановила, що концентрація, про яку йдеться, викликає серйозні сумніви щодо її сумісності з внутрішнім ринком та Угодою про Європейський економічний простір (ЄЕП), а отже, необхідно розпочати поглиблене розслідування відповідно до статті 6(1)(c) Регламенту № 139/2004.¹⁰¹ Однак у ході цього провадження Комісія, зважаючи на зобов'язання, запропоновані E.ON з метою усунення проблем, пов'язаних з конкуренцією, виявлених Комісією, дійшла висновку, що цих зобов'язань було достатньо для того, щоб розвіяти серйозні сумніви щодо сумісності концентрації з внутрішнім ринком. Відповідно, рішенням від 17 вересня 2019 року Комісія визнала концентрацію сумісною з внутрішнім ринком та Угодою про заснування ЄЕП.¹⁰²

¹⁰¹ Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль за концентраціями між підприємствами (Регламент ЄС про злиття) (OJ 2004 L 24, с. 1).

¹⁰² Рішення Комісії від 17 вересня 2019 року про визнання концентрації сумісною з внутрішнім ринком та функціонуванням Угоди про ЄЕП (справа M.8870 - E.ON/Innogy).

EVN¹⁰³ подала позов до Загального Суду з вимогою скасувати оскаржуване рішення. Відхиляючи позов у повному обсязі, Суд частково керувався міркуваннями, подібними до тих, які призвели до відхилення рішенням від 17 травня 2023 року¹⁰⁴ позову EVN проти рішення Комісії про визнання першої концентрації сумісною з внутрішнім ринком, зокрема, щодо твердження про неправильний розподіл аналізу всієї транзакції, твердження про порушення права заявника на ефективний судовий захист та його тверджень, що стосуються визначення періоду проведення аналізу. Крім того, на прохання винести рішення щодо різних помилок, визначених EVN як такі, що ставлять під сумнів аналіз, проведений Комісією, та висновки, зроблені нею, зокрема, у визначенні відповідних ринків та в аналізі впливу операції, про яку йдеться, на конкуренцію, Суд здійснив свої повноваження щодо судового перегляду в цьому відношенні, беручи до уваги специфічні характеристики аналізу, який повинен бути проведений Комісією на підставі її виключного права у сфері контролю за концентраціями.

Висновки Суду

Перш за все, Суд відхилив низку скарг щодо неправильного розподілу аналізу всієї транзакції, порушення зобов'язання надати мотивовану відповідь, порушення права заявника бути заслуханим та порушення його права на ефективний судовий захист. Що стосується, зокрема, участі у провадженні, на яку EVN могла б мати право відповідно до Регламенту ЄС про злиття, Суд зазначив, що у справах про контроль за концентраціями, коли третя сторона вимагає бути заслуханою і демонструє достатню зацікавленість у цьому, Комісія зобов'язана повідомити її про характер і мету провадження в тій мірі, в якій це необхідно для того, щоб вона могла ефективно висловити свою точку зору щодо концентрації, не надаючи, таким чином, їй права повного доступу до всіх доказів, що є в матеріалах справи. У цій справі не заперечується, що заявник дійсно був обізнаний з характером та об'єктом розгляду справи. За таких умов, EVN не може критикувати Комісію за те, що вона не надала їй всієї інформації, якою володіла, або, відповідно, проігнорувала її право бути вислуханою.

По-друге, Суд розглянув заяву про явні помилки, допущені Комісією при оцінці сумісності оскаржуваної концентрації з внутрішнім ринком. У зв'язку з цим Суд почав свій аналіз з того, що при здійсненні юрисдикції, наданої їй Регламентом ЄС про злиття, Комісія має певні дискреційні повноваження, зокрема, щодо комплексних економічних оцінок, які вона покликана здійснювати відповідно до цього Регламенту. Отже,

¹⁰³ Варто зауважити, що ще десять компаній також домагалися скасування цього рішення. Усі ці позови були відхилені або як неприйнятні, (рішення від 20 грудня 2023 року, *Stadtwerke Frankfurt am Main v Commission*, T-63/21), або по суті (рішення від 20 грудня 2023 року, *Stadtwerke Leipzig v Commission* (T-55/21), *TEAG v Commission* (T-56/21), *Stadtwerke Hameln Weserbergland v Commission* (T-58/21), *eins energie in Sachsen v Commission* (T-59/21), *Naturstrom v Commission* (T-60/21), *EnergieVerbund Dresden v Commission* (T-61/21), *GGEW v Commission* (T-62/21), *Mainova v Commission* (T-64/21) та *enercity v Commission* (T-65/21)).

¹⁰⁴ Рішення від 17 травня 2023 року, *EVN v Commission* (T-312/20, EU:T:2023:252).

перевірка Судом ЄС здійснення цих дискреційних повноважень повинна враховувати надану Комісії свободу розсуду.

З огляду на це, Суд, перш за все, вважав, що вивчення умов, в яких Комісія працювала зі справою, не виявило нічого, що підтверджувало б твердження EVN про те, що аналіз Комісії базувався на неповному наборі відповідних даних. У зв'язку з цим Суд зазначив, що Комісія повинна узгодити необхідність проведення повного розслідування для того, щоб мати у своєму розпорядженні всі відповідні факти для своєї оцінки, з необхідною швидкістю, якої вона зобов'язана дотримуватися у всіх провадженнях щодо контролю за концентраціями. За цих обставин Суд вважав, що Комісію не можна критикувати за те, що вона керувалася виключно інформацією, наданою учасниками концентрації, коли немає жодних підстав вважати, що вона є неточною, за умови, що це всі відповідні дані, які повинні бути взяті до уваги для оцінки складної ситуації. Суд також зазначив, що заявник може подавати дослідження, підготовлені спеціально для того, щоб оскаржити законність оскаржуваного рішення, за умови, що вони не є спробою змінити правову та фактичну базу, подану до Комісії раніше в рамках процедури, яка призвела до прийняття оскаржуваного рішення. Однак у цій справі дослідження, проведені заявником, ґрунтуються на інших даних, ніж ті, що існували на момент прийняття оскаржуваного рішення, в результаті чого вони не є такими, що свідчать про те, що Комісія не взяла до уваги певні дані. Суд також встановив, що перше дослідження ринку було проведене належним чином, перш ніж зробити висновок, що твердження про неврахування певних даних є безпідставним.

Далі, встановивши, що EVN не може критикувати Комісію за те, що вона неправильно визначила період аналізу з причин, пов'язаних, головним чином, з перспективним характером аналізу, який від неї вимагався, відповідно до міркувань, викладених з цього приводу у своєму рішенні від 17 травня 2023 року, Суд перейшов до розгляду скарг, в яких стверджувалося, що було неправильно визначено відповідні ринки.¹⁰⁵

У зв'язку з цим Суд ухвалив рішення, насамперед, щодо визначення ринків роздрібного постачання електроенергії та газу, оскаржуваних у цій справі, як з точки зору продукту, так і з точки зору географічного діапазону. Відзначивши на початку, що для того, щоб провести різницю на ринку продукту між споживачами, які користуються базовим постачанням і споживачами, які користуються спеціальними договорами, Комісія спиралася на конкурентний аналіз взаємозамінності базових договорів і спеціальних договорів для постачання відповідної клієнтської бази, який у цій справі виявився недостатнім, Суд вважав, що EVN не вдалося продемонструвати помилковість оцінки, якої нібито припустилася Комісія, проводячи, з огляду на попередній висновок, різницю між цими двома способами постачання. Аналогічно, у визначенні географічного ринку Комісія також не допустила явної помилки в оцінці, встановивши, що роздрібне постачання електроенергії та газу домогосподарствам і малим комерційним споживачам в рамках базового постачання має місцевий вимір,

¹⁰⁵ У цій справі діяльність учасників відповідної концентрації призвела до того, що для цілей аналізу Комісія виокремила чотири загальні ринки, а саме: ринки електроенергії та газу, ринок послуг з вимірювання та ринок електромобілів.

обмежений відповідною зоною базового постачання, а роздрібне постачання електроенергії та газу домогосподарствам і малим комерційним споживачам за спеціальними договорами має національний вимір з місцевими аспектами.

По-друге, щодо ринків послуг з вимірювання та електромобілів, Суд вважав, що заявник, навпаки, не може критикувати Комісію за те, що вона залишила відкритим питання визначення відповідного товарного ринку, оскільки вона чітко заявила, що жодне з визначень ринку не дозволяє зробити висновок про наявність значної перешкоди для ефективної конкуренції в результаті концентрації, не продемонструвавши жодної очевидної помилки в оцінці з цього питання. Суд вважав, що те ж саме стосується і випадків, коли Комісія встановлює наявність антиконкурентних наслідків, незалежно від застосованого визначення, за умови, що після змін, внесених відповідними суб'єктами господарювання, концентрація більше не є такою, що може суттєво перешкоджати ефективній конкуренції, незалежно від визначення відповідного ринку.

Нарешті, Суд розглянув скарги щодо неправильної оцінки наслідків концентрації.

Що стосується, в першу чергу, впливу на ринки роздрібного постачання електроенергії та газу, то вивчення доказів, на яких ґрунтувався аналіз Комісії, не виявляє жодної очевидної помилки в оцінці, оскільки Комісія встановила, що концентрація суттєво не перешкоджатиме ефективній конкуренції на ринках, що розглядаються, як частина базового постачання в Німеччині. З цього аналізу також вбачається, що Комісія достатньою мірою дослідила наслідки концентрації на ринках, що розглядаються в рамках спеціальних договорів, не допустивши жодної явної помилки в оцінці, зокрема, щодо створення можливостей або стимулів для потенційної цінової стратегії з негативним прибутком для витіснення дрібних конкурентів або утримання всіх перших місць у інтернет-рейтингах порівняння цін.

Що стосується, по-друге, впливу на ринки розподілу електроенергії та газу, заявник не може критикувати Комісію за те, що вона недостатньо вивчила наслідки діяльності на цих ринках і провела явно неправильну оцінку, зважаючи на докази, надані Комісією з цього питання.

По-третє, Суд дійшов аналогічного висновку щодо впливу концентрації на ринки послуг з вимірювання та електромобілів. Що стосується, зокрема, останнього, Суд вважає, що Комісія провела послідовний і повний аналіз, у тому числі поза межами автомобільних доріг, конкурентних елементів з точки зору найменшого можливого ринку, зокрема, у світлі частки ринку, яку займають учасники концентрації, їхньої конкурентної близькості, структури ринку та бар'єрів для входу на нього; заявник не довів, що дані, використані Комісією, були неправильними.

По-четверте, Суд відхилив заперечення щодо неправильної оцінки наслідків рішень для споживачів на основі даних цих споживачів. За цих обставин Суд, визнавши, що Комісію не можна критикувати за те, що вона якимось чином знехтувала своїм обов'язком проявляти обачність при здійсненні своїх виключних прав.

З огляду на ці міркування Суд відхилив позов повністю.

6. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм вирішення

Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, *Banque postale v SRB*, T-383/21

Економічний і монетарний союз – Банківський союз – Механізм єдиного врегулювання для кредитних установ та деяких інвестиційних компаній (SRM) – Фонд з питань єдиного врегулювання (SRF) – Рішення SRB про розрахунок внесків ex ante на 2021 рік – Зобов'язання обґрунтувати причини – Принцип належного адміністрування – Принцип ефективного судового захисту – Визнання незаконності – Обмеження часових наслідків судового рішення

La Banque postale (далі – заявник) – кредитна установа, заснована у Франції.

14 квітня 2021 року Рада з питань єдиного врегулювання (SRB) прийняла рішення, в якому встановила¹⁰⁶ внески ex ante* на 2021 рік до Фонду з питань єдиного врегулювання (SRF) на 2021 рік для кредитних установ та певних інвестиційних компаній, однією з яких був заявник (далі – оскаржуване рішення).¹⁰⁷

Розглядаючи позов про скасування оскаржуваного рішення, який він задовольнив, Загальний Суд, відхиливши кілька скарг на незаконність Регламенту № 806/2014, Делегованого Регламенту 2015/63¹⁰⁸ та Імплементативного Регламенту 2015/81,¹⁰⁹ надав суттєві роз'яснення щодо, по-перше, обсягу зобов'язання SRB обґрунтувати рішення і, по-друге, зв'язку між цим зобов'язанням і дотриманням принципів належного адміністрування та ефективного судового захисту.

Висновки Суду

По-перше, що стосується твердження про невиконання зобов'язання щодо наведення мотивів, заявник стверджував, що не було наведено мотивів для прийняття оскаржуваного рішення щодо встановлення річного цільового показника.

Суд нагадав, перш за все, що, відповідно до чинного законодавства, до кінця початкового періоду, що триває вісім років з 1 січня 2016 року («початковий період»), наявні фінансові кошти SRF повинні досягти остаточного цільового рівня, який

¹⁰⁶ Відповідно до статті 70(2) Регламенту (ЄС) № 806/2014 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2014 року, що встановлює єдині правила та єдину процедуру врегулювання неплатоспроможності кредитних установ та певних інвестиційних компаній в рамках Механізму єдиного врегулювання (SRM) та Єдиного фонду врегулювання та вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1093/2010 (OJ 2014 L 225, с. 1).

* Прим. перекл. – це внески, які майже всі банки, як великі, так і малі, у Банківському союзі повинні сплачувати до SRF.

¹⁰⁷ Рішення SRB/ES/2021/22 Ради з питань єдиного врегулювання від 14 квітня 2021 року про розрахунок внесків ex ante на 2021 рік до Фонду з питань єдиного врегулювання.

¹⁰⁸ Делегований Регламент Комісії (ЄС) 2015/63 від 21 жовтня 2014 року, що доповнює Директиву 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо внесків ex ante до механізмів фінансування врегулювання (OJ 2015 L 11, с. 44).

¹⁰⁹ Імплементативний Регламент Ради (ЄС) 2015/81 від 19 грудня 2014 року, що визначає єдині умови застосування Регламенту (ЄС) № 806/2014 Європейського Парламенту та Ради щодо внесків ex ante до Єдиного фонду врегулювання (OJ 2015 L 15, с. 1).

відповідає щонайменше 1% від суми гарантованих депозитів усіх установ, уповноважених на території всіх держав-членів, що беруть участь у SRM. Далі, протягом початкового періоду, авансові внески мають бути розподілені в часі якомога рівномірніше, поки не буде досягнуто кінцевого цільового рівня. Крім того, щороку внески, які мають сплачувати всі установи, уповноважені на території всіх держав-членів, що беруть участь в SRM, не повинні перевищувати 12,5% від кінцевого цільового рівня. Крім того, що стосується методології розрахунку внесків *ex ante*, то SRB має визначати розмір цих внесків на основі річного цільового рівня з урахуванням кінцевого цільового рівня, а також на основі середньої суми покритих депозитів за попередній рік, що розраховується щоквартально, всіх установ, уповноважених на території держав-членів, які беруть участь в SRM. Нарешті, SRB має розрахувати авансовий внесок *ex ante* для кожної установи на основі річного цільового рівня, який має бути встановлений з урахуванням остаточного цільового рівня, та відповідно до методології, викладеної в Делегованому Регламенті 2015/63.

У цій справі, як впливає з оскаржуваного рішення, SRB встановила суму річного цільового рівня на період сплати внесків у 2021 році в розмірі 11 287 677 212,56 євро. У цьому рішенні вона пояснила, що річний цільовий рівень має визначатися на основі аналізу динаміки покритих депозитів за попередні роки, будь-яких відповідних змін в економічній ситуації та аналізу показників, пов'язаних з фазою ділового циклу, а також впливу проциклічних внесків на фінансовий стан установ. SRB визнала за доцільне встановити коефіцієнт на основі цього аналізу та наявних у SRF фінансових ресурсів («коефіцієнт») і застосувала його до однієї восьмої середньої суми виплат за депозитами у 2020 році, щоб досягти річного цільового рівня. Пізніше вона встановила підхід, застосований для визначення коефіцієнта. З огляду на ці міркування SRB встановила значення коефіцієнта на рівні 1,35%. Потім вона розрахувала суму річного цільового рівня, помноживши середню суму виплат за депозитами у 2020 році на цей коефіцієнт і поділивши результат цього розрахунку на вісім.

Відповідно, хоча згідно з оскаржуваним рішенням SRB і зобов'язана надати установам роз'яснення щодо методології визначення річного цільового рівня, такі роз'яснення повинні відповідати роз'ясненням, наданим SRB під час судового розгляду, і стосуватися фактично застосованої методології. Однак у цьому випадку цього не сталося.

Під час слухань SRB заявляла, що вона визначила річний цільовий рівень для періоду сплати внесків на 2021 рік, використовуючи методологію, засновану на чотирьох етапах, останні два з яких полягали у вирахуванні з остаточного цільового рівня фінансових коштів, наявних у SRF, з метою обчислення суми, що залишилася до отримання до кінця початкового періоду, та ділення цієї суми на три.

Суд зазначив, що в математичній формулі, яка представлена в оскаржуваному рішенні як основа для визначення суми річного цільового рівня, немає жодного посилання на останні два етапи цього розрахунку.

Крім того, цей висновок не може бути поставлений під сумнів твердженням SRB про те, що в травні 2021 року вона опублікувала Інформаційний бюлетень, який містив

діапазон із зазначенням потенційних сум остаточного цільового рівня, а також розмістила на своєму веб-сайті інформацію про обсяг фінансових коштів, доступних у SRF. Незалежно від того, чи знав заявник про ці суми, вони самі по собі не були такими, щоб дозволити йому зрозуміти, що останні два етапи розрахунку були фактично застосовані SRB, і слід зазначити, що в математичній формулі вони навіть не згадувалися.

Подібні невідповідності також стосуються способу встановлення коефіцієнта в 1,35%, який, тим не менш, відіграє вирішальну роль у цій математичній формулі. З пояснень, наданих SRB на слуханнях, випливає, що цей коефіцієнт був встановлений таким чином, щоб обґрунтувати результат розрахунку суми річного цільового рівня, тобто після того, як SRB розрахувала цю суму відповідно до чотирьох етапів фактично застосованої методології. Такий підхід жодним чином не простежується в оскаржуваному рішенні.

Більше того, діапазон, в межах якого, згідно з Інформаційним бюлетнем, було визначено розмір розрахункового кінцевого цільового рівня, не відповідає діапазону темпів приросту вкладів, що підлягають гарантуванню, який становить від 4% до 7%, як зазначено в оскаржуваному рішенні. Під час слухань SRB заявляла, що для визначення річного цільового рівня вона взяла до уваги 4% темп приросту гарантованих депозитів, що є найнижчим показником у другому діапазоні, і що таким чином вона отримала розрахунковий кінцевий цільовий рівень у розмірі 75 млрд євро, що є найвищим значенням у першому діапазоні. Таким чином, очевидно, що між цими двома діапазонами існує розбіжність. За цих обставин заявник не мав можливості з'ясувати, яким чином SRB використовувала діапазон, пов'язаний з темпами зростання цих депозитів, для того, щоб прийти до розрахунку розрахункового кінцевого цільового рівня.

Суд вважав, що стосовно визначення річного цільового рівня, методологія, фактично застосована SRB, як було пояснено під час слухань, не відповідає тій, що описана в оскаржуваному рішенні, в результаті чого фактичні причини, з огляду на які цей цільовий рівень був встановлений, не могли бути визначені на основі оскаржуваного рішення ні установами, ні Судом. Таким чином, оскаржуване рішення є неправомірним через недосконалу аргументацію щодо визначення річного цільового рівня.

По-друге, що стосується скарг на те, що SRB порушила принцип належного адміністрування та принцип ефективного судового захисту, то аргументи заявника стосувалися, зокрема, відсутності в оскаржуваному рішенні даних, що стосуються встановлення «ставки коригування покритого депозиту», яка використовується для визначення річного цільового рівня, а саме коефіцієнту.

У зв'язку з цим Суд нагадав, що SRB не виконала зобов'язання щодо обґрунтування причин встановлення щорічного цільового рівня.

Зі статті 41(2)(с) Хартії основоположних прав Європейського Союзу та прецедентного права випливає, що викладення органом ЄС причин ухвалення рішення

є вимогою для забезпечення дієвості принципів належного адміністрування та ефективного судового захисту.

З цього Суд зробив висновок, що недосконале обґрунтування оскаржуваного рішення щодо визначення річного цільового рівня також є порушенням принципу належного адміністрування та принципу ефективного судового захисту. Тому Суд задовольнив подані скарги.

З огляду на наявність ознак незаконності, які роблять оскаржуване рішення недійсним, Суд скасував оскаржуване рішення в тій частині, що стосується заявника.

Проте, враховуючи обставини цієї справи, він вирішив зберегти дію цього рішення в частині, що стосується заявника, до набрання чинності протягом розумного строку, який не може перевищувати шість місяців з дня ухвалення цього рішення, новим рішенням SRB, яким буде визначено розмір внеску ex ante заявника до SRF на період сплати внесків у 2021 році.

Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, Landesbank Baden-Württemberg v SRB, T-389/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Економічний і монетарний союз – Банківський союз – Механізм єдиного врегулювання для кредитних установ та деяких інвестиційних компаній (SRM) – Фонд з питань єдиного врегулювання (SRF) – Рішення SRB про розрахунок внесків ex ante на 2021 рік – Зобов'язання обґрунтувати причини – Ефективний судовий захист – Рівне ставлення – Принцип пропорційності – Межі розсуду SRB - Заява про незаконність – Межі розсуду Комісії – Обмеження часових наслідків рішення

Landesbank Baden-Württemberg (Земельний банк м. Баден-Вюртемберг) (далі - заявник) є державною кредитною установою, заснованою в Німеччині. Він є учасником схеми інституційного захисту (IPS) Фінансової групи ощадних банків (Sparkassen-Finanzgruppe), Німеччина.

14 квітня 2021 року Рада з питань єдиного врегулювання (SRB) ухвалила рішення, в якому встановила¹¹⁰ внески ex ante на 2021 рік до Фонду з питань єдиного врегулювання (SRF) для банківських установ, однією з яких був заявник (далі – оскаржуване рішення).

Розглядаючи позов про скасування оскаржуваного рішення, Загальний Суд ухвалив рішення щодо кількох нових питань, пов'язаних із розрахунком внесків ex ante

¹¹⁰ Відповідно до статті 70(2) Регламенту (ЄС) № 806/2014 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2014 року, що встановлює єдині правила та єдину процедуру врегулювання неплатоспроможності кредитних установ та певних інвестиційних компаній в рамках Механізму єдиного врегулювання (SRM) та Єдиного фонду врегулювання та вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1093/2010 (OJ 2014 L 225, с. 1).

до SRF, а також щодо різних доводів заявника про незаконність Делегованого регламенту 2015/63,¹¹¹ які він відхилив.

Рішення в цілому є новаторським. Суд зрештою скасував оскаржуване рішення на підставі того, що SRB порушила свій обов'язок щодо наведення мотивів.

Висновки Суду

Насамперед, Суд відхилив всі доводи заявника про незаконність.

Зокрема, спочатку він відхилив довід заявника про порушення принципу правової визначеності щодо компонента ризику «додаткові індикатори ризику, які визначаються [SRB]».

Слід нагадати, що відповідно до статей 6 і 7 Делегованого регламенту 2015/63 SRB має коригувати базовий річний внесок установ, беручи до уваги чотири компоненти ризику, кожен з яких складається з індикаторів ризику, які, у свою чергу, можуть складатися з субіндикаторів ризику.

Стаття 6 надає SRB право на власний розсуд визначати, яким чином «враховувати» для цілей цих індикаторів ризику «ймовірність того, що відповідна установа перейде до процедури санації та ... відповідну ймовірність використання механізму фінансування санації під час ліквідації установи».

Таким чином, що стосується першого індикатора ризику, який підпадає під компонент ризику «додаткові індикатори ризику, що визначаються [SRB]» і стосується торговельної діяльності, позабалансових ризиків, деривативів, складності та вирішуваності, то при його визначенні SRB повинна брати до уваги декілька субіндикаторів, деякі з яких можуть призвести до підвищення профілю ризику відповідної установи, а інші - до його зменшення. Ці субіндикатори ризику не містять деталей щодо здійснення порівняння, яке вони передбачають.

Щодо індикатора ризику IPS, то SRB має свободу розсуду щодо виконання умов, пов'язаних, по-перше, з достатністю наявних коштів відповідної IPS по відношенню до коштів, необхідних для фінансування відповідної установи, і, по-друге, зі ступенем юридичної або договірної визначеності щодо цих коштів. SRB також має свободу розсуду в наданні переваги різним індикаторам ризику в компоненті ризику IV,¹¹² з метою визначення рейтингу різних субіндикаторів ризику, з яких складаються ті індикатори ризику, які необхідно брати до уваги.¹¹³

Таким чином, Суд розглянув, чи можна вважати статті 6(5) і 6(7) та статтю 7(4) Делегованого Регламенту 2015/63 положеннями, які достатньо чітко вказують на обсяг дискреційних повноважень, наданих SRB, і спосіб їх здійснення, враховуючи законну мету, про яку йдеться, таким чином, щоб вони забезпечували належний захист від свавільного втручання, а особи могли з достатньою впевненістю вирішити будь-які сумніви щодо обсягу або значення цих положень.

¹¹¹ Делегований Регламент Комісії (ЄС) 2015/63 від 21 жовтня 2014 року, що доповнює Директиву 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо внесків ex ante до механізмів фінансування врегулювання (OJ 2015 L 11, с. 44).

¹¹² Відповідно до статті 7(4) Делегованого регламенту 2015/63.

¹¹³ Відповідно до статті 6(5)–(7) Делегованого регламенту 2015/63.

У цій справі, по-перше, Суд зазначив, що чинне законодавство передбачає, що має бути досягнутий такий результат: наявні фінансові кошти SRF повинні досягти кінцевого цільового рівня до кінця початкового 8-річного періоду, перебіг якого почався 1 січня 2016 року («початковий період»); це законодавство також визначає метод досягнення цього результату, який зменшує вплив дискреційних повноважень, які застосовує SRB при визначенні внесків *ex ante*.

З одного боку, розмір внеску *ex ante* кожної установи залежить від суми річного цільового рівня, який визначається SRB на основі її оцінки суми, яка на 31 грудня 2023 року відповідає принаймні 1 % гарантованих депозитів у всіх державах-членах, які беруть участь у Механізмі єдиному врегулювання (SRM).¹¹⁴

З іншого боку, внесок *ex ante* кожної установи визначається, серед іншого, на основі базового річного внеску, який розраховується на основі сум чистих зобов'язань відповідних установ. SRB не має жодних дискреційних повноважень щодо визначення цих сум. Крім того, відповідна установа знає суму своїх чистих зобов'язань і може мати доступ до загальної суми чистих зобов'язань інших установ.

По-друге, індикатори ризику, недостатня чіткість яких стверджується заявником і щодо яких SRB має певні повноваження, впливають на профіль ризику установи лише на рівні нижче 20%. Крім того, вплив цих показників на остаточну суму внеску *ex ante* ще більше зменшується тим фактом, що SRB не має жодних дискреційних повноважень у визначенні суми основного річного внеску та що коригування цього внеску щодо профілю ризику установи чітко окреслений у попередньо визначеному діапазоні від 0,8 до 1,5.¹¹⁵

З цього Суд зробив висновок, що обсяг дискреційних повноважень, наданих SRB,¹¹⁶ і спосіб їх здійснення не можна вважати недостатньо окресленими або зазначеними з недостатньою ясністю з огляду на законну мету, про яку йде мова, і, отже, не можуть розглядатися як не забезпечення належного захисту від довільного втручання. Тим більше, що заявник є розважливим трейдером, який здатний, за потреби, скориставшись послугами юридичного та економічного консультанта, передбачити достатньо точний спосіб розрахунку та порядок розміру його внеску *ex ante*.

По-друге, Суд відхилив довід заявника про те, що диференціація між установами, які належать до однієї IPS, на основі показника ризику «торговельна діяльність і позабалансові ризики, деривативи, складність і можливість вирішення» не відповідає однаковому та послідовному ставленню до всіх членів такої IPS, що вимагається

¹¹⁴ Відповідно до статті 69 (1) та (2) Регламенту № 806/2014.

¹¹⁵ Відповідно до статті 9(3) Делегованого регламенту 2015/63.

¹¹⁶ Відповідно до статті 6(5) - (7) та статті 7(4) Делегованого Регламенту 2015/63.

Директивою 2014/59¹¹⁷ та Регламентом № 575/2013.¹¹⁸ Встановивши, що, якщо до однієї IPS входить кілька установ, ті установи, яким надається вищий рейтинг щодо показника ризику «торговельна діяльність і позабалансові ризики, деривативи, складність і можливість вирішення» порівняно з іншим членам цього IPS, можуть отримати більш сприятливу позицію щодо індикатору ризику IPS порівняно з цими іншими членами, Суд зауважив, що Директивою 2014/59 не передбачено, що, ухвалюючи Делегований регламент 2015/63, Комісія повинна була встановити однаковий рейтинг для всіх установ, які входять до однієї IPS.

Крім того, Комісія має широкі повноваження щодо методу коригування базових щорічних внесків. Перш за все, Комісія та SRB пояснили, не надавши заявнику жодних доказів, щоб заперечити їхні твердження, що члени IPS не мають безумовного права отримувати безумовну підтримку від такої IPS, далі, що неспроможність установи з великим і складним балансом може повністю вичерпати кошти такої IPS і, нарешті, індикатор ризику «торговельна діяльність і позабалансові ризики, деривативи, складність і можливість вирішення» дає змогу оцінити, чи має установа великий і складний баланс.

Що стосується Регламенту № 575/2013, його стаття 113(7) визначає умови для надання дозволу щодо IPS, а не розрахунків внесків ex ante, і не забороняє рейтингування установ, які є членами того самого IPS з метою розрахунку внесків ex ante. Крім того, це положення не вимагає від IPS мати достатні ресурси для того, щоб уникнути ліквідації всіх її членів, включаючи всі великі установи.

По-третє, Суд відхилив довід заявника про порушення принципу рівного ставлення. Він нагадав, що специфічна природа внесків ex ante полягає в тому, щоб забезпечити, відповідно до логіки страхування, надання фінансовим сектором достатніх фінансових ресурсів для виконання SRM своїх функцій, одночасно заохочуючи відповідні установи до застосування менш ризикованих методів роботи. Відповідно, не всі установи, що входять до IPS, обов'язково опиняються у співставній ситуації лише тому, що вони є її членами. Перш за все, члени IPS не мають безумовного права на отримання підтримки від IPS, яка б задовольнила всі їхні зобов'язання. По-друге, банкрутство установи з великим і складним балансом може повністю вичерпати фонди IPS, на відміну від банкрутства установ з меншим і простішим балансом. Нарешті, індикатор ризику «торговельна діяльність та позабалансові ризики, деривативи, складність та можливість вирішення» є об'єктивним критерієм для оцінки того, які установи перебувають у співставній ситуації з точки зору такого ризику.

¹¹⁷ Стаття 103(7)(h) Директиви 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 травня 2014 року, що встановлює рамки для відновлення та ліквідації кредитних установ та інвестиційних компаній і вносить зміни до Директиви Ради 82/891/ЄЕС, Директив 2001/24/ЄС, 2002/47/ЄС, 2004/25/ЄС, 2005/56/ЄС, 2007/36/ЄС, 2011/35/ЄС, 2012/30/ЄС та 2013/36/ЄС, а також Регламентів Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1093/2010 та (ЄС) № 648/2012 (ОВ №173, с. 190).

¹¹⁸ Регламент (ЄС) № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги до кредитних установ та інвестиційних компаній і про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012 (ОВ 2013, L 176, с. 1), стаття 113(7).

По-четверте, Суд відхилив довід заявника про те, що було порушено кілька норм права вищого рівня. У зв'язку з цим він зазначив, що, оскільки необхідно враховувати цілі SRM і, зокрема, мету заохочення установ до застосування менш ризикованих методів роботи, метод «розподілу по кошиках», який полягає у віднесенні установ до одного «кошика», навіть якщо вони мають значно різні значення одного й того ж індикатора ризику, не порушує принцип пропорційності, оскільки ці установи мають різні характеристики щодо ступеня ризику, який вимірюється цим індикатором. Хоча до цих установ ставляться однаково, таке ставлення є належним чином виправданим, оскільки, по-перше, воно стосується дозволеної мети, яка переслідується на законних підставах і полягає у встановленні загальних правил, які можуть бути легко застосовані та легко перевірені компетентними органами, і, по-друге, з огляду на широкі дискреційні повноваження Комісії, метод розподілу на групи дозволяє досягти поставленої мети, не виходить за межі того, що є необхідним для її досягнення, і не може розглядатися як такий, що спричиняє диспропорційні бар'єри.

По-п'яте, Суд відхилив довід заявника про порушення «вимоги щодо оцінки внесків відповідно до ризику» в тому, що стосується порушення статті 20(1) Делегованого регламенту 2015/63 через очевидну помилку в оцінці, на тій підставі, що це положення не дозволяє SRB належним чином коригувати базові щорічні внески відповідно до фактичного профілю ризику установ. Згідно з цією статтею, що має назву «Перехідні положення», індикатор ризику не застосовується доти, доки інформація, що вимагається конкретним індикатором ризику, як зазначено в Додатку II до цього Делегованого регламенту, не буде включена до вимог наглядової звітності, зазначених у статті 14 цього Регламенту. Делегований Регламент 2015/63 було прийнято на основі статті 103(7) Директиви 2014/59, яка вимагає від Комісії врахувати всі фактори, перелічені в пунктах (a) - (h) цього положення, щоб конкретизувати поняття «коригування внесків пропорційно до профілю ризику установ».

Проте, зважаючи на широкі дискреційні повноваження, якими користується Комісія щодо імплементації цього положення, може бути необхідним передбачити перехідні періоди для цієї мети. Стаття 20(1) Делегованого регламенту 2015/63 запроваджує такий період, оскільки вона уповноважує SRB на перехідній основі не застосовувати деякі з тих факторів, які відображені в індикаторах ризику, передбачених цим Делегованим регламентом.

Крім того, обґрунтування перехідного періоду, передбаченого цим положенням, тісно пов'язане з поступовим характером процесу встановлення пруденційних вимог та відповідних вимог до звітності. У цьому контексті стаття 20(1) Делегованого регламенту 2015/63 спрямована на уникнення непропорційного або дискримінаційного навантаження на установи під час розрахунку внесків *ex ante* саме через поступове впровадження пруденційних вимог та відповідних вимог до звітності.

Нарешті, хоча цей виняток може призвести до ситуації, коли певні індикатори ризику залишаться незастосованими протягом початкового періоду, по-перше, такий наслідок впливає з поступового впровадження пруденційних вимог і, по-друге,

ці індикатори ризику також призначені для застосування після закінчення початкового періоду.

На другому етапі Суд розглянув скарги, що стосувалися законності оскаржуваного рішення, і задовольнив скаргу, в якій заявник заявляв про недоліки в обґрунтуванні цього рішення в частині визначення річного цільового рівня.

Що стосується останнього доводу, який є питанням публічного порядку, Суд насамперед нагадав, що, відповідно до чинного законодавства, до кінця початкового періоду наявні фінансові кошти SRF повинні досягти остаточного цільового рівня, який відповідає щонайменше 1% від суми гарантованих депозитів усіх установ, уповноважених на території всіх держав-членів, що беруть участь у SRM. Далі, протягом початкового періоду, внески ex ante мають бути розподілені в часі якомога рівномірніше, поки не буде досягнуто кінцевого цільового рівня. Крім того, щороку внески, які мають сплачувати всі установи, уповноважені на території всіх держав-членів, що беруть участь в SRM, не повинні перевищувати 12,5% від кінцевого цільового рівня. Крім того, що стосується методології розрахунку внесків ex ante, то SRB має визначати розмір цих внесків на основі річного цільового рівня з урахуванням кінцевого цільового рівня, а також на основі середньої суми гарантованих депозитів за попередній рік, що розраховується щоквартально, для всіх установ, уповноважених на території країн-членів, які беруть участь у SRM. Нарешті, SRB розраховує внесок ex ante для кожної установи на основі річного цільового рівня, який повинен бути встановлений з урахуванням остаточного цільового рівня, та відповідно до методології, викладеної в Делегованому Регламенті 2015/63.

У цій справі, як впливає з оскаржуваного рішення, SRB встановила суму річного цільового рівня на період сплати внесків у 2021 році в розмірі 11 287 677 212,56 євро. У цьому рішенні вона пояснила, що річний цільовий рівень має визначатися на основі аналізу динаміки покритих депозитів за попередні роки, будь-яких відповідних змін в економічній ситуації та аналізу показників, пов'язаних з фазою ділового циклу, а також впливу проциклічних внесків на фінансовий стан установ. На основі цього аналізу та наявних у SRF фінансових ресурсів SRB визнала за доцільне встановити коефіцієнт і застосувала його до однієї восьмої від середньої суми виплат за вкладками у 2020 році, щоб отримати річний цільовий рівень. Згодом вона виклала підхід, застосований для визначення коефіцієнта. З огляду на ці міркування, SRB встановила значення коефіцієнта на рівні 1,35%. Потім вона розрахувала суму річного цільового рівня, помноживши середню суму виплат за вкладками у 2020 році на цей коефіцієнт і поділивши результат цього розрахунку на вісім.

У зв'язку з цим, хоча SRB і зобов'язана надати установам оскаржуваним рішенням роз'яснення щодо методології визначення річного цільового рівня, такі роз'яснення повинні відповідати роз'ясненням, наданим SRB під час судового розгляду, і стосуватися фактично застосованої методології. Однак у цьому випадку справа виглядає інакше.

Під час слухань SRB заявила, що вона визначила річний цільовий рівень для періоду сплати внесків на 2021 рік, використовуючи методологію, засновану на чотирьох етапах, останні два з яких полягали у вирахуванні з остаточного цільового

рівня фінансових коштів, наявних у SRF, з метою обчислення суми, що залишилася до отримання до кінця початкового періоду, та ділення цієї суми на три.

Суд зазначив, що в математичній формулі, яка представлена в оскаржуваному рішенні як основа для визначення розміру річного цільового рівня, немає жодного посилання на останні два етапи цього розрахунку.

Дійсно, заявнику було відомо про Інформаційний бюлетень, опублікований SRB після прийняття оскаржуваного рішення, але до подання цього позову, в якому було зазначено орієнтовну суму остаточного цільового рівня. Однак, навіть якщо заявник також знав про обсяг фінансових коштів, наявних у SRF, ці обставини самі по собі не давали йому змоги зрозуміти, що останні два етапи були фактично застосовані SRB, і слід зазначити, що в математичній формулі, передбаченій в оскаржуваному рішенні, вони навіть не згадуються.

Подібні невідповідності також стосуються способу встановлення коефіцієнту 1,35%, який, тим не менш, відіграє вирішальну роль у цій математичній формулі. Як визнала під час слухань SRB, цей коефіцієнт був встановлений таким чином, щоб обґрунтувати результат розрахунку суми річного цільового рівня, тобто після того, як SRB розрахувала цю суму відповідно до чотирьох етапів фактично застосованої методології. Такий підхід жодним чином не простежується в оскаржуваному рішенні.

Більше того, діапазон, в межах якого, згідно з Інформаційним бюлетенем, було визначено суму розрахункового кінцевого цільового рівня, не відповідає діапазону темпів приросту вкладів, що підлягають гарантуванню, який становить від 4% до 7%, як зазначено в оскаржуваному рішенні. За цих обставин заявник не мав можливості з'ясувати, яким чином SRB використала діапазон темпів зростання цих депозитів для розрахунку розрахункового кінцевого цільового рівня.

Суд вважав, що стосовно визначення річного цільового рівня, методологія, фактично застосована SRB, як було пояснено під час слухань, не відповідає методології, описаній в оскаржуваному рішенні, в результаті чого фактичні причини, з огляду на які цей цільовий рівень був встановлений, не можуть бути визначені на основі оскаржуваного рішення ні установами, ні Судом. Таким чином, оскаржуване рішення є неправомірним через недосконалу аргументацію щодо визначення річного цільового рівня.

Відхиливши інші доводи по суті, розглянуті в інтересах належного здійснення правосуддя, Суд дійшов висновку, що ненаведення причин, які роблять оскаржуване рішення недійсним, саме по собі є таким, що виправдовує скасування цього рішення в частині, що стосується заявника.

Тим не менш, за обставин цієї справи Суд вирішив зберегти дію цього рішення в частині, що стосується заявника, до набрання чинності протягом розумного строку, який не може перевищувати шість місяців з дня ухвалення цього рішення, новим рішенням SRB, яке має визначити для заявника розмір його внеску *ex ante* до SRF на період сплати внесків у 2021 році.

7. Захист прав споживачів: споживчі кредитні договори

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, BMW Bank, C-38/21, C-47/21 та C-232/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Запит про попереднє рішення – Захист прав споживачів – Договір лізингу транспортного засобу без зобов'язання викупу - Директива 2008/48/ЄС – Стаття 2(2)(d) – Поняття договору лізингу без зобов'язання викупу об'єкта договору – Директива 2002/65/ЄС – Стаття 1(1) та стаття 2(b) – Поняття договору про фінансові послуги – Директива 2011/83/ЄС – Стаття 2(6) та стаття 3(1) – Поняття договору про надання послуг - Стаття 2(7) – Договір про надання послуг на відстані – стаття 2(8) – Поняття договору, що укладається поза комерційним приміщенням – Стаття 16(l) – Виняток з права на відмову від договору щодо надання послуг з прокату автомобілів – Кредитний договір на придбання транспортного засобу – Директива 2008/48 – Стаття 10(2) – Вимоги щодо інформації, яка повинна бути зазначена в договорі – Презумпція дотримання зобов'язання про надання інформації у разі використання встановленої законом інформаційної моделі – Відсутність горизонтальної прямої дії директиви – Стаття 14(1) – Право на відкликання – Початок періоду відкликання у разі надання неповної або неправильної інформації – Зловживання правом на відкликання – Тимчасове обмеження права на відкликання – Тимчасове обмеження права на відмову – Зобов'язання повернути транспортний засіб достроково у разі реалізації права на відмову щодо пов'язаного кредитного договору

Три об'єднані справи є частиною кількох спорів між споживачами та фінансовими установами, пов'язаними з автосалонами, щодо правомірності здійснення споживачами права на відмову від договору лізингу транспортного засобу без зобов'язання викупу (справа C-38/21) та низки кредитних договорів, спрямованих на фінансування придбання вживаних транспортних засобів (справи C-47/21 та C-232/21).

У справі C-38/21 VK відвідав приміщення автосалону BMW, де один зі співробітників останнього, який діяв як кредитний посередник BMW Bank GmbH, запропонував VK придбати автомобіль у лізинг і виклав різні аспекти такого типу договорів, такі як тривалість та щомісячні платежі. У листопаді 2018 року VK, використовуючи засоби дистанційного зв'язку, уклав з BMW Bank договір лізингу транспортного засобу для приватного користування. За цим договором, укладеним на 24 місяці та заснованим на кредиті, наданому BMW Bank, VK не був зобов'язаний купувати транспортний засіб в кінці договірної періоду. 25 червня 2020 року VK заявив, що бажає розірвати договір лізингу. Він вважав, що 14-денний строк для відмови від договору, передбачений національним законодавством, ще не розпочався, оскільки інформація, яка мала бути надана йому згідно з цим законодавством, була недостатньою та нечіткою.

У справах C-47/21 та C-232/21 кілька споживачів уклали кредитні договори на придбання вживаних транспортних засобів для приватного використання. Під час підготовки та укладення цих договорів автосалони, у яких були придбані транспортні засоби, виступали посередниками для C. Bank AG (справа C-47/21), а також для Volkswagen Bank GmbH та Audi Bank (справа C-232/21). Ці споживачі згодом відмовилися від кредитних договорів, вимагаючи повернення щомісячних платежів, які вони сплачували до дати відмови. За словами цих споживачів, 14-денний строк для відмови від договору, передбачений національним законодавством, ще не розпочався, оскільки їм не було належним чином надано інформацію про право на відмову від договору та іншу обов'язкову інформацію.

У своєму рішенні, ухваленому Великою палатою, Суд ЄС роз'яснив в контексті договору лізингу транспортного засобу без зобов'язання споживача придбати транспортний засіб сферу застосування Директив 2002/65,¹¹⁹ 2008/48¹²⁰ та 2011/83¹²¹ про захист прав споживачів, а також зміст понять «договір про надання послуг», «дистанційний договір» та «договір, укладений поза комерційним приміщенням» у розумінні Директиви 2011/83. У контексті кредитних договорів Суд також розглянув деякі аспекти зобов'язання кредиторів, відповідно до Директиви 2008/48, надавати споживачам інформацію, зокрема, про право на відмову від договору та про наслідки надання невірної або неповної інформації про здійснення цього права. У цьому ж контексті та на підставі цієї ж Директиви Суд також розглянув питання зловживання споживачем правом на відкликання та питання про те, коли це право є обмеженим у часі.

Висновки Суду

Насамперед, Суд проаналізував природу договору лізингу транспортного засобу без зобов'язання споживача придбати транспортний засіб з огляду на положення Директив 2002/65, 2008/48 та 2011/83.

Що стосується, по-перше, Директиви 2011/83, Суд постановив, що договір лізингу транспортного засобу, який характеризується тим, що ні цей договір, ні окрема угода не передбачають, що споживач зобов'язаний придбати транспортний засіб після закінчення терміну дії договору, підпадає під сферу дії цієї Директиви як «договір про надання послуг» у значенні статті 2(6).¹²² Це поняття визначено широко і його слід розуміти як таке, що включає всі договори, які не підпадають під поняття «договір

¹¹⁹ Директива 2002/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 вересня 2002 року про дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг та внесення змін до Директиви Ради 90/619/ЄЕС та Директив Ради 97/7/ЄС і 98/27/ЄС (ОВ 2002, L 271, с. 16).

¹²⁰ Директива 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року про кредитні угоди для споживачів та про скасування Директиви Ради 87/102/ЄЕС (ОВ 2008, L 133, с. 66).

¹²¹ Директива 2011/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2011 року про права споживачів, про внесення змін до Директиви 93/13/ЄЕС Ради та Директиви 1999/44/ЄС Європейського Парламенту і Ради, а також про скасування Директиви 85/577/ЄЕС Ради і Директиви 97/7/ЄС Європейського Парламенту і Ради (ОВ 2011, L 304, с. 64).

¹²² Згідно зі статтею 2(6) Директиви 2011/83, поняття «договір про надання послуг» означає «будь-який договір, окрім договору купівлі-продажу, згідно з яким торговець надає або зобов'язується надати послугу споживачу, а споживач сплачує або зобов'язується сплатити її ціну».

купівлі-продажу», передбачене в цій Директиві.¹²³ У цій справі договір лізингу, за яким торговець зобов'язується надати споживачеві транспортний засіб в обмін на оплату в розстрочку без зобов'язання викупу цього транспортного засобу в кінці строку лізингу, не підпадає під це поняття, оскільки він не передбачає передачу права власності на транспортний засіб споживачеві. Такий договір лізингу також не підпадає під перелік договорів, виключених зі сфери дії Директиви 2011/83¹²⁴.

По-друге, Суд вважав, що такий договір не підпадає під дію Директиви 2008/48. Хоча він і підпадає під сферу дії «лізингової угоди» згідно з цією Директивою,¹²⁵ проте він прямо виключений зі сфери дії цієї Директиви, оскільки не пов'язаний із зобов'язанням споживача придбати об'єкт договору після закінчення терміну його дії.

По-третє, що стосується Директиви 2002/65, Суд також вважав, що договір лізингу транспортного засобу, який характеризується, зокрема, тим, що ні цей договір, ні окрема угода не передбачають, що споживач зобов'язаний придбати транспортний засіб після закінчення терміну дії договору, не підпадає під сферу дії цієї Директиви. Суд зазначив, що для того, щоб підпадати під дію цієї Директиви, метою договору має бути, серед іншого, надання «фінансової послуги»,¹²⁶ наприклад, послуги кредитного характеру. Хоча договір лізингу транспортного засобу без зобов'язання викупу дійсно містить як кредитний елемент, так і елемент оренди, Суд зазначив, що такий договір здебільшого не відрізняється від договору довгострокової оренди автомобіля. Оскільки основною метою такого договору є оренда транспортного засобу, він не може бути класифікований як договір про надання фінансової послуги кредитного характеру.

По-друге, в контексті тлумачення Директиви 2011/83 щодо договору лізингу транспортного засобу без зобов'язання споживача придбати транспортний засіб, Суд розглянув, по-перше, поняття «дистанційний договір»¹²⁷ та «договір, укладений поза комерційним приміщенням».¹²⁸

Таким чином, Суд визначив, з одного боку, що договір про надання послуг, укладений між споживачем і продавцем за допомогою засобів дистанційного зв'язку, не може бути класифікований як «дистанційний договір», якщо етап, який підготував підґрунтя для укладення договору, відбувався за одночасної фізичної присутності споживача та посередника, який діяв від імені або за дорученням продавця, і який

¹²³ Згідно зі статтею 2(5) Директиви 2011/83, «договір купівлі-продажу» означає «будь-який договір, за яким торговець передає або зобов'язується передати право власності на товар споживачу, а споживач сплачує або зобов'язується сплатити його ціну, в тому числі будь-який договір, предметом якого є як товари, так і послуги».

¹²⁴ Як зазначено у статті 3(3) Директиви 2011/83.

¹²⁵ У розумінні статті 2(2)(d) Директиви 2008/48.

¹²⁶ Відповідно до статті 2(b) Директиви 2002/65, під поняття фінансової послуги підпадає «будь-яка послуга банківського, кредитного, страхового, персонального пенсійного, інвестиційного або платіжного характеру».

¹²⁷ Відповідно до статті 2(7) Директиви 2011/83, це поняття охоплює «будь-який договір, укладений між торговцем і споживачем згідно з організованою схемою дистанційного продажу товарів або надання послуг без одночасної фізичної присутності торговця та споживача і з виключним використанням одного або більше засобів дистанційної комунікації до моменту укладення договору включно».

¹²⁸ Згідно зі статтею 2(8) Директиви 2011/83, це поняття охоплює «будь-який договір між торговцем і споживачем, укладений за одночасної фізичної присутності торговця та споживача в місці, що не є комерційним приміщенням торговця».

надав споживачеві всю необхідну інформацію, зазначену в Директиві 2011/83,¹²⁹ що дозволило споживачеві поставити цьому посереднику запитання про запропонований договір або пропозицію, щоб усунути будь-яку невизначеність щодо обсягу його можливих договірних зобов'язань з торговцем.

З іншого боку, Суд вважав, що договір про надання послуг, укладений між споживачем і торговцем, не може бути класифікований як «договір, укладений поза комерційним приміщенням», якщо на етапі підготовки до укладення договору за допомогою засобів дистанційного зв'язку споживач відвідав комерційне приміщення посередника, який діє від імені або за дорученням торговця з метою проведення переговорів про укладення цього договору, але діє в іншій сфері діяльності, ніж торговець, за умови дотримання двох умов: (1) споживач, як середньостатистичний споживач, який є достатньо поінформованим і достатньо спостережливим та обачним, повинен був очікувати, що, відвідавши офісні приміщення посередника, він отримає пропозицію від цього посередника з метою проведення переговорів та укладення договору про надання послуг з торговцем, та (2) споживач повинен був легко зрозуміти, що цей посередник діє від імені або за дорученням цього торговця.

Розглядаючи винятки, передбачені статтею 16 Директиви 2011/83, згідно з якими споживач не має права на відмову від договору в певних ситуаціях, Суд дійшов висновку, що договір оренди транспортного засобу, укладений між торговцем і споживачем і класифікований як дистанційний договір або договір поза комерційним приміщенням у розумінні цієї Директиви, підпадає під виняток, що стосується надання послуг з оренди автомобіля, пов'язаних з конкретною датою або періодом виконання,¹³⁰ коли основною метою такого договору є надання споживачеві можливості користуватися транспортним засобом протягом конкретного періоду часу, передбаченого в цьому договорі, в обмін на регулярну сплату грошових сум. У зв'язку з цим Суд зазначив, з одного боку, що термін «конкретний», на який посилається цей виняток, також може охоплювати довгострокові договори оренди, такі як 24-місячний договір лізингу у справі, що розглядається в основному провадженні, за умови, що цей термін досить детально викладений у договорі. З іншого боку, Суд зазначив, що в контексті договору лізингу транспортного засобу, який придбано спеціально на вимогу споживача для того, щоб відповідати його специфікаціям, торговець може зіткнутися з труднощами, якщо споживач має право на відмову від договору, у зв'язку з тим, що йому буде складно переобладнати транспортний засіб для іншого використання. Внаслідок, зокрема, таких специфікацій, торговець може бути не в змозі протягом розумного строку після реалізації права на відмову від договору переобладнати транспортний засіб для іншого еквівалентного використання на період, що відповідає тривалості первісно запланованої оренди, не зазнавши при цьому значних фінансових втрат.

¹²⁹ Зокрема, у статті 6 Директиви 2011/83.

¹³⁰ Стаття 16(1) Директиви 2011/83 стосується винятку щодо «надання житлових приміщень не для цілей проживання, послуг перевезення вантажів, прокату автомобілів, кейтерингових послуг або послуг, пов'язаних із дозвіллям, якщо договір передбачає конкретну дату або період надання послуг».

По-третє, в контексті тлумачення Директиви 2008/48 Суд зазначив, що кредитні договори на придбання вживаних транспортних засобів для приватного користування, про які йдеться у справах C-47/21 та C-232/21, підпадають під сферу дії Директиви 2008/48 як кредитні договори.¹³¹

Далі Суд роз'яснив обсяг зобов'язань торговця щодо інформації, яка повинна надаватися в кредитних договорах, що підпадають під дію цієї Директиви¹³², і, зокрема, обсяг зобов'язань торговця щодо надання інформації про право на відмову¹³³. Таким чином, Суд постановив, що це зобов'язання виключає національне законодавство, яке встановлює презумпцію того, що торговець виконав свій обов'язок щодо інформування споживача про його право на відмову, якщо торговець посилається в договорі на національні положення, які самі посилаються на встановлену законом інформаційну модель щодо права на відмову, використовуючи при цьому терміни, викладені в цій моделі, які не відповідають вимогам Директиви 2008/48.¹³⁴ Якщо неможливо витлумачити національне законодавство відповідно до цієї Директиви, від національного суду, який розглядає спір виключно між приватними особами, не вимагається, виключно на підставі права ЄС, визнати таке законодавство незастосовним; такий суд може визнати його незастосовним на підставі свого внутрішнього законодавств; а за відсутності такої можливості – сторона, якій завдано шкоди внаслідок невідповідності національного законодавства праву ЄС, має право вимагати відшкодування збитків, яких вона зазнала у зв'язку з такою невідповідністю.

Нарешті, Суд ухвалив рішення щодо різних аспектів, пов'язаних з правом на відмову, як це передбачено в Директиві 2008/48.¹³⁵

По-перше, він роз'яснив момент, з якого починається відлік строку на відмову. У зв'язку з цим, якщо інформація, надана кредитором споживачеві відповідно до цієї Директиви,¹³⁶ виявляється неповною або неправильною, 14-денний строк відмови, передбачений Директивою 2008/48, починає відраховуватися лише у випадку, якщо неповнота або неправильність цієї інформації не здатна вплинути на здатність споживача оцінити обсяг своїх прав та обов'язків відповідно до цієї Директиви або на його рішення укласти договір, а також, якщо це доречно, не здатна вплинути на рішення про укладення договору, у відповідних випадках, не здатна позбавити його можливості здійснювати свої права, по суті, на тих самих умовах, які б існували, якби ця інформація була надана в повному та правильному обсязі. Надання неповної або недостовірної інформації може розглядатися як ненадання інформації лише в тому випадку, якщо споживач внаслідок цього був введений в оману щодо своїх прав та

¹³¹ Відповідно до статті 2(1) Директиви 2008/48.

¹³² Відповідно до статті 10(2) Директиви 2008/48.

¹³³ Стаття 10(2)(р) Директиви 2008/48 встановлює обов'язок включати в кредитні договори інформацію про наявність або відсутність права на відмову, період, протягом якого це право може бути реалізоване, та інші умови, що регулюють реалізацію цього права.

¹³⁴ Стаття 10(2)(р) Директиви 2008/48.

¹³⁵ Згідно зі статтею 14(1) Директиви 2008/48, споживач має право протягом 14 календарних днів відмовитися від кредитного договору без пояснення причин.

¹³⁶ Відповідно до статті 10(2) Директиви 2008/48.

обов'язків, і якщо внаслідок цього він був змушений укласти договір, який він міг би не укласти, якби мав у своєму розпорядженні всю повну і достовірну інформацію по суті.

По-друге, Суд проаналізував, який вплив має повне виконання кредитного договору на продовження права на відмову. Таким чином, він дійшов висновку, що повне виконання такого договору анулює це право. Оскільки виконання договору є природним механізмом припинення договірних зобов'язань, споживач більше не може покладатися на своє право на відмову від договору, коли кредитний договір виконано сторонами в повному обсязі, а отже, взаємні зобов'язання, що випливають з цього договору, припинилися.

По-третє, що стосується питання реалізації споживачем свого права на відмову від договору, Суд постановив, що кредитор не може обґрунтовано стверджувати, що з огляду на поведінку споживача в період між укладенням договору та реалізацією права на відмову від договору, споживач скористався цим правом неправомірно, якщо через неповноту або неправильність інформації в кредитному договорі, в порушення Директиви 2008/48, період відмови не розпочався, оскільки неповнота або неправильність цієї інформації вплинула на здатність споживача оцінити обсяг своїх прав та обов'язків відповідно до Директиви 2008/48 та на його рішення укласти договір.

По-четверте, вирішуючи питання про те, чи може право на відмову бути обмежене в часі, Суд зазначив, що Директива 2008/48 позбавляє кредитора можливості стверджувати, якщо споживач реалізує своє право на відмову відповідно до умов, викладених у цій Директиві¹³⁷, що це право є обмеженим у часі, якщо принаймні одна з обов'язкових відомостей, зазначених у цій Директиві¹³⁸, не була включена до кредитного договору або була викладена в ньому в неповному обсязі чи неправильно, і не була належним чином доведена до відома споживача, а також, що з цієї причини строк для відмови ще не почав відраховуватися. Директива 2008/48 не встановлює жодних часових обмежень для реалізації споживачем свого права на відмову у вище описаній ситуації. Отже, національне законодавство не може встановити таке обмеження.

По-п'яте, Суд проаналізував наслідки права на відмову від договору. Таким чином, він встановив, що це право, у поєднанні з принципом ефективності, виключає національне законодавство, яке передбачає, що коли споживач відмовляється від пов'язаного кредитного договору,¹³⁹ він повинен повернути кредитору товари, профінансовані за рахунок кредиту, або повинен направити кредитору офіційне повідомлення про те, що він хоче забрати ці товари, не вимагаючи при цьому від кредитора погашення щомісячних платежів за кредитом, які вже були сплачені споживачем. За умови проведення перевірки, яку має здійснити суд, що розглядає справу, національні процесуальні норми, що вимагають від позичальника, який відмовляється від такого договору, повернути кредитору товари, профінансовані

¹³⁷ Як зазначено в статті 14(1) Директиви 2008/48.

¹³⁸ Як зазначено у статті 10(2) Директиви 2008/48.

¹³⁹ У значенні статті 3(n) Директиви 2008/48.

за рахунок кредиту, або офіційно повідомити кредитора про бажання забрати ці товари, без зобов'язання кредитора сплатити при цьому вже сплачені щомісячні платежі за кредитом, можуть на практиці унеможливити або надмірно ускладнити реалізацію права на відмову від договору.

8. Спільна зовнішня та політика безпеки: обмежувальні заходи

Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, *Isentyeva v Council*, T-233/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Позов про скасування – Спільна зовнішня політика та політика безпеки – Обмежувальні заходи, вжиті у зв'язку з діями росії, що дестабілізують ситуацію в Україні – Заборона будь-яким повітряним суднам, зареєстрованим не в росії, які належать, зафрахтовані або іншим чином контролюються будь-якою російською фізичною або юридичною особою, суб'єктом або органом, здійснювати посадку на території Європейського Союзу, злітати з неї або пролітати над нею – Стаття 4e Рішення 2014/512/CFSP – Відсутність юрисдикції Загального Суду – Стаття 3d Регламенту (ЄС) № 833/2014 – Відсутність *locus standi* – Неприйнятність

Заявниця, яка має подвійне громадянство Люксембургу та росії, має ліцензію приватного пілота, видану Управлінням цивільної авіації Великого Герцогства Люксембург (далі – DAC). Для здійснення польотів над територією Європейського Союзу вона використовувала літаки, що належать люксембурзькій компанії, заснованій в аеропорту Люксембургу.

Після початку агресії російської федерації проти України на початку 2022 року Європейський Союз запровадив низку обмежувальних заходів у зв'язку з цією ситуацією, включаючи Рішення 2022/335¹⁴⁰ («спірне рішення») та Регламент 2022/334¹⁴¹ («спірний регламент»).

Ці акти спрямовані, серед іншого, на відмову будь-яким повітряним суднам, що експлуатуються російськими авіаперевізниками, будь-яким повітряним суднам, зареєстрованим у росії, а також будь-яким повітряним суднам, що не зареєстровані в росії, але перебувають у власності, зафрахтовані або іншим чином контролюються будь-якою російською фізичною чи юридичною особою, організацією або органом, у здійсненні посадки на території Європейського Союзу, злітати з або пролітати над його територією.¹⁴²

¹⁴⁰ Рішення Ради (СЗППБ) 2022/335 від 28 лютого 2022 року про внесення змін до Рішення 2014/512/CFSP щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями росії, що дестабілізують ситуацію в Україні (OJ 2022 L 57, с. 4).

¹⁴¹ Регламент Ради (ЄС) 2022/334 від 28 лютого 2022 року про внесення змін до Регламенту Ради (ЄС) № 833/2014 щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями росії, що дестабілізують ситуацію в Україні (OJ 2022 L 57, с. 1).

¹⁴² Зокрема, йдеться про статтю 1(2) Рішення (СЗППБ) 2022/335, що включає статтю 4e Рішення Ради 2014/512/CFSP від 31 липня 2014 року про обмежувальні заходи у зв'язку з діями росії, що дестабілізують ситуацію в Україні (OJ 2014 L 229, с. 13), а також статтю 1(2) Рішення (СЗППБ) 2022/335. 13) та статтю 1(2) Регламенту (ЄС) 2022/334, що включає статтю

Європейська комісія та Європейське агентство з безпеки польотів згодом заявили, що заборона, запроваджена цими актами, поширюється на осіб з російським громадянством, які здійснюють приватні польоти, оскільки ці особи керують літаком як пілоти. DAC також заявило, що термін «контроль», який використовується в цих актах, слід тлумачити широко, що включає в себе ефективний і матеріальний контроль над повітряним судном, а не обмежується виключно економічним і фінансовим контролем.

Вважаючи, що ці акти негативно вплинули на неї, заявниця подала позов, вимагаючи, по-перше, скасування спірного регламенту, оскільки він вводив в дію статтю 3d Регламенту № 833/2014, та скасування спірного рішення, оскільки воно вводило в дію статтю 4e Рішення 2014/512, і, по-друге, визнання її права використовувати свою ліцензію приватного пілота для здійснення посадки на території Європейського Союзу, зльоту з неї або прольоту над нею.

У своєму рішенні Загальний Суд визнав, що зазначена заборона не поширюється на «керування» літаком в якості його пілота особою з російським громадянством, про що клопотала заявниця. Однак результатом такого тлумачення стало те, що у заявниці відсутня процесуальна правоздатність для подання позову проти спірного регламенту, і, відповідно, пункт про скасування цього регламенту має бути відхилений як неприйнятний. Що стосується інших позовних вимог, поданих заявницею, то вони були відхилені через відсутність у Суду юрисдикції для їх розгляду.

Висновки Суду

По-перше, Суд заявив, що він не має юрисдикції розглядати позовну заяву з вимогою визнати право заявниці користуватися ліцензією приватного пілота та здійснювати посадку, зліт або проліт над територією Європейського Союзу, оскільки, здійснюючи судовий контроль за статтею 263 ДФЄС, Суд не має повноважень ухвалювати декларативні або підтверджувальні судові рішення.

По-друге, Суд заявив, що він не має юрисдикції ухвалювати рішення по суті позову щодо скасування спірного рішення, оскільки відповідно до останнього речення другого абзацу статті 24(1) ДЄС, у поєднанні з другим абзацом статті 275 ДФЄС, а також практики Суду ЄС,¹⁴³ саме індивідуальний характер актів, прийнятих на підставі положень, що стосуються СЗПБП, дозволяє звертатися до Суду ЄС.

У цьому випадку заборонні заходи, передбачені статтею 4e Рішення 2014/512, стосуються будь-яких повітряних суден, що експлуатуються російськими авіаперевізниками, будь-яких повітряних суден, зареєстрованих у росії, і будь-яких повітряних суден, не зареєстрованих у росії, які перебувають у власності, фрахтуванні або під іншим контролем російської фізичної чи юридичної особи, організації або органу. Таким чином, ці заходи застосовуються до всіх повітряних суден, які

3d Регламенту Ради (ЄС) № 833/2014 від 31 липня 2014 року про обмежувальні заходи у зв'язку з діями росії, що дестабілізують ситуацію в Україні (OJ 2014 L 229, с. 1).

¹⁴³ Рішення від 28 березня 2017 року, Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236, п. 103).

відповідають об'єктивним критеріям, і не є обмежувальними заходами проти фізичних або юридичних осіб у значенні другого абзацу статті 275 ДФЄС, а є заходами загального застосування. За таких обставин Суд не має юрисдикції переглядати їхню обґрунтованість.

По-третє, Суд оголосив позов неприйнятним у частині, що стосується скасування спірного регламенту, оскільки у заявниці відсутня процесуальна правоздатність вимагати скасування цього акту.

Відповідно до частини четвертої статті 263 ДФЄС, для того, щоб фізична особа могла порушити провадження проти заходів, вони повинні безпосередньо її стосуватися; ця умова передбачає, серед іншого, що оскаржуваний захід повинен безпосередньо впливати на правове становище цієї особи.

У цій справі, щоб визначити, чи стосується заявниці оскаржувані обмежувальні заходи безпосередньо, Суд, дотримуючись методу тлумачення, виробленого у прецедентному праві,¹⁴⁴ витлумачив концепцію повітряного судна, яке перебуває під «іншим контролем», що частково визначає сферу застосування статті 3d(1) Регламенту № 833/2014.

У зв'язку з цим, хоча буквально тлумачення цього поняття може призвести до висновку, що воно включає «технічний або експлуатаційний» контроль, в результаті чого заборона може стосуватися повітряного судна, яким керує фізична особа російського громадянства, слід вважати, що з огляду на контекстуальне і телеологічне тлумачення цього поняття, воно застосовується лише до економічного або фінансового контролю.

З одного боку, поняття повітряного судна, яке «контролюється іншим чином», виникає в економічному та фінансовому контексті, в якому були прийняті обмежувальні заходи, що розглядаються. По-перше, спірний регламент уніс зміни до Регламенту № 833/2014, який передбачає секторальні обмежувальні заходи економічного характеру. По-друге, вираз «іншим чином контролюється» впливає з термінів «належить» і «зафрахтований», які позначають поняття, що мають значення з економічної або фінансової точки зору. По-третє, поняття «контроль» використовується в економічному або фінансовому сенсі в інших положеннях Регламенту № 833/2014.

З іншого боку, мета, яку переслідує спірний нормативно-правовий акт, полягає, зокрема, у здійсненні максимального тиску на російську владу, щоб вона припинила свої дії проти України. Обмеження щодо повітряних суден неросійської реєстрації, які перебувають у власності, фрахтуванні або під іншим економічним чи фінансовим контролем, впливають на російський авіаційний сектор з економічної точки зору, таким чином сприяючи досягненню цієї мети.

¹⁴⁴ Відповідно до судової практики, при тлумаченні положення права ЄС необхідно враховувати не лише його формулювання, але й контекст, в якому воно вживається, а також цілі, що переслідуються правилами, частиною яких воно є (рішення від 10 липня 2014 року у справі D. and G., C-358/13 і C-181/14, EU:C:2014:2060, § 32 та наведені там прецеденти).

Крім того, дотримання принципу пропорційності дозволяє зробити висновок, що заборона на посадку, зліт або проліт над територією Європейського Союзу, застосована до будь-якого повітряного судна, яке контролюється на «технічній або експлуатаційній» основі громадянином росії, в тому, що стосується російських громадян, які мають ліцензію приватного пілота, була б явно недоречною з огляду на мету здійснення тиску на російську владу.

Таким чином, поняття повітряного судна, зареєстрованого не в росії, яке «іншим чином контролюється» російською фізичною або юридичною особою, обмежується будь-яким повітряним судном, зареєстрованим не в росії, яке перебуває під економічним або фінансовим контролем такої особи.

Оскільки заявниця за основним позовом не перебуває в такій ситуації, заборона, передбачена статтею 3 Регламенту № 833/2014 зі змінами та доповненнями не стосується її безпосередньо.

Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 20 грудня 2023 року, *Abramovich v Council*, T-313/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Спільна зовнішня політика та політика безпеки – Обмежувальні заходи щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України – Заморожування коштів – Перелік фізичних, юридичних осіб та органів, до яких застосовується заморожування коштів та економічних ресурсів – Обмеження в'їзду на територію держав-членів – Перелік осіб, організацій та органів, до яких застосовуються обмеження на в'їзд на територію держав-членів – Внесення імені заявника до списків та збереження там – Визначення «провідних бізнесменів» – Стаття 2(1)(g) Рішення 2014/145/CFSP – Зобов'язання вказати причини – Право на захист – Помилка в оцінці – Пропорційність – Рівне ставлення – Право власності – Свобода ведення бізнесу – Право на приватне життя – Застосування обмеження на в'їзд до громадянина держави-члена – Вільне пересування громадян Союзу

Після військового нападу російської федерації на Україну 24 лютого 2022 року Рада Європейського Союзу 25 лютого 2022 року ухвалила Рішення 2022/429¹⁴⁵ та Регламент 2022/427,¹⁴⁶ якими внесла Романа Аркадійовича Абрамовича до списків осіб, організацій та органів, який ведеться Радою з 2014 року,¹⁴⁷ у зв'язку з підтримкою

¹⁴⁵ Рішення Ради (СЗППБ) 2022/429 від 15 березня 2022 року про внесення змін до Рішення 2014/145/CFSP щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України (OJ 2022 L 87I, с. 44).

¹⁴⁶ Імплементативний регламент Ради (ЄС) № 2022/427 від 15 березня 2022 року про імплементацию Регламенту (ЄС) № 269/2014 щодо обмежувальних заходів стосовно дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України (OJ 2022 L 87I, с. 1).

¹⁴⁷ Рішення Ради 2014/145/CFSP від 17 березня 2014 року про обмежувальні заходи щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України (OJ 2014 L 78, с. 16).

дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України.

На заявника, який є бізнесменом з російським, ізраїльським та португальським громадянством, Рада наклала заборону на в'їзд до Європейського Союзу або транзит через нього, а також заморозила його кошти та банківські активи відповідно до статті 1(1)(b) і (e) та статті 2(1)(d) і (g) Рішення 2014/145, зі змінами, через його тісні зв'язки з Президентом Путіним і статус основного акціонера компанії «Євраз», одного з найбільших платників податків у росії. Ці заходи були продовжені щодо заявника у вересні 2022 року,¹⁴⁸ березні 2023 року¹⁴⁹ та квітні 2023 року¹⁵⁰ з тих самих причин.

Заявник подав позов до Загального Суду Європейського Союзу з вимогою скасувати акти Ради та відшкодувати шкоду, якої він нібито зазнав у результаті цих актів.

Суд, який повністю відхилив позов, роз'яснив сферу застосування критерію включення до переліку, зазначеного в статті 2(1)(g) Рішення 2014/145 («критерій (g)»), на підставі статусу провідного бізнесмена, залученого до секторів економіки, що забезпечують значне джерело доходів для російського уряду.

Висновки Суду

Що стосується, насамперед, обов'язку вказати причини, Суд нагадав, що причини, наведені для обґрунтування заходу, що негативно впливає на особу, є достатніми, якщо цей захід був прийнятий у контексті, який був відомий цій особі і який дозволяє їй зрозуміти обсяг заходу, що її стосується. Це означає, що мотивування акта Ради, який запроваджує обмежувальний захід, має не лише визначати правову основу цього заходу, а й фактичні та конкретні причини, чому Рада вважає, що такий захід має бути застосований до відповідної особи. У цій справі контекст і обставини прийняття оскаржуваних актів були добре відомі заявнику. Крім того, у мотивувальній частині оскаржуваних актів міститься пряме посилання на критерії включення до переліку та фактичні причини, на підставі яких Рада вирішила включити або залишити його ім'я в оскаржуваних переліках. Відповідно Суд вважав, що в оскаржуваних актах викладені, відповідно до необхідних правових стандартів, фактичні та юридичні питання, на яких ці акти ґрунтуються.

¹⁴⁸ Рішення Ради (СЗППБ) 2022/1530 від 14 вересня 2022 року про внесення змін до Рішення 2014/145 (OJ 2022 L 239, с. 149) та Імплементативний регламент Ради (ЄС) 2022/1529 від 14 вересня 2022 року про імплементативний Регламент (ЄС) № 269/2014 щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України (OJ 2022 L 239, с. 1).

¹⁴⁹ Рішення Ради (СЗППБ) 2023/572 від 13 березня 2023 року про внесення змін до Рішення 2014/145 (OJ 2023 L 75I, с. 134) та Імплементативного регламенту Ради (ЄС) 2023/571 від 13 березня 2023 року про імплементативний Регламент (ЄС) № 269/2014 щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України (OJ 2023 L 75I, с. 1).

¹⁵⁰ Рішення Ради (СЗППБ) 2023/811 від 13 квітня 2023 року про внесення змін до Рішення 2014/145 (OJ 2023 L 101, с. 67) та Імплементативного регламенту Ради (ЄС) 2023/806 від 13 квітня 2023 року про імплементативний Регламент (ЄС) № 269/2014 щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України (OJ 2023 L 101, с. 1).

Що стосується права заявника бути заслуханим, Суд зазначив, що той факт, що Рада не дійшла висновку, що продовження обмежувальних заходів було необґрунтованим, і навіть не вважала за необхідне провести перевірку з огляду на зауваження, поданих заявником, не означає, що вона не взяла до уваги ці зауваження. Хоча для дотримання права особи на захист і права бути вислуханим органи ЄС повинні надати можливість особі, якої стосується акт, що негативно впливає на неї, ефективно висловити свої погляди, від цих органів не можна вимагати, щоб вони прийняли ці погляди. Суд вважав, що Рада виконала свої зобов'язання в частині, що стосується права заявника бути вислуханим.

Щодо включення імені заявника до переліків на підставі критерію (g) Суд зазначив, що цей критерій використовує поняття «провідні бізнесмени» у зв'язку із здійсненням діяльності «в секторах економіки, що забезпечують значне джерело доходів для Уряду [росії]», без жодної іншої прив'язки до зв'язків, прямих чи опосередкованих, з цим Урядом. У зв'язку з цим, існує раціональний зв'язок між визначенням цієї категорії осіб та метою обмежувальних заходів, яка полягає у посиленні тиску на росію та збільшенні вартості її дій проти України. Відповідно, критерій (g) слід тлумачити як такий, що призначений для застосування, з одного боку, до бізнесменів, які вважаються «провідними» з огляду на їхню важливість у своєму секторі діяльності та важливість цього сектору для російської економіки, а з іншого боку, саме сектори економіки, в яких працюють ці особи, повинні забезпечувати суттєве джерело доходів для російського уряду.

У цій справі Суд вважав, що Рада справедливо вважала заявника провідним бізнесменом, враховуючи, зокрема, його професійний статус, важливість його економічної діяльності, масштаб його капіталу в Evraz і, зокрема, його статус основного акціонера материнської компанії цієї групи компаній.

Суд також зазначив, що Рада надала достатньо конкретні, точні та узгоджені докази, здатні продемонструвати, що сектор економіки, в якому заявник здійснює свою діяльність, забезпечує суттєве джерело доходів для Уряду росії. У зв'язку з цим Суд зазначив, що, всупереч твердженню заявника, фраза «забезпечення істотного джерела надходжень до бюджету [росії]», викладена в критерії (g), стосується надходжень від важливих секторів економіки в росії, а не лише податків, сплачених провідними бізнесменами. Крім того, не має значення та обставина, що податкові надходження від металургійного та гірничодобувного секторів в основному спрямовуються до бюджетів місцевих суб'єктів федерації. Навіть якщо це джерело доходів не призначене для федерального бюджету і не використовується безпосередньо цим урядом для підтримки своїх військових витрат, факт залишається фактом: це джерело дозволяє цьому уряду в цілому, незалежно від того, чи надходять ці доходи з федерального бюджету, чи з регіональних бюджетів, мобілізувати ще більше ресурсів для своїх дій, спрямованих на підірив територіальної цілісності, суверенітету і незалежності України.

Відповідно, Рада не припустилася помилки в оцінці, вирішивши включити та зберегти ім'я заявника в оскаржуваних списках.

Що стосується аргументу заявника про те, що застосування Радою критерію (g) є дискримінаційним, оскільки цей критерій спрямований на російських бізнесменів та підприємства, ігноруючи іноземні підприємства, Суд зазначив, що цей критерій стосується не громадянства осіб, які потрапляють до списків, а будь-якої фізичної особи, яка має статус провідного бізнесмена в розумінні цього критерію. Отже, особи, які підпадають під обмежувальні заходи, що розглядаються, можуть мати будь-яке громадянство, якщо вони відповідають критерію, що розглядається.

Що стосується стверджуваного порушення принципу пропорційності, Суд вважав, що з огляду на фундаментальну важливість цілей, які переслідують оскаржувані обмежувальні заходи, які є частиною більш широкої мети збереження миру, негативні наслідки, що виникли в результаті їх застосування до заявника, не є явно непропорційними. Підхід Ради щодо поступового розширення кола фізичних та юридичних осіб, на яких поширюються обмежувальні заходи, з огляду на погіршення ситуації в Україні, з метою досягнення поставлених цілей, підтверджує цей висновок. Крім того, ці заходи є доцільними з огляду на необхідні цілі загального інтересу, що переслідуються, оскільки альтернативні, менш обмежувальні заходи не були б настільки ж ефективними для досягнення переслідуваних цілей. Таким чином, принцип пропорційності не був порушений.

Нарешті, щодо порушень основоположних прав, на які посилався заявник, Суд зазначив, що відповідно до положень статті 52(1) Хартії основоположних прав Європейського Союзу, ці права не є абсолютними і можуть підлягати обмеженням за умови, що відповідні обмеження передбачені законом, поважають суть основоположного права, про яке йдеться, і, за умови дотримання принципу пропорційності, є необхідними і відповідають цілям загального інтересу, визаним Європейським Союзом. Суд дійшов висновку, що ці умови дотримані у цій справі. Крім того, він зазначив, що обмежувальні заходи за своєю природою не є кримінальними, а отже, вони не порушують право на презумпцію невинуватості, визнане в статті 48(1) Хартії основних прав Європейського Союзу. Отже, обмеження основоположних прав заявника, які випливають з обмежувальних заходів, вжитих проти нього в оскаржуваних актах, не є непропорційними і не позбавляють ці акти юридичної сили через будь-яку незаконність.

Оскільки умова щодо протиправності стверджуваної поведінки Ради не була виконана, Суд в кінцевому підсумку вирішив, що позадоговірна відповідальність не може бути покладена на Європейський Союз, і, відповідно, відхилив вимогу заявника про компенсацію.

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу (січень 2024 року). Відп. за вип.: Перший заступник керівника Апарату Верховного Суду, д-р юрид. наук Р. Ш. Бабанли. Опрацювання та переклад рішень: Д. П. Мордас, Д. О. Мудрак, Т. В. Простибоженко, А. А. Петренко. Київ, 2024. – 97 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу підготовлено на матеріалах Бюлетенів Суду справедливості Європейського Союзу, розміщених на вебсайті:

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення із підходом Суду справедливості Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсі Суду справедливості Європейського Союзу https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

t.me/supremecourtua

[@supremecourt_ua](https://whatsapp.com/@supremecourt_ua)